

Andra

VEIKĖJAI

ALONZAS — Neapolio karalius

SEBASTIJANAS — Alonzo brolis

PROSPERAS — teisėtas Milano hercogas

ANTONIJUS — Prospero brolis, neteisėtai užgrobęs valdžią Milano hercogystėje

FERDINANDAS — Neapolio karaliaus sūnus

GONZALAS — senas ir doras Neapolio karaliaus patarėjas

ADRIJANAS }
FRANCISKAS } didikai

KALIBANAS — vergas, biauriai atrodąs laukinis

TRINKULAS — juokdarys

STEFANAS — girtuoklis prievaizdas

LAIVO KAPITONAS

BOCMANAS

JŪREIVIAI

MIRANDA — Prospero duktė

ARIJELIS — oro dvasia

IRIDĖ }
CERERA }
JUNONA } dvasios
NIMFOS }
PIOVĖJAI }

Kitos dvasios, tarnaujančios Prosperui

Veiksmo vieta — laivas jūroje ir negyvenama sala

PIRMAS VEIKSMAS

I SCENA

Laivas jūroje. Audra. Perkūnija ir
žaibai. Įeina laivo kapitonas ir boc-
manas.

KAPITONAS

Bocmane!

BOCMANAS

Aš čia, kapitone! Ką įsakysite?

KAPITONAS

Šauk jūreivius į viršų! Kibkite į darbą, nes kitaip mes
užšoksime ant rifų. Gyviau!.. Gyviau!..

Išeina. Pasirodo jūreiviai.

BOCMANAS

Ei, vyručiai! Mikliau, mikliau, vyručiai! Gyviau!.. Gy-
viau!.. Nuleiskite viršutinę burę. Klausykitės kapitono švil-
pukol! Na, vėjau, dabar tau erdvės per akis — nors sprog-
pūsdamas!

Įeina Alonzas, Sebastijanas, Antoni-
jus, Ferdinandas, Gonzalas ir kiti.

ALONZAS

Gerasis bocmane, mes pasikliaujame tavimi. Kur kapi-
tonas? Drąsos, vyrai!..

BOCMANAS

Prašau jus, likite apačioje.

ANTONIJUS

Kur kapitonas, bocmane?

BOCMANAS

Argi negirdite jo? Jūs trukdote mums. Lindėkite kajutėse! Taip siautėja audra, o čia dar jūs po kojomis...

GONZALAS

Ei, nusiramink, mielas!

BOCMANAS

Nusiraminsiu, kai jūra nurims. Marš iš čia! Šioms užiančioms bangoms nusispiaut į karalius! Į kajutes! Nutilkite! Netrukdykit mums!

GONZALAS

Gera, bet atsimink, mielas, kas yra tavo laive.

BOCMANAS

O, aš atsimenu, kad nėra nieko, ką mylėčiau labiau už save. Štai jūs esate patarėjas. Tai gal patartumėte šioms stichijoms nutilti? Tegu jos nurimsta, tada mes prie lynų net neprisiliesime. Nagi, parodykite savo valdžią! O jei negalite, tai džiaukitės, kad taip ilgai pagyvenote, ir, grįžęs į kajutę, pasiruoškite paskutinei valandai... Kiekvieną akimirką ji gali ateiti. Gyviau, vyručiai! Iš kelio, sakau jums!

Išeina visi, lieka tik Gonzalas.

GONZALAS

Šis nenaudėlis gerokai mane nuramino. Jo fizionomija aiškiai sako, kad jis kartuvėms sutvertas. Tokiam nelemta nuskęsti. Palaimingasis Likime, leisk jam išgyventi iki kartuvių! Paversk jo kaklui skirtą virvę mūsų inkaro lynu, nes mūsų laivo lynas teikia maža vilties. Jei šis nenaudėlis nėra gimęs kartuvėms, tai mes žuvę.

Išeina. Sugrįžta Bocmanas.

BOCMANAS

Nuleiskite antstiebi! Gyviau! Žemiau! Žemiau! Pamėginsime plaukti tik su žemutine bure.

Girdisi šauksmai

Rupžės tie — kaip bliauna! Perrėkia net pačią audrą ir kapitono švilpuką.

Išina Sebastijanas, Antonijus ir Gonzalas.

Vėl čia! Ko norite? Gal mesti viską dėl jūsų ir nuskęsti? Labai jau įsigeidėte prilakti?

SEBASTIJANAS

Kad tu paspringtum savo žodžiais, rėksny keikūne, šuo tu neraliuotas.

BOCMANAS

Tada darbuokitės patys!

ANTONIJUS

Velniai tave griebtų, bailus galvijau! Kekšės vaikel! Išūlus triukšmadary! Mes mažiau bijome nuskęsti, negu tu.

GONZALAS

Galvą guldau, kad jis nenuskęs, nors laivas būtų menkesnis už riešuto kevalą, o jo skylę taip sunku būtų užkišti, kaip užčiaupti koserę rėksnei mergai.

BOCMANAS

Kreipkit prieš vėją, prieš vėją! Įtempkit dvi apatines bures! Sukit atgal į jūrą! Tolyn nuo krantų!

Įbėga peršlapę jūreiviai

JŪREIVIAI

Pražuvom! Melskitės! Melskitės! Visi pražuvom.

Išina

BOCMANAS

Nejau mums teks paspringt šaltu vandeniu?

GONZALAS

Karalius meldžiasi su princu. Eikim
Pas juos! Lemtis viena.

SEBASTIJANAS

Kaip pikta man.

ANTONIUS

Pražudė mus gauja šitų girtuoklių.
Rėksnys niekingas! O, kad dešimt kartų
Prigirdytų tave užliejus jūra!

GONZALAS

Užtikrinu, kad bus jisai pakartas,
Nors visos jūros būtų susitarę
Jį paskandint.

Girdėti šauksmai

BALSAI

Mes skęstame! O dieve!
Pasigailėk! Sudie, vaikai ir žmona!
Ir broliai! Skęstam! Skęstam! Skęstam jau...

ANTONIUS

Tad su karalium žūkime drauge!

Išeina

SEBASTIJANAS

Tad atsisveikinti su juo eime!

Išeina

GONZALAS

Dabar aš išmainyčiau visas jūras į vieną akvą nederlingiausios žemės — dykynės, apaugusios viržiais, laukiniais erškėčiais, kuo tik norite. Tebūnie dangaus valia! Vis dėlto bevilyčiau numirti sausa mirtimi.

Išeina

II SCENA

Sala. Priešais Prospero ola. Įeina
Prosperas ir Miranda.

MIRANDA

Jei savo burtų galiom, mielas tėve,
Sukėlei jūrą siaust — prašau, sudrausk ją.
Atrodė, degančios dervos sriautus
Dangus išpylė, ir lig debesų
Iškilę bangos gainiojo liepsnas.

O kaip skaudu regėti buvo man
Beskęstančių kančias! Sparnuotas laivas,
Kur, aišku, buvo ir taurių žmonių,
Į šipulius sudužo... O! Jų šauksmas
Man širdį tebedrasko. Vargšai, žuvo...
Jei būčiau aš galingas dievas — jūrą
Į žemės gelmę būčiau nugramzdinus,
Nei leidusi praryti puikų laivą
Su žmonėmis.

PROSPERAS

Na, nesisielok taip!
Užjaučianti širdis tegu nurimsta,—
Gyvi jie liko.

MIRANDA

O baisi diena!

PROSPERAS

Bet nieko bloga jiems neatsitiko.
Aš rūpinuos tavim, ir padariau
Tai dėl tavęs, brangioji mano dukra.
Tu nežinai, iš kur mes, kas mes esam.
Tik tiek — kad Prosperas aš vadinuos,
Kad tėvas tau esu, ir man priklauso
Šita skurdī ola.

MIRANDA

Daugiau teirautis

Nekilo nė mintis.

PROSPERAS

Atėjo laikas

Atskeisti viską. Nusivilktt padėk
Apsiaūstą, turintį stebuklų galią.

Nusivelka burtininko mantiją

Gulėki čia, kerų galybe mano!
Nurimk, Miranda, ašaras nušluostyk.

Tą baisią audrą sudaužyti laivui,
Kurio skendimą tu apraudi gailiai,
Galingais savo burtais aš sukėliau,
Bet viską taip tvarkiau, kad nieks nežuvo,
Ir niekam nė plaukelis nenukrito.
Visi sveiki, kurie laivu tuo plaukė,
Kuriuos bešaukiančius audroj girdėjai
Ir skęstančius matei. Sėsk ir išgirs
Dabar daugiau.

MIRANDA

Pradėdavai dažnai
Man pasakoti, kas tokie mes esam,
Bet vis nutildavai, trumpai ištaręs:
„Palauk, dar neatėjo laikas.“

PROSPERAS

Štai
Jau šiandien tau galiu atskleisti tiesą.
Sakyk, ar tu meni, kur mes gyvenom,
Dar prieš atvykdami į šitą salą?
Juk ne, — nes tau tada trejų dar metų
Nebuvo.

MIRANDA

Aš atsimenu kai ką.

PROSPERAS

Atsimeni? O ką? Namus ar žmones?
Sakyk, kokie vaizdai įstrigę liko
Tau atminty!

MIRANDA

Regiu aš lyg per miglą.
Vaizdai tie blankūs, it sapne regėti.
Man rodosi, kad rūpinos manim
Tarytum keturios ar penkios auklės.

PROSPERAS

Jų buvo ir daugiau. Bet kaip, Miranda,
Jas atsimint gali? O ką daugiau
Tu laiko tamsioje gelmėj regi?
Jei atmeni, kaip mes anksčiau gyvenom,
Turėtum atsimint, kaip čia atvykom.

MIRANDA

Ne, nieko neatsimenu.

PROSPERAS

Daug laiko!

Nuo tol praėjo dvylika jau metų!
Prieš metų dvylika tavasis tėvas
Galingas buvo Milane valdovas.

MIRANDA

Tai kaip? Vadinas, jūs ne tėvas man?

PROSPERAS

Žinau iš tavo motinos doringos,
Kad tu — mana duktė. Tada buvau
Milano hercogas, o tu princesė
Ir įpėdinė mano hercogystės.

MIRANDA

Dangau! Kokia klasta išvarė mus?
Ar laimė gal?

PROSPERAS

Ir laimė, ir klasta.

Klasta išvarė mus iš ten, bet laimė
Čia atvedė.

MIRANDA

Ak, kaip širdis suskaudo,

Dabar, kai pagalvoju, kiek jūs vargo
Turėjot su manim, nors aš ničnieko
Neatmenu. Kaip visa tai įvyko?

PROSPERAS

Ten brolių aš turėjau, o tu dėdė;
Antonijus — jo vardas. Ak, koksai
Klastingas gali kartais brolis būti!
O be tavęs, dukrele, aš pasauly
Labiausiai jį mylėjau ir valstybę
Valdyt jam pavedžiau. Tuomet pirmavo
Italijoje mūsų hercogystė,
Ir Prosperas garsus valdovas buvo.
Menų supratimu, išmintimi
Visus pranokau. Mokslu užsiėmęs,
Šalies vairavimą aš patikėjau
Savajam broliui. Nieks man nerūpėjo,
Vien paslaptis gamtos uoliausiai tyriau.
O tuo metu klastingas tavo dėdė...
Ar tu klausais manęs?

MIRANDA

Kuo atidžiausiai.

PROSPERAS

Išmoko jis, kam prašymą patenkint,
O kam atmesti, ką išaukštint varta,
O kam — jei kliudė kiek — nukirsti galvą.
Tarnus jis mano dorus sau pajungė
Ir paviliojo mano bičiulius.
Turėdamas raktus visos valstybės,
Jis privertė bylot pareigūnūs,
Kaip jo tironiškoms ausims patiko.
Taip brolis pamažu kaip koks vijoklis
Kamieną mano sosto apvyniojo
Ir syvus iščiulpė. Ar tu klausais?

MIRANDA

Klausau, tėvel.

PROSPERAS

Gera, klausyk toliau!
Taip užsidaręs nuo pasaulio, stengiaus
Ugdyti savo protą, siekti mokslo,

Kuris, nors atitraukia nuo valstybės,
Nepaprastą palaimą mums suteikia.
Kai nusišalinau pats nuo valdžios,
Pabudo brolio prigimtis niekinga.
Kaip geras tėvas, lepinamas vaiką,
Tiktai gadina jį, taip aš, aklai
Pasitikėdamas, tik išugdžiau
Beribį savo brolio klasingumą.
Apsvaigęs mano suteikta valdžia,
Jam rodoma garbė, aptekęs turtais
Ir būdamas tik vietininkas mano,
Tvarkyt valstybę laikinai paskirtas,
Jis hercogu save laikyti ėmė.
Juk panašiai nutinka, kai melagis,
Kartodamas netiesą nuolatos,
Taip savo atmintį prie melagysčių
Pripratina, kad įtiki galop
Į savo melą. Šitai darės jis
Kas kartą vis garbėtroška didesnis..
Ar tu klausais, Miranda?

MIRANDA

Šiuos žodžius
Išgirstų net ir kurčius paskutinis.

PROSPERAS

O kad tarp titulo ir pareigų
Nebūtų jokio skirtumo, panoro
Patsai Milano hercogu vadintis.
Man, vargšui Prosperui, valdžios pakaksią
Vien bibliotekoj, nes valdyt valstybę
Aš, mat, nesugebąs. Valdžios ištroškęs,
Jis greitai su Neapolio karalium
Padarė sandėrį, pasiūlęs duoklę
Mokėti jam kasmet ir pažadėjęs
Klusniu jo vasalu pasidaryti —
Pajungt Milano laisvą hercogystę
Neapolio karūnai. O kaip gėdal

MIRANDA

Dangau!

PROSPERAS

Tu paklausyki, ką jisai
Išsiderėjo, ir sakyk, ar brolis
Galėtų elgtis taip?

MIRANDA

Minėt bloguoju
Senele savo -- nuodėmė, bet kartais
Ir geros iščios gimdo blogą sūnų.

PROSPERAS

Štai koks tas sandėris šlykštus jų buvo:
Neapolio karalius, mano priešas
Jau nuo seniai, susitarė su broliu
Mainais už mokamą kasmet jam duoklę
(Jos dydžio ir dabar aš nežinau),
Kad šis tuoj pat visiems laikams išplės
Mane ir mano šeimą iš valstybės,
O gražųjį Milaną kaip vasalas,
Pasivadinęs hercogu, valdys.
Tada nakčia, išdavikus sutelkęs,
Antonijus vartus Milano jiems
Atvėrė, ir tą pačią gūdžią naktį
Jo paskirti tarnai paskubomis
Mane ir išvežė su tavimi,
Beverkiančia ant mano rankų.

MIRANDA

Dieve!

Nors neprisimenu to savo verksmo,
Tačiau dabar ir vėl verkiu. Šie žodžiai
Išspaudė ašaras.

PROSPERAS

Klausyk toliau —
Prie dabartinių įvykių tave
Priartinsiu,— kitaip ir ši šneka
Beprasme būtų.

MIRANDA

Kaipgi nenužudė

Tada jie mūsų?

PROSPERAS

Laukiau, kad, dukrele,
Paklausi to. Brangioji, jie nedrįso.
Mane mylėjo žmonės, ir tie niekšai,
Bijodami krauju sutept rankas,
Šviesiom spalvom apdangstė juodus darbus:
Paskubomis į laivą pasodinę,
Kelias mylias mus nuvezė į jūrą,
Kur perkėlė iširusian laiviūkštį
Be stiebo ir be burių — net ir žiurkės
Iš jo pabėgę buvo. Išsodino
Ten šaukti mus bangoms, dejuoti vėjams,
Kurie liūdnai kartojo mūsų raudas
Ir, nors užjausdami, tolyn vis ginė.

MIRANDA

Kokia našta aš tau buvau tada!

PROSPERAS

O ne, tu tarsi angelas buvai
Ir šypsena giedria guodei mane,
Stiprybės dangiškosios įkvėpta,
Kai ašarom sūriom šlaksčiau aš jūrą,
Vaitodamas iš skausmo. Tu šypsojais
Ir suteikei jėgų išverti man,
Kas lemta buvo.

MIRANDA

Kaip pasiekėm krantą?

PROSPERAS

Apvaizda dieviškoji mus globojo.
Mes maisto ir vandens šiek tiek turėjom:
Gonzalas, vienas toks neapolietis,
Paskirtas pražudyt mus, pagailėjo —
Parūpino mums rūbų, baltinių

Ir įrankių — žodžiu, kas būtinausia.
Tasai kilnus Gonzalas, mat, žinojo,
Kaip myliu aš knygas, ir leido man
Paimt iš bibliotekos tuos tomus,
Kuriuos aš vertinau kur kas daugiau,
Nei hercogystę.

MIRANDA

O, kad aš galėčiau
Sutikti jį kada!

PROSPERAS

Man laikas eiti.

Velkasi mantiją

Dar pasėdėk ir paklausyk, kaip baigės
Mūs siaubas jūroje. Į salą šią
Atvykom. Auklėti tave pradėjau.
Tu moksle pažengei kur kas toliau
Už princeses, kurios daug laiko gaišta
Tuščiai su mokytojais aplaidžiais.

MIRANDA

Lai tau dangus atlygins! Bet mane
Lig šiol kankina nerami mintis:
Kam audrą šią sukėlei?

PROSPERAS

Štai kodėl:

Fortūna, pasidarius kažkodėl
Man palanki, atplukdė mano priešus
Į šiuos krantus. Apskaičiavau, kad man
Dangaus planetos didžią laimę žada
Ir kad, malonę šią tuščiai praleidus,
Tokia sėkmė nebepasikartos.
Daugiau kol kas manęs neklausinėk.
Tu nori miego. Jis saldus tau bus,
Jam nespriešink,— teks vis tiek užmigti!

Miranda užmiega

Šen, mano tarne. Laukiu aš tavęs.
Šen, Arijelil!

Įeina Arijelis

ARIJELIS

Garbė išminčiui ir valdovui manol!
Aš pasiruošęs tau klusniai tarnauti:
Galiu aš skrieti, plaukti bangomis,
Galiu į ugnį nert, galiu ir lėkti
Ant garbanoto debesies. Tik liepk —
Ir Arijelis tai įvykdys.

PROSPERAS

Elfe,
Ar taip sukėlei audrą, kaip liepiau?

ARIJELIS

Taip, viską, kaip liepei.
Karaliaus puikų laivą tuoj užpuoliau
Ir, kamuoliu ugnies pavirtęs, dėnų,
Kajutėse — visur pasėjau siaubą,
Liepsnodamas ir čia, ir ten iš karto:
Degiau skersiniuos, rėjose, stiebuos
Ir naikinau godžia liepsna bures.
Jupiterio žaibai, griausmų nešėjai,
Nebūna staigesni ir baisesni.
Traškios ugnies ir kaukiančios sieros
Pabūgo jūros gelmėje Neptunas,
Net sudrebėjo jo grėslus tridantis.

PROSPERAS

Puiku! Sakyk, kuris iš jų, išlikęs
Ramus ir ištvermingas, neprarado
Tam sąmyšy baisingam sveiko proto?

ARIJELIS

Tokio nebuvo. Jie visi iš siaubo
Tarytum išprotėjo ir paklaiko.

Visi, išskyrus jūreivius, pradėjo
Tuoį šokti į putojančias bangas,
Kad išsigelbėtų iš tos ugnies,
Kurį aš visame laive užkūriau.
Pirmasis šoko princas Ferdinandas;
Iš siaubo ant galvos plaukams pastirus,
Sušuko: „Viso pragaro velniai
Apniko mus!“ ir metėsi į gelmę.

PROSPERAS

Štai kaip? Bet krantas buvo juk arti?

ARIJELIS

Arti, valdove.

PROSPERAS

Jie gyvi išliko?

ARIJELIS

Jų nė vienam nė plaukas nenukrito,
O rūbai jų dabar daug švaresni,
Negu anksčiau. Kaip man liepei, aš juos
Būreliais išsklaidžiau po visą salą,
Karaliaus sūnų tik atskyriau vieną.
Jis dūsauja nykiam salos kampely,
Rankas liūdnei sunėręs.

PROSPERAS

O karaliaus
Jūreiviai? Jiems, sakyk, ką padarei?
Ir kaip kiti laivai?

ARIJELIS

Karaliaus laivas
Prigludęs tūno įlankoj ramioj,
Kur kartą iššaukei mane nakčia
Surinkt Bermudų salose rasų,
Ten atsirandančių audroms besiaučiant,—
Tenai ir paslėpiau karaliaus laivą,

O jūreivius, nuvargintus audros
Ir triumuos uždarytus, savo burtais
Lengviausiai užmigdžiau. Kiti laivai,
Kuriuos buvau išsklaidęs, susitiko
Ir vėl drauge Viduržemio bangom
Namo, Neapolin, nuliūdę grįžta,
Manydami, kad jų karaliaus laivas
Sudužo ir nuskendo.

PROSPERAS

Tu tiksliai
Įvykdei, ką liepiau. Bet dar ne viskas.
Kuri nūn valanda?

ARIJELIS

Jau po pietų.

PROSPERAS

Antra gal valanda dabar. Privalom
Ligi šeštos dar daug ką padaryti.

ARIJELIS

Vėl darbas? Jei mane vėl siųst žadi,
Priminti leisk, ką pažadėjai man
Ir neįvykdei.

PROSPERAS

Murmi, kaip matau?
Ir ko tu nori?

ARIJELIS

Laisvės!

PROSPERAS

Kaip? Prieš laiką?
Nė nekalbėk!

ARIJELIS

Atmink, ištikimai
Tau tarnavau be melo, be suktybių,
Be murmesio, ir tu žadėjai metais
Anksčiau mane paleist.

PROSPERAS

Tu užmiršai,
Kad iš baisių kančių tave ištraukiau.

ARIJELIS

Neužmiršau.

PROSPERAS

Ne, užmiršai, matau,
Jei, iš manęs patyrus šitiek gero,
Sunku tau nertis į sūrias bangas,
Lekioti ant sparnų šiaurinio vėjo
Ir leistis, kai liepiu, į žemės gelmę,
Ledų sukaustytą.

ARIJELIS

Man nesunku.

PROSPERAS

Meluoji, suktadvasi. Pamišai
Tu Sikoraksą — burtininkę tą,
Kuri iš pykčio ir gilios senatvės
Kabliu pavirto.

ARIJELIS

Aš nepamiršau.

PROSPERAS

Ne, pamiršai. O kur ji gimus buvo?
Nagi, sakyki?

ARIJELIS

Alžyrė.

PROSPERAS

Malai,

Kas mėnuo aš turiu vis tau primint,
Koks tu buvai ir ką jau pamiršai.
Tą Sikoraksą, raganą prakeiktą,
Už burtus ir kerėjimus visokius,
Kuriuos man net minėt biauuru, kadais
Išvijo žmonės iš Alžyro lauk.
Tačiau už vieną josios gerą darbą
Paliko gyvą. Netiesa, sakysi?

ARIJELIS

Tiesa, valdove.

PROSPERAS

Tą biaurią raganą ir josios vaiką
Paliko čia jūreiviai. Nuo tada
Tu, Arijeli, tarnas jos tapai.
Kadangi prakilni dvasia esi
Ir jos žemų bei nešvankių darbų
Tu vykdyt nenorėjai, jį už tai,
Padedama kitų galingų dvasių,
Jai pavaldžių, iš įniršio tave
Pušies plyšin įspraudė. Teko ten
Lindėti dvylika sunkiausių metų.
Nors per tą laiką ragana ir mirė,
Bet tu kalėt likai. Verkei, vaitojai
Garsiau net už malūno ratų bilsmą.
Tada saloj dar niekas negyveno,
Tik raganos čia paliktas sūnus,
Šlykštus, apšašęs išpera, klajojo.

ARIJELIS

Taip, Kalibanas, jos sūnus.

PROSPERAS

Tas kvaiša,

Kurs man dabar tarnauja. Pats žinai,
Kaip kenčiantį tave radau atvykęs.

Nuo tavo rėksmo kaukdavo vilkai,
Tavęs gailėjos net nirtingos meškos.
Tai buvo baisios pragariškos kančios,
Ir, Sikoraksai mirus, niekas gyvas
Tavęs išlaisvinti nebegalėjo,
Tik aš, praskėlęs savo burtais pušį,
Tave išleidau.

ARIJELIS

Aš dėkingas, pone!

PROSPERAS

Jei prieštarausi, ažuolą praskelsiu,—
Gumbuotoj jo šerdy vėl kaukt galėsi
Dar dvylika žiemų.

ARIJELIS

Atleisk, valdove.
Tarnausiu tau ir būsiu nuolankus.

PROSPERAS

Tad nesispirk, o po dviejų dienų
Tave paleisiu.

ARIJELIS

Pasakyk, valdove,
Ką privalau daryt? Ką liepsi man?..

PROSPERAS

Tuoj eik ir pasiverski jūros nimfa.
Kol kas tapk matomas tik man bei sau,
Tačiau nematomas — visiems kitiems.
Eik ir sugrįžk pavidalu kitu.
Na, tai keliauk ir paskubėk.

Arijelis išeina

PROSPERAS

Pabusk, dukrele. Tu saldžiai miegojai.

MIRANDA

pabusdama

Tas tavo pasakojimas toks keistas
Tarytum snauduliu nakties sunkiu
Mane sukaustė.

PROSPERAS

Na, prasiblaivyk!
Mums reikia pasišaukti Kalibaną,
Tą mūsų vergą, tą nepraustaburnį.

MIRANDA

Jis toks šlykštus, kad negaliu žiūrėt.

PROSPERAS

Be jo apseit negalim: kuria ugnį
Ir malkų atneša jis mums. Jo darbas
Naudingas juk! Ei, verge, Kalibanai!
Ei, atsiliepk!

KALIBANAS

už scenos

Oloj yra dar malkų.

PROSPERAS

Eik šen, sakau! Turiu tau kitą darbą.
Eik šen, vėžly! Kur tu?

Įeina Arijelis, pasivertęs jūros nimfa.

PROSPERAS

Žavingas, mielas mano Arijeli!
Duok ausį šen.

šnabžda

ARIJELIS

Bus padaryta, pone!

Išnyksta

PROSPERAS

Niekingas verge, raganos gimdytas,
Su velniu susidėjus! Marš čionai!

Ieina Kalibanas

KALIBANAS

Pikta rasa, kurią su varno plunksnom
Prišluostė mano motina iš pelkių,
Lai jus užkrinta! Pietvakaris vėjas
Lai užkrečia abu jus rūplėmis!

PROSPERAS

Už šiuos žodžius, būk tikras, kiaurą naktį
Pikti kipšai diegliais badys tau šonus,
Alsuot neduos ir vargins traukuliais.
Tave sužnaibys visą jie lyg korį,
Ir žnybis jų kiekvienas bus skaudesnis
Už bičių geluonis.

KALIBANAS

Pavalgyt leisk!

Sala ši — mano; Sikoraksa man
Paliko ją, o tu klasta pagróbei.
Pradžioj tu meilinais ir dėjais geras,
Man duodavai skanaus iš uogų skysčio;
Išmokei, kaip vadint dvi saules: vieną
Perdien mums šviečiančią, o kitą — naktį.
Aš pamilau tave, aprodžiau salą:
Sūrius ir gėlus šaltinius, taip pat
Žemes derlingas, lygumas tuščias.
Kvailys prakeiktas aš, kad taip dariau.
Lai kenks jums Sikoraksos padarai —
Šikšnosparniai ir vabalai, ir širšės!
Nūn jums vergauju, o buvau valdovas.
Uždarėte į šitą nykų urvą,
Po salą vaikščioti laisvai neleidžiat.

PROSPERAS

Meluoji, verge! Tik rimbu tave
Paveikti galima, ne gerumu.
Nors tu galvijas,— žmoniškai elgiausi.
Drauge oloj gyvenom, kol man dukrą
Išniekint pasikėsina!

KALIBANAS

O-ho-ho-ho! Ak, kad pavykę būtų!
Tu sutrukdei. Tai Kalibanų būčiau
Priveisęs saloje!

PROSPERAS

Šlykštusis verge,
Joks gėris neprilimpa prie tavęs;
Į blogį linkęs tu. Pasigailėjęs
Pradėjau mokyti tave kalbos.
Kai negalėjai pasakyti, ko nori,
Mykei kaip neprotingas gyvulys,—
Išmokiau tart žodžius, vadinti daiktus.
Tačiau žemos tavosios prigimties
Pakeist į gera niekaip neįstengiau.
Todėl pelnytai uždariau tave
Į urvą, nors esi užsitarnavęs
Bausmės didesnės, nei čionai kalėti.

KALIBANAS

Kalbos išmokei! Tiek naudos iš to,
Jog moku keikt dabar. Lai maras jus
Pagriebs!

PROSPERAS

Prasmeki, raganos tu veisle!
Eik malkų nešt! Greičiau! Turiu tau darbo
Ir kito dar. Pečiais, pikčiurna, traukai?
Jei tik atžagariai ką nors darysi
Ir tinginiausi, traukuliais tave
Kankinsiu, kaulų maudulį pasiųsiu,
Kad staugsi taip, jog žvėrys sudrebės
Iš siaubo.

KALIBANAS
O, atleisk man.

I šalį

Teks paklusti,—

Galingi jo kerai! Jisai įstengs
Pajungti didį Setebosą, dievą
Mažosios motinos.

PROSPERAS

Prie darbo, verge!

Kalibanas išeina. Įeina Arijelis, ne-
matomas, grodamas ir dainuodamas.
Paskui jį seka Ferdinandas.

ARIJELIS

dainuoja

Šen ant auksinio smėlio
Pažaišt ratelio!
Nurimus jūra vėlei
Liūliuoja salą.
Grakštieji elfai groja
Ir priedainį kartoja.

ELFAI

iš visų pusių

Au, au!

ARIJELIS

Šuneliai loja.

ELFAI

iš visų pusių

Au, au!

ARIJELIS

Klausykite, girdžiu
Balsus pragydusių gaidžių:
Ku-ku-ri-kū!

FERDINANDAS

Iš kur ši muzika? Lyg iš dangaus
Ji sklinda. Jau nutilo. Gal skirta
Salos šios dievui? Kol krante verkiau
Aš žuvusio karaliaus, savo tėvo,
Ši muzika per vandenį atskriejo,
Ramindama švelniais garsais bangas
Ir mano gėlę; paskui sekt ėmiau...
Jinai mane viliojo, lyg ir vedė...
Dabar nutilo. Ne! Ir vėl suskambo.

ARIJELIS

dainuoja

Tėvelis po vandens klotu,
Į patalą nuskendęs žalia.
Jo tyros akys — perlai du,
Jo kaulai — šviečiantys koralai.
Jį išskalavo jūros bangos,
Jo visas kūnas — akmens brangūs.
Jam nimfos skambina, girdi?

ELFAI

iš visų pusių

Skardžian varpan!
Din, dan! Din, dan!

ARIJELIS

Varpų giesmė liūdna, graudi!

FERDINANDAS

Daina paskendusį man tėvą mena.
Melodija nežemiška tokia!
Ji sklinda iš padangių.

PROSPERAS

Mirandai

Kilstelk, dukra,
Blakstienų savo uždangą. Sakyk,
Ką prieš save regi?

MIRANDA

Kas jis? Dvasia?
O dieve, kaip jis dairosi! Tikrai,
Jo išvaizda šauni. Bet jis — dvasia.

PROSPERAS

O ne, vaikel! Jis valgo, miega, jaučia
Kaip mes ir viskuo panašus į mus.
Jaunuolis šis iš laivo to, kurs skendo.
Jei skausmas, grožio priešas, veido jam
Dabar netemdytų, tu jį tikrai
Galėtum pavadinti gražuoliu.
Draugų netekęs, ieško jų saloj.

MIRANDA

Dievaičiu pavadinti jį norėčiau.
Žmogaus tokio žavaus nesu regėjęs.

PROSPERAS

į šalį

Taip, viskas vyksta, kaip širdis man geidžia!
Šaunusis Arijeli, būsi laisvas
Tu už poros dienų.

FERDINANDAS

Štai ta dievaitė,
Kuriai melodija žavi aidėjo!
Meldžiu, apreikški man, ar tu globėja
Šitos salos? Ką veikt man įsakysi?
Bet aš užvis labiau paklausti noriu,
Ar tu, stebukle,— fėja, ar, gal būt,
Mergaitė?

MIRANDA

Aš — ne fėja, o mergaitė.

FERDINANDAS

Dangau! Jos ta pati kalba, kaip mano.
Jei aš dabar tėvynėj atsidurčiau,
Karalium tapčiau.

PROSPERAS

Kas būtų, Karalium? Tu?
Kas būtų, jei Neapolio karalius
Tave išgirstų šitaip kalbant?

FERDINANDAS

Nieko
Nebūtų. Aš stebiuos, kad paminėjai
Neapolį. Mane karalius girdi,
Ir aš todėl verkiu, kad pats esu
Neapolio karalius,— šitos akys,
Kurios nuo ašarų dar nenudžiūvo,
Nuskestant ką tik matė mano tėvą.

MIRANDA

O dieve!

FERDINANDAS

Taip, tikrai! Audroj nuskendo
Ten su karaliumi visi didikai,
Milano hercogas ir jo sūnus.

PROSPERAS

į šalį

Milano hercogas ir jo duktė
Tatai užginčyti iškart galėtų.
Bet dar ne laikas. Jie iš pirmo žvilgsnio
Užsiliepsnojo meile viens kitam.
O Arijeli, aš paleisiu laisvėn
Tave už tai.

Ferdinandui

Klausykite, sinjore,
Bijau, kad jūs pasakėte netiesą.

MIRANDA

į šalį

Ko šiurkščiai taip prabilo mano tėvas?
Tik trečias vyras šis, kurį matau,
Ir pirmas, dėl kurio širdis suvirpo.
O kad galėčiau tėvą savo pusėn
Palenkti!

FERDINANDAS

Jeigu tu skaisti mergaitė
Ir savo meilės niekam nežadėjai,
Neapolyje karalienė būsi.

PROSPERAS

Ne taip staiga, sinjore. Palūkėkit!

į šalį

Matau, kad vienas kitą jie užbūrė...
Reikės jų meilei kliūčių sudaryti:
Lengvai laimėjus — pergalė mažesnė.

Ferdinandui

Klausyk, kam tu karaliaus sūnumi
Apsišaukei? Kam atvykai slapčia
Į šalį? Iš manęs paveržt ją nori
Ir užvaldyt?

FERDINANDAS

O ne, garbe prisiekiu!

MIRANDA

Negali būt tokioj šventykloj blogio.
Jei blogis slypi tokioje buveinėj,
Tai kur tauraut galėtų gėris?

PROSPERAS

Ferdinandui

Eikim!

Mirandai

Jo neužtark,— jis šnipas.

Ferdinandui

Na, eime!

Grandinėmis sukaustysiu tave,
Vien sūrų jūros vandenį tu gersi,
Maltinsies gilių kevalais, kriauklelėm
Ir šaknimis sausom. Na, eikim.

FERDINANDAS

Nel

Įsakymui tokiam aš nepaklusu,
Kol priešas nugalės mane.

Išsitraukia kardą, bet, Prospero už-
burtas, negali pasijudinti nė iš vie-
tos.

MIRANDA

Tėveli,

Jo nebandyk taip žiauriai: jis švelnus
Ir geras.

PROSPERAS

Ką? Kiaušinis vištą moko?

Greičiau man slėpki kardą, apgavike!
Drąsus tik rodais, bet bijai man smogti,—
Rankas tau sąžinė juoda sukaustė.
Nedrįski! Liaukis! Šia lazda galiu
Išmušt tau kardą.

MIRANDA

Ak, neliesk jo, tėvel

PROSPERAS

Ant kaklo nesikark man!

MIRANDA

Pagailėk!

Laiduoju aš už jį.

PROSPERAS

Nutilk! Dar žodis,
Nekęsti imsiu, ne tik bart tave,
Kad išdrįsti užstoti apgaviką.
Manai, kad nėra kitų gražių jaunuolių.
Tesi regėjus jį ir Kalibaną!
Kvaila mergaitė! Daugeliui vyriškių
Atrodytų jisai kaip Kalibanas,
Jie jam — kaip angelai.

MIRANDA

Aš trokštu maža.
Jaunuolis šis nepaprastai gražus.

PROSPERAS

Ferdinandui

Vis tiek paklusti teks. Tapai bejėgis,
Nes tavo raumens kaip vaikystėj vėl
Spėkų neteko.

FERDINANDAS

Taip, jaučiuosi silpnas.
Sukaustytas aš visas kaip sapne.
Tačiau lengvai iškęščiau tėvo mirtį,
Draugų žuvimą, keistą šį silpnumą
Ir šio žmogaus grasinimus piktus
Įkalinti mane, jei šią mergaitę
Kasdien nors kartą iš niūrios olos
Regėt galėčiau. Lai plačiam pasauly
Visuos kampelių laisvė viešpatauja,
Man bus šiame kalėjime erdvu.

PROSPERAS

į šalį

Jį meilė veikia. Tai puiku!

Ferdinandui

Eime!

Arijeliui

Gerai darbuojies, Arijelil

Ferdinandui ir Mirandai

Eikim.

Arijeliui

Dar padarysi štai ką...

MIRANDA

Nenuliūsk,
Sinjore, mano tėvas daug geresnis,
Nei iš kalbos atrodo. Nežinau,
Kas jam dabar užėjo.

PROSPERAS

Arijeliui

Laisvas būsi
Tu kaip kalnynų vėjas, jei tiksliai
Išpildysi, kas liepta.

ARIJELIS

Kuo tiksliausiai!

PROSPERAS

Ferdinandui

Eime drauge.

Mirandai

Tu neužtarki jo!

Išeina

A N T R A S V E I K S M A S

I SCENA

Kita salos dalis. Įeina Alonzas, Sebastijanas, Antonijus, Gonzalas, Adrijanas, Franciskas ir kiti.

GONZALAS

Prašau, valdove, būkite linksmesnis!
Yra kuo džiaugtis — mūsų išlikimas
Pranoksta nuostolius. Nelaimės tokias
Juk patiria pirkliai, jūreivių žmonos
Ir dažnas jūrų laivo savininkas.
Bet šitokio stebuklo, koks ištiko
Mus jūroje, dar nieks nėra girdėjęs.
Todėl pasverk, valdove, išmintingai
Paguodą ir skausmus...

ALONZAS

Nutilk, prašau.

SEBASTIJANAS

Jis priima paguodą kaip šaltą košę.

ANTONIJUS

Įkyrusis ramintojas negreit nuo jo atsitrauks.

SEBASTIJANAS

Žiūrėkite, jis užsuka savo sąmojo laikrodį, kuris greit ir skambinti ims.

GONZALAS

Valdove...

SEBASTIJANAS

Viens... — skalčiuokite.

GONZALAS

Jei gėlą ugdo kas ilgai savy,
Šturmuot jo kūnui ji sudaro...

SEBASTIJANAS

Ligą.

GONZALAS

Tikrai, ji sudaro lygą su kūno negaliom. Jūs pasakėte
tiksliau, negu tikėjotės.

SEBASTIJANAS

O jūs supratote protingiau, negu maniau.

GONZALAS

Todėl, valdove...

ANTONIJUS

Fui, kaip jis be perstojo mala liežuviu!

ALONZAS

Pasigailėk! Prašau, nutilk.

GONZALAS

Gera, aš jau baigiau. Bet vis dėlto...

SEBASTIJANAS

Jis vis tiek kalbės.

ANTONIJUS

Kertam lažybų, kas pirmas užgiedos — jis ar Adrijanas?

SEBASTIJANAS

Senasis gaidys.

ANTONIJUS

Ne, gaidelis.

SEBASTIJANAS

Gera. Iš ko lažijamės?

ANTONIUS

Iš juoko.

SEBASTIJANAS

Kertame.

ADRIJANAS

Nors ši sala, atrodo...

SEBASTIJANAS

Cha, cha, cha! Štai jums ir apmokėjau.

ADRIJANAS

...negyvenama ir beveik neprieinama...

SEBASTIJANAS

Tačiau...

ADRIJANAS

...tačiau...

ANTONIUS

Žinoma, būtinai pridėjo „tačiau“.

ADRIJANAS

...čia tokia glamonėjanti, švelni, miela idilija.

ANTONIUS

Taip, Odilija buvo miela mergšė.

SEBASTIJANAS

Taip, ir glamonėjanti, kaip jis mokyčiausiai išsireiškė.

ADRIJANAS

Vėjas čia taip maloniai alsuoja...

SEBASTIJANAS

Sakytum, vėjas turi plaučius, ir dar prakiurusius nuo džiuvos.

ANTONIUS

Arba jis tarytum išsikvėpinęs pelkių aromatu.

GONZALAS

Čia visur palankios sąlygos gyventi.

ANTONIJUS

Teisybė,— tik iš ko pragyventi?

SEBASTIJANAS

Taip, pragyventi čia vargu ar būtų iš ko.

GONZALAS

Kokia puiki ir vešli atrodo žolė! Kokia žalia!

ANTONIJUS

Žemė čia iš tikrųjų ruda.

SEBASTIJANAS

Su trupučiu žalių pelėsių.

ANTONIJUS

Jis ne taip jau šovė pro šalį.

SEBASTIJANAS

Ne, jis šaudo taikliai, tik nepataiko į teisybę.

GONZALAS

Bet štai koks stebuklas,— tiesiog akys nenori tikėti...

SEBASTIJANAS

Kaip ir visais skelbiamais stebuklais.

GONZALAS

Mūsų drabužiai, kiaurai peršlapę, permirkę jūroje, tebėra nauji ir žvilga kaip žvilgėję. Jie tartum iš naujo nudažyti, o ne nuo sūraus vandens nusišėrę.

ANTONIJUS

Jei kuri jo kišenė galėtų prabilti, ji pareikštų, jog tai melas.

SEBASTIJANAS

Taip, jeigu ji pati, būdama melagė, iš mandagumo nepaslėptų į kišenę savo šeimininko nuomonės.

GONZALAS

Man atrodo, kad mūsų drabužiai tokie pat gražūs, kaip ir tada, kai mes pirmą kartą juos apsivilkome Afrikoje per gražiosios karaliaus dukters Klaribelės vestuves su Tuniso karalium.

SEBASTIJANAS

Tai buvo dangiškos vestuvės, ir mes dieviškai sėkmingai grįžome iš jų.

ADRIJANAS

Tuniso karalienė niekad dar nebuvo tokia tobulių tobulybė.

GONZALAS

Nuo matronos Didonos laikų.

ANTONIJUS

Matronos? Tenudžiūsta tau liežuvis! Kam čia matrona? Matrona Didona!

SEBASTIJANAS

O kas čia baisaus, jei jis būtų dar pridūręs, kad Enėjas su ja glamonėjos? Dieve, kam taip greit piktintis?

ADRIJANAS

Didona, sakote? Jūs verčiate mane susimąstyti: ji juk buvo Kartaginos valdovė, o ne Tuniso.

GONZALAS

Juk šiandieninis Tunisas buvo Kartagina.

ADRIJANAS

Kartagina?

GONZALAS

Sakau jums, Kartagina.

ANTONIUS

Jis savo įtikinėjimais gali daryti stebuklus.

SEBASTIJANAS

Jis savo šnekomis iš nieko pastato namus ir išmūrija sienas.

ANTONIUS

Ką dar negalimo jis lengviausiai atliks dabar?

SEBASTIJANAS

Manau, jis šią salą įsidės į kišenę ir parsivežęs padovanos savo sūnui vietoje obuolio.

ANTONIUS

O paskui, pasėjęs į jūrą obuolio grūdėlius, išaugins daugiau salų.

GONZALAS

Ką?

ANTONIUS

Per ilgesnį laiką, žinoma.

GONZALAS

Alonzui

Valdove, mes kalbėjome, kad mūsų drabužiai dabar atrodo tokie nauji, kaip per vestuves Tunise, kada jūsų duktė tekėjo už tos šalies valdovo ir tapo ten karalienė.

ANTONIUS

Ir gražiausia iš visų ten karaliavusių.

SEBASTIJANAS

Neužmiršk pridurti — nuo matronos Didonos laikų.

ANTONIUS

O! Nuo matronos Didonos. Taip, nuo matronos Didonos.

GONZALAS

Ar ne tiesa, valdove, kad mano liemenė atrodo tokia pat nauja, kaip pirmą dieną apsivilkus? Žinoma, iki tam tikro laipsnio.

ANTONIJUS

Tą „laipsnį“ jis būtinai prikergė.

GONZALAS

Argi ji ne tokia pat nauja, kaip per jūsų dukters vestuves?

ALONZAS

Jūs kemšat šiuos žodžius man į ausis,
Kad net koku. Ir kam reikėjo man
Su tom dukters vestuvėm prasidėti?
Sugrįždamas aš sūnų praradau,
Dukters taip pat beveik kaip netekau,—
Ji nuo Italijos jau taip toli,
Kad niekad jos, gal būt, nepamatysiu.
Milano ir Neapolio valstybių
Paveldėtojai Ferdinandai mielas,
Kokios pabaisos jūroje šaltoj
Tave sudraskė?

FRANCISKAS

Gal jisai dar gyvas?

Mačiau, kaip jis su vilnimis kovojo,
Lyg raitas jodamas ant keterų,
Kaip stichiją vandens į šalį sklaidė
Ir, krūtine įveikdamas bangas,
Vis daužė jas ir veržėsi pirmyn.
Tikrai, iškėlęs laikė narsią galvą,
Galingais mostais yrėsi prie kranto,
Ir uolos, apačioj vilnių paplautos,
Lyg lenkės jam padėt. Neabejoju,
Jis gyvas išplaukė.

ALONZAS

Ne, ne! Jis žuvo.

SEBASTIJANAS

Dēl to jūs esat kaltas pats, valdove!
Kam nors Europoj dovanot jā vengēt,
Mieliau išleidote už afrikiečio.
Ji dingo amžinai jums iš akių,
Jā tik apverkt belieka.

ALONZAS

Ak, nutilk!

SEBASTIJANAS

Maldavom jus visi, ant kelių puolēm,
Tauri dukra pati svyravo, vargšē,
Kā pasīrīnkti — paklusnumā tau
Arba užsispyrimā netekēti.
Ir regite, štai kas iš to išējo,—
Sūnaus netekom jūsū, kaip matyt.
Neapoly ir Milane našlēms
Paguost nebeparvēšim daugel vīrū.
Ir kaltas vien tik jūs.

ALONZAS

Aš nukentējau

Daugiau, negu kiti.

GONZALAS

Nors tai tiesa,
Sebastijanai, bet žiaurus jūs esat.
Ne laikas taip kalbēt. Jūs draskot žaizdā,
Užuot pridējēs trauklapī.

SEBASTIJANAS

Geriau taip.

ANTONIJUS

Jis kalba tarsi felčēris.

GONZALAS

Valdove,
Šviesiausiam jūsū veidui apsiniaukus,
Visus mus slegia dargana biauri.

SEBASTIJANAS

Sakai, biauři?

ANTONIJUS

Biauriausia dargana.

GONZALAS

Jei salą šią valdyti gaučiau — ir...

ANTONIJUS

Prisėtų dilgių jis.

SEBASTIJANAS

Ar varnalėšų.

GONZALAS

...karaliu tapčiau, žinot, ką daryčiau?

SEBASTIJANAS

Tik jau nepasigertum,— vyno nér.

GONZALAS

Kitaip valstybę savo sutvarkyčiau.
Prekybą panaikinčiau; išvaikyčiau
Pareigūnus, teismus; nebūtų turčių;
Lauk mokslinčių! Negrėstų niekam skurdas;
Vergaut nereiktų. Nuosavybės teisių
Valdyti žemę niekas neturėtų.
Laukų kapčius išversčiau. Žemdirbių
Nei vyndarių nebūtų! Nei metalų,
Nei vyno, nei aliejaus! Nieks nevargtų —
Nei moterys, nei vyrai; nekalti,
Tyri jie vaikščiotų visi be darbo.
Jokios valdžios.

SEBASTIJANAS

Tik pats karalius būtum!

ANTONIJUS

Gale pamiršo, ką pradžioj bylojo.

GONZALAS

Pati gamta suteiktų, ko tik reikia,—
Tai kam dar dirbt? Nebūtų išdavikų,
Vagių, žudikų. Nereikėtų iečių,
Kardų, patrankų ir jokių mašinų.
Gamta visokeriopą gausą teiktų
Ir perteklių nekaltai mano liaudžiai.

SEBASTIJANAS

Ir santuokos nebūtų?

ANTONIJUS

Kam? Dykinėtojams ir paleistuvėms?

GONZALAS

Protingu savo valdymu pralenkčiau
Ir aukso amžių.

SEBASTIJANAS

Tad valio karalius!

ANTONIJUS

Gonzalas imperatorius! Valio!

GONZALAS

Kaip jums, valdove, visa tai atrodo?

ALONZAS

Aš negirdžiu! Man tavo kalbos — tuščios.

GONZALAS

Aš suprantu, jūsų didenybe. Užtat aš suteikiau progos
šiems džentelmenams pasijuokti, o jų tokie linksmi plau-
čiai, kad jie amžinai juokiasi iš nieko.

ANTONIJUS

Mes iš jūsų juokėmės.

GONZALAS

Taip, linksmomis kvailystėmis aš jums neprilygstu ir esu
jūsų akyse tik niekas, todėl galite juoktis iš nieko ir toliau.

ANTONIJS

Tai kad kirto!

SEBASTIJANAS

Gerai, kad ne kardu.

GONZALAS

Niekas jums neįtiks, džentelmenai. Jūs ir mėnulį nutrauktumėt nuo dangaus, jei jis penkias savaites užtruktų nepasikeitęs.

Įeina nematomas Arijelis. Iškilminga muzika.

SEBASTIJANAS

Taip ir būtų, o paskui eitume su fakelais paukščių medžioti.

ANTONIJS

O gerasis sinjore, nerūstaukit.

GONZALAS

Nerūstauju, užtikrinu jus. Aš taip lengvai nešvaistau savo rūstybės, nes labai noriu miego.

ANTONIJS

Eikite miegoti ir klausykitės mūsų sapnuodamas.

Visi užmiega, išskyrus Alonzą, Sebastijaną ir Antonijų.

ALONZAS

Kaip? Miega jau visi? Kad taip galėčiau
Sumerkt akis ir užsimiršt nors kiek!
Jau ima snaudulys.

SEBASTIJANAS

Valdove mielas,
Nevenkit miego paslaugų. Skausme
Retai jis lanko, bet aplankęs teikia
Paguodos daug.

ANTONIJS

Pasaugosime jus,
Kol pailsėsite.

ALONZAS

Dėkoju jums,
Tiesiog stebėtina! Marina miegas.

Užmiega. Arijelis išnyksta.

SEBASTIJANAS

Koks keistas snaudulys visus apniko!

ANTONIJS

Toks klimatas saloj.

SEBASTIJANAS

Kodėl blakstienos
Nelimpa mums? Visai nenoriu miego.

ANTONIJS

Ir aš nenoriu. Nuotaika budri.
Sukrito jie visi lyg susitarę,
Lyg žaibo nutrenkti. Sebastijanai,
Tu mano mielas, o, kad tai įvyktų!..
Tu klausai, kas įvyktų? Cit! Nė žodžio!
Tačiau man tavo veidas aiškiai sako,
Kuo taptumei ir ką ši proga siūlo.
Vaizduotė mano regi — ant galvos
Tau krinta karūna.

SEBASTIJANAS

Tu nemiegi?

ANTONIJS

Ar negirdi, kaip aš kalbu?

SEBASTIJANAS

Girdžiu,
Bet tu, matyt, miegodamas kalbi
Ir sapalioji. Ką tu pasakei?

Koks keistas tavo miegas! Akys žiūri,
Kalbi, judi, žingsniuoji ir kartu
Sapnuoji.

ANTONIJUS

Prakilnus Sebastijanai,
Matau, ruošies prasnausti savo laimę,—
Ją numarint. Nors nemiegi, bet žiopsai.

SEBASTIJANAS

O tu miegodamas knarki gan aiškiai,
Knarkimas šis ne be prasmės.

ANTONIJUS

Kalbu
Rimtai, o ne juokais. Ir tu būk rimtas.
Suprask, kaip elgtis,— trigubai iškils.

SEBASTIJANAS

Na, ką ten! Aš — tik stovintis vanduo.

ANTONIJUS

Išmokysiu tekėt srautu.

SEBASTIJANAS

Mane
Paveldėtas tingumas tūnot moko.

ANTONIJUS

O kad žinotum, kaip svajonę savo
Tu brangini, nors ir juokies iš jos!
Ją vydamas šalin, juk tik labiau
Pritrauki prie savęs! Tingiuosius žmones
Dažnai tik jų pačių vangus lėtumas
Ar baimė verčia tūnoti dugne.

SEBASTIJANAS

Iš tavo veido raustančių skruostų
Ir iš akių matau, kad nekantrauji,
Kad brandini kažkokią svarbią mintį.
Na, nebeslėpk, sakyk greičiau.

ANTONIUS

Gera.

Štai, nors ir šis užuomarša sinjoras,
Kuris numiręs užmirštas bus greit,
Įtikinėt kitus be galo mėgstas,
Dabar beveik įtikino karalių,
Kad princas liko gyvas, bet tatai
Juk netiesai!.. Nesąmonė! Sakyti,
Kad princas nenuskendo, tai tas pat,
Kaip tvirtint, kad ne miega šis, o plaukia.

SEBASTIJANAS

Kad princas Ferdinandas nenuskendo,
Aš neturiu jokios vilties.

ANTONIUS

Iš šio

„Jokios vilties“ tokia didi viltis
Tau šviečiasi, kad net troškimas tavo
Pasiekti didžią šlovę prisibijo
Ir abejoja tuo, ką aiškiai regi.
Ar tikras tu esi, kad Ferdinandas
Nuskendo?

SEBASTIJANAS

Taip, nuskendo.

ANTONIUS

Tai sakyk,

Kas įpėdiniu lieka?

SEBASTIJANAS

Klaribelė.

ANTONIUS

Tuniso karalienė? Ta, kuri
Gyvena net už marių devynių?
Ji apie tai išgirstų gal tada,
Kai kūdikis, kurs šiandien dar lopšy,

Užaukęs imtų skustis šiurkštų smakrą, —
Nebent tik saulė jai nuneštų žinią,
O ne mėnulio nerangus žmogus.
Princesė, dėl kurios mes vos nežuvom?
O nei! Mes ne todėl gyvi išlikom!
Mums, aišku, dar kai ką įvykdyt lemta.
Audra, skendimas — tik prologas tam,
Ką turime atlikt.

SEBASTIJANAS

Pliauški niekus...
Bet nei!.. Tikrai!.. Tuniso karalienė
Neapolį paveldėt turi. Tik...
Ją skiria vandenys...

ANTONIJUS

Ir kiekviena
Tų vandenų plačių pėda lyg šaukia:
„Kaip Klaribelė per tokias platybes —
Taip greit Neapolį pasiekt įstengtų?“
Teviešpatauja Tunisė. Pabusk,
Sebastijanai! Jei mirtis ištiktų
Šiuos miegančius, jie to net nepajustų.
Neapolį valdyt geriau galėsi,
Nei tas, kurs miega čia. Lig valiai rasis
Plepiū, ir ne blogesnių už Gonzalą.
Aš pats mokėsiu pačiaukšėt kaip šarka.
Ak, jei suvokt galėtum mano mintį, —
Išaukštintų tave jų šitas miegas!
Sakyk, tu supranti mane?

SEBASTIJANAS

Man rodos,
Kad suprantu.

ANTONIJUS

Nejau tu savo laimės
Atsisakysi?

SEBASTIJANAS

Atmenu, kaip valdžią
Tu paveržei iš Prospero kadaise.

ANTONIJUS

Pažvelki, kaip jo mantija man tinka!
Anksčiau su jo tarnais draugaut turėjau,—
Ne Prosperui nūn jie tarnauja,— man!

SEBASTIJANAS

Bet sąžinė?

ANTONIJUS

Ak, sąžinė? Kur ji?
Jei nuospauda ji būtų, šlepetes
Apsiaut reikėtų. Ne, nepripažįstu
Dievybės aš tokios. Lai nuo Milano
Mane ir dešimt sąžinių atskirtų,
Lai jos lava arba ledynais virstų,
Tą menką kliūtį peržengčiau kaip nieką.
Štai miega tavo brolis — toks pat grumstas,
Kaip žemė, kur jis guli. O, kad būtų
Jis tas, į ką nūn panašus,— lavonas!
Trys coliai plieno, ir užmigs jis amžiams.
O tu šį seną plepį, šį galvočių,
Tik durklu bakstelėk, kad nepabustų
Ir niekad mums pamokslų nesakytų.
Kiti praris mūs sugalvotą melą,
Kaip katės pieną, ir visi taip šoks,
Kaip mudu grosim.

SEBASTIJANAS

Mielas drauge, būk
Man pavyzdžiu: kaip tu gavai Milaną,
Neapolį aš gausiu. Trauki kardą!
Tik kirtis — ir iškart nuo duoklės laisvas.
Karalius — aš: tau mano meilė.

ANTONIUS

Kardus

Kartu ištraukim. Kai pakelsiu ranką,
Tu smok Gonzalui.

SEBASTIJANAS

Vieną žodį dar...

Jie kalbasi, paėję į šalį. Pasigirsta
muzika. Įeina nematomas Arijelis.

ARIJELIS

Kerai įžvelgt padėjo mano ponui,
Kad niekšai ruošias pult jo geradari,
Ir atsiuntė mane abu išgelbėt.
Be jūsų — jo sumanymas sužlugtų.

Dainuoja Gonzalui į ausį

Kol čia knarkdamas guli,
Sąmokslautojai keli
Ruošia mirtį tau.
Jei gyvybė tau brangi,
Pavojingai čia miegi.
Ei, pabusk tuojau!

ANTONIUS

Drąsiau! Iš karto smogiame abu.

GONZALAS

nubudęs

O angelai, apsaugokit karalių.

Visi nubunda

ALONZAS

Kas čia? Kodėl jūs su nuogais kardais?
Ko žiūrite taip baisiai?

GONZALAS

Kas nutiko?

SEBASTIJANAS

Kai mes, saldžiai jums ilsintis, budėjom,
Staiga išgirdom — baubia kas... lyg buliai...
Lyg liūtai kriokia... Juk nuo to pabudot?
Net ausys man apkurto.

ALONZAS

Negirdėjau.

ANTONIJUS

Toks buvo triukšmas, kad net pats siaubūnas
Jo būtų išsigandęs. Net ir žemė
Galėjo sudrebėti... Rodos, liūtų
Visa gauja...

ALONZAS

Girdėjai tu, Gonzalai?

GONZALAS

Sinjore, išgirdau aš, dievaži,
Keistai dainuojant, na, ir pabudau,
Surikęs jus pažadinau, o jiedu,
Matau, nuogais kardais. Bet triukšmas buvo.
Todėl mums reikia būti atsargiems.
Keliaukime iš čia. Ištraukim kardus.

ALONZAS

Eime toliau! Gal sūnų mano rast
Pavyks!

GONZALAS

Dangau, jį nuo žvėrių apsaugok.
Tikiu, jis gyvas šioj saloj.

ALONZAS

Eime!

ARIJELIS

į šalį

Pranešiu savo ponui, ką mačiau.
Karaliau, eik sūnaus ieškot greičiau.

Visi išeina

II SCENA

Kita salos dalis.
Įeina Kalibanas su malkų našta. Girdisi perkūnija.

KALIBANAS

Lai šunvotėmis Prosperą užkrės
Garai nuodingi, saulės kaitroje
Pakylą iš klampynių, pelkių, liūnų!
Lai jis nustips! Mane jo dvasios girdi,
Tačiau neištveriu aš jo nekeikęs.
Kankina jos mane, tik jam paliepus:
Išgąsdina, į purvą įklampina,
Nuodėguliu pavirtusios, tamsoj
Vedžioja. Kad tik kiek, ir jis užpiudo,—
Jos lyg beždžionės tyčiojas ir vaipos,
Paskui įkanda; kartais kaip ežiai
Dygliuoti painiojas basam ant tako;
Apsivynioja kartais kaip gyvatės
Ir baisiai šnypščia praskeltais liežuviais,
Kad net einu iš proto.

Įeina Trinkulas

Štai ir vėl
Ateina jo dvasia manęs kankinti,
Kad malkas per lėtai nešu. Pargriūsiu
Čia pat ant žemės — gal nepastebės.

TRINKULAS

Nei čia tau medžio, nei krūmo prisiglausti nuo blogo oro,
o vėl audra kaupiasi. Jau girdėti, kaip vėjas dainuoja. An-

tai tas juodas debesis — didžiulis, kaip sugižęs vynmaišis, taip, žiūrėk, ir palies savo rūgalą. Jei ir vėl perkūnas užgriaus, kaip pirmiau, tai nežinau, kur ir galvą priglausiu. Jeigu šis debesis prapliups, tai jau pils kaip iš kibiro. O kas gi čia? Žmogus ar žuvis? Gyvas ar nustipęs? Žuvis: dvokia kaip žuvis. Taip ir trenkia it sena žuvis. Smarvė kaip pašvinkusios menkės. Keista žuvis! Jei dabar būčiau Anglijoje — o ten aš lankiausi — ir parodyčiau tą žuvį nors nupieštą, tai neliktų nė vieno žioplio, kuris neduotų sidabrinio. Ten ši baidyklė mane turtuoliu padarytų. Kiekviena keistenybė ten pelninga. Tie žmonės šlubam elgetai skatiko neduos, o dešimtį išmes, kad gautų paspoksoti į negyvą indėną. O kojos kaip žmogaus! Ir pelekai kaip rankos! Dievaži, ji dar ir šilta. Išsiginu savo žodžių, nes matau, kad apsirikau. Tai ne žuvis, o čionykštis salos gyventojas, kurį ką tik nutrenkė perkūnas.

Perkūnija

O! Ir vėl audra! Nieko daugiau nelieka, tik lįsti po jo trinyčiais,— kitos priedangos čia nėra. Nelaimė kartais žmogų suveda su keistais guolio draugais. Prigulsiu čia, kol audra išlies savo pamazgas ligi galo.

Įeina dainuodamas Stefanas su buteliu rankoje.

STEFANAS

Nenoriu plaukti jūron, jūron...
Geriau numirsiu sausumoj.

Na, ir biauri daina! Tik laidotuvėse ją dainuoti! Štai kur mano paguoda.

Geria. Dainuoja.

Ir artileristas, ir junga, ir aš,
Ir bocmanas, ir kapitonas —
Mes Megę ar Merę mylėjom gražias,
Bet Kitė — pikta kaip šėtonas;
Ji aštrialiežuvė: tik žodį ištark,
Užrinka jūreiviui: „Šalin, pasikark!“

Smalos ir deguto jai kvapas koks,
Užtat ją pagnaibo siuvėjas graibštus.
Į jūrą, draugai! Reik sudie pasakyti.
Velniop teprasmenga išpuikėlė Kitė.

Tai irgi biauri daina! Bet štai mano paguoda.

Geria

KALIBANAS

Tu nekankink manęs! O! O!

STEFANAS

Kas gi čia dabar? Ar tik čia nėra kipšų? O gal jie sugalvojo pasiversti laukiniais arba indėnais? Cha, cha! Aš išsigelbėjau iš jūros bangų ir dabar nusigąšiu tavo keturių kojų! Juk apie drąsuolius sakoma: „Dar neišperėtas keturkojis kipšas, kuris nugąsdintų tokį, kaip jis.“ Ir taip bus visados sakoma, kol Stefanas dar gyvas kvėpuoja šnervėmis.

KALIBANAS

Dvasia mane kankina! O!

STEFANAS

Čia kažkokia keturkojė šios salos baidyklė, kuri, matyt, serga drugiu. Tik kaip šis kipšas išmoko mūsų kalbos? Jau bent todėl jam reikia padėti. Jeigu jį pagydyčiau, prisi-
jaukinčiau ir nuvežčiau į Neapolį, būtų gera dovana bet kokiam imperatoriui, koks kada vaikščiojo jaučio odos padais.

KALIBANAS

Tu nekankink manęs, maldauju; malkas
Aš greit namo nunešiu.

STEFANAS

Jis karščiuoja, tai ir kalba ne per protingiausiai. Tegu paragauna iš mano butelio. Jeigu jis dar niekadęs negėrė vyno, tai priepuoliai praeis. Jei galėsiu jį išgydyti ir prisi-
jaukinti, tai pigiai jo neatiduosiu. Kas jį gaus, tas man ir užmokės, ir gerokai.

KALIBANAS

Kol kas dar 'nelabai tu kankini
Mane, bet greit pradėsi. Aš žinau,
Nes tu drebi. Tai Prosperas tau liepia.

STEFANAS

Na, šen arčiau! Išsižiok. Vynas tau, katine, atpalaiduos
liežuvį. Išsižiok! Vynas išpurtins drebulį, sakau tau, bemą-
tant išpurtins. (Duoda Kalibanui gerti) Pats nenumanai, kas
tavo draugas. Pračiaušk gi dar kartą savo žiomenis.

TRINKULAS

Šį balsą aš pažįstu. Tai turėtų būti... Betgi jis nuskendo.
Tai tikriausiai kipšas. O! Gelbėkite!

STEFANAS

Keturių kojos ir du balsai. Nuostabiausia baidyklė! Prie-
kinis balsas palankiai atsiliepia apie savo draugus, o užpa-
kalinis juos dergia ir šmeižia. Jeigu ir viso vyno iš mano
butelio prireiktų jo priepuoliui pagydyti, aš nepagailėsiu.
Na, lak! O dabar truputėlį įpilsiu ir į kitą tavo burną.

TRINKULAS

Stefanas!

STEFANAS

Ar tai kita tavo burna mane šaukia? O viešpatie! Čia
ne baidyklė, o pats velnias! Verčiau pasišalinsiu. Neik su
velniu obuoliauti!

TRINKULAS

Stefanai! Jei tu Stefanas, palytėk mane, prabilk į mane.
Aš esu Trinkulas. Nenusigąsk, aš esu tavo neišskiriamas
draugas Trinkulas.

STEFANAS

Jei tu Trinkulas, tai išlįsk. Aš trauksiu tave už mažes-
niųjų kojų. Dievaži, čia Trinkulo kojos, niekieno kito. Taip,
tu tikrai esi Trinkulas. Kaip tu iššliaužei iš šios baidyklės
įsčių? Ar ji gali gimdyti Trinkulus?

TRINKULAS

Aš maniau, kad ši baidyklė perkūno trenkta. Tai tu nenuskendai, Stefanai? Dabar matau, kad tikrai nenuskendai. Ar jau praėjo audra? Aš pasislėpiau po šito išsigimėlio skarmalais, bijodamas audros. Tai tu gyvas, Stefanai. O Stefanai! Štai jau du neapoliečiai išsigelbėjo!

STEFANAS

Susimildamas, nesukaliok manęs. Mane vėmti verčia.

KALIBANAS

į šalį

O ne! Būtybės šios — ne piktos dvasios!
Šis — geras dievas. Dangiškai skanus
Jo gėrimas. Prieš jį ant kelių pulsiau.

STEFANAS

Bet kaip išsigelbėjai? Kaip čia patekai? Prisiek šiuo buteliu, kad papasakosi, kaip čia patekai! Aš išsigelbėjau ant vyno statinės, kurią jūreiviai išmetė už borto. Prisiekiu šiuo buteliu! Aš jį savo rankomis pasidariau iš medžio žievės, kai tik buvau išmestas į krantą.

KALIBANAS

Prisiekiu buteliu šituo, kad tau
Ištikimai tarnausiu, nes jame
Nežemiškas skystimas.

STEFANAS

Trinkului

Prisiek tuoj pat, kad papasakosi tikrą tiesą, kaip išsigelbėjai.

TRINKULAS

Išplaukiau į krantą, broleli, kaip antis: aš juk moku plaukti kaip antis, prisiekiu.

STEFANAS

Še, bučiuok bibliją. (Duoda Trinkului išgerti). Nors tu moki plaukti kaip antis, bet vis vien esi kvaila žąsis.

TRINKULAS

Ak Stefanai? Ar dar daugiau turi šito?

STEFANAS

Pilna statinė, broleli. Mano vyno rūšys yra oloje prie kranto: ten vyną paslėpiau. Na, baidykle? Kaip dabar tavo karštligė?

KALIBANAS

Ar nužengei į salą iš dangaus?

STEFANAS

Iš mėnulio, sakau tau. Anksčiau aš vaikštinėjau po mėnulį.

KALIBANAS

Ponia Miranda rodė man, kaip tu
Mėnuly vaikštai su šunim. Žinau —
Tu mano dievas. Garbinu tave.

STEFANAS

Na, prisiek man, kad sakai tiesą, pabučiuodamas šią bibliją. Aš tuojau vėl ją pripildysiu. Prisiek.

TRINKULAS

Dievaži, kokia kvaisha baidyklė. Ir aš dar jos bijojau. Išsižiojėlė baidyklė. Tiki į žmogų mėnulyje! Vargšė lengvaticė baidyklė. O visgi tu, baidykle, gerai mauki...

KALIBANAS

Parodysiu salos vietas derlingas,
Bučiuosiu tavo kojas. Būk man dievas!

TRINKULAS

Prisiekiu dangum, tu esi klastinga ir gerai išgerianti baidyklė! Kai tik tavo dievas užmigs, tuoj pagrobysi jo butelį.

KALIBANAS

Bučiuosiu aš tau kojas ir prisieksiu
Ištikimybę.

STEFANAS

Gera! Klaupkis ir prisiek.

TRINKULAS

Dievaži, numirsiu iš juoko, žiūrėdamas į šią besmegenę baidyklę. Šlykščiausia baidyklė! Taip ir niežti rankas jai užtvoti, jeigu...

STEFANAS

Na, bučiuok koją.

TRINKULAS

...nebūtų ši vargšė baidyklė tokia pasigėrusi... Nešvanki baidyklė!

KALIBANAS

Parodysiu geriausius šaltinius,
Uogausiu tau, žuvausiu, rinksiu malkas.
Lai maras griebia tą tironą mano!
Daugiau jam nenešiosiu žagarų,—
Tave tik seksiu, dieve nuostabus!

TRINKULAS

Juokingiausia baidyklė! Dievu laiko prasilakusį girtuoklį!

KALIBANAS

Tik leisk, — kur auga obuoliai, nuvesiu,
Prikasiu pirštais žemės riešutų,
Parodysiu aš kėkštų tau lizdus,
Išmokysiu pagaut beždžionę vikrią;
Priskinsiu nuo lazdynų daugel kekių,
Prigaudysiu tau ant aukštų uolų
Jaunučių kirų. Eisim su manim?

STEFANAS

Gera! Daug neplepėjęs, rodyk kelią. Trinkulai! Kadan-gi karalius ir visa mūsų įgula paskendo, tai mes čia viską užvaldysime. Še, baidykle, nešk mano butelį. Mielas Trinkulai, mes jį tuoju vėl prisipilsime.

KALIBANAS

Išgėręs dainuoja

Sudie, sudie, engėjau!

TRINKULAS

Kokia réksminga baidyklė! Pasigėrusi baidyklė!

KALIBANAS

Girtas dainuoja

Tinklan žuvų jam nevarysiu,
Nenešiu malkų,
Lai pats jas velka,
Neplausiu indų, nevalysiu.
Ban-ban, Ka-ka-li-ban,
Nebeisiu jam darban.
Turiu aš kitą poną,
Ir gerą, ir malonų.

Laisvė, valio! Valio, laisvė! Laisvė, valio! Laisvė!

STEFANAS

Šauni baidyklė! Na, rodyk kelią!

Išeina

TREČIAS VEIKSMAS

I SCENA

Priešais Prospero olą.
Įeina rąstu nešinas Ferdinandas.

FERDINANDAS

Dažnai suteikia skausmą net žaidimas,
O kartais ir sunkiausias darbas — džiaugsmą.
Pažeminimas kartais teikia garbę.
Taip! Kartais pats nepatraukliausias takas
Mus veda prie gražių, kilnių tikslų.
Šis prastas darbas per sunkus man būtų,
Jei ne jinai, kuriai dabar tarnauju;
Ji mirusiam gyvybę sugrąžintų
Ir sunkų vargą džiugesiu paverstų.
O, ji miela ir dešimtkart švelnesnė
Už rüstų ir negailestingą tėvą.
Kurs pernešt ir sukraut griežtai įsakė
Šių rąstų tūkstančius. Ji regi tai
Ir sako verkdamą, kad niekuomet
Nebuvo nubaustas sunkiu triūsu
Toksai žmogus... Užsisvajojau, bet
Atsigavau: nuo tų saldžių minčių
Spartėja mano darbas.

Įeina Miranda. Atokiau Prosperas, jų
nepastebėtas.

MIRANDA

Ak, prašau,
Nesikamuok taip sunkiai. O kad taip
Šituos rąstus sudegintų žaibai!
Nebereikėtų jų nešiot ir krauti!
Meldžiu, prisėsk! Šis rąstas užsidegęs
Pravirkty, kad taip žiauriai jus kankino.

Dabar tėvelis užsiėmęs mokslu.
Na, pailsėk. Trys valandos praeis,
Kol jis sugrįš.

FERDINANDAS

Mieliausioji panele,
Lig saulė nusileis, aš pasistengsiu
Sukrauti viską.

MIRANDA

Jei nors kiek prisėsi,
Už jus aš panešiosiu. Duoki šį —
Padėsiu jį į krūvą.

FERDINANDAS

Ne, brangioji,
Geriau aš savo gyslas išstampysiu,
Nugarkaulį sulaužysiu, nei jus
Pažeminsiu aš tokia negarbė,
Pats tinginiaudamas.

MIRANDA

Man šitas darbas
Tiks, kaip ir tau; tik man jis bus lengvesnis,
Nes dirbsiu aš gera valia, o tu —
Per prievartą.

PROSPERAS

į šalį

Matau, vargšele mano,
Į meilės pinkles įkliuvai...

MIRANDA

Sunku tau?

FERDINANDAS

Mieloji, ne! Nė kiek! Šviesiu rytu
Naktis man tampa, kai tik jus regiu.
Prašau man pasakyti, kuo jūs vardu,
Kad jį kartočiau maldose.

MIRANDA

Miranda.

O tėve, tavo priesaką sulaužiau.

FERDINANDAS

Miranda! Reiškia — nuostabi! Iš tikro
Nėra už jus pasauly nuostabesnės.
Kadaise man patiko daug mergaičių.
Ausis man glostė švelnūs jų balsai;
Už įvairias dorybes kai kurias
Iš jų gerbiau. O buvo ir meilių,
Kurios tikrai žavėjo mano širdį,
Bet nė vienos tokios nesu sutikęs,
Kad koks trūkūmas, lyg tamsus šešėlis,
Nebūtų temdęs grožio jų kilnaus.
Bet jūs! O, jūs — tikriausia tobulybė!
Iš esančių pasaulyje būtybių
Jūs nuostabiausia.

MIRANDA

Moterų kitų

Aš nemačiau, neatmenu veidų;
Tik veidrody mačiau save, o vyrų,
Kuriuos galėčiau šiuo vardu vadinti,
Žinau tik du: tave, mielas drauge,
Ir brangų tėvą. O kokie kiti,—
Nemačiusi aš spręsti negaliu.
Tačiau prisiekiu savo kuklumu
(Didžiausia mano kraičio brangenybe):
Pasauly kito draugo man nereikia.
Vaizduotė mano nemokės sukurti
Gražesnio už tave. Bet per ilgai
Užsiplepėjau ir paliepimus,
Mano tėvo duotus, pamiršau.

FERDINANDAS

Miranda,

Aš, princas... gal karalius (saugok dieve!),
Vergiją šią pakeščiau ne ilgiau,

Kaip juodmuse ant veido, jei ne jūs...
O, išklausykit mano sielos balsą!
Nuo tos akimirkos, kai jus išvydau,
Širdis vien jums tarnauti suplasnojo,—
Vergu likau ir šiuos rąstus tampau
Tiktai dėl jūsų.

MIRANDA

Myli tu mane?

FERDINANDAS

Dangau ir žeme, liudininkai būkit
Ir mano troškimus apvainikuokit,
Jei tiesą aš sakau. Jei ne — lai mano
Visi džiaugsmi vien ašarom pavirsta!
Jus branginu labiau už viską žemėj,
Vien jus aš myliu, dievinu, gerbiu.

MIRANDA

Kokia kvaila esu! Verkiu iš džiaugsmo.

PROSPERAS

į šalį

Puikus dviejų širdžių susitikimas!
Dangau, jų meilės žiedą laistyk dosniai!

FERDINANDAS

Ko verkiate?

MIRANDA

Dėl to, kad nedrįstu
Netekti to, ką trokštu atiduoti,
O gauti tai, be ko geriau numirti.
Bet veltui... kuo labiau slepiu jausmus,
Tuo tik aiškiau parodau juos. Šalin,
Gudravime! Padėk prisipažinti,
Šventasis tyras mano nuoširdume.
Aš būsiu tau klusni žmona, jei vesi;
Jei ne — tai mirsiu aš kaip tavo vergė.

Kaip draugę tu mane atstumt gali,
Bet tau tarnauti juk nesukliudysi.

FERDINANDAS

O ne! Valdovė mano — jūs, o aš
Tarnauiu jums.

MIRANDA

Tai vyras mano būsi?

FERDINANDAS

Visa širdim! Džiaugiuos kaip vergas laisve:
Štai jums ranka.

MIRANDA

Ir manąją paimki!
Kartu su širdžia! O dabar sudie!
Mes skiriamės tik pusei valandos.

FERDINANDAS

Sudie! Lai lydi jus sėkmių sėkmė!

Išeina Ferdinandas ir Miranda kas
sau

PROSPERAS

Nors negaliu aš džiaugtis taip, kaip jiedu,
Kuriems šis jausmas naujas ir žavus,
Tačiau dėl to ir man be galo linksma.
Einu prie knygų, nes lig vakarienės
Dar daug ką liko padaryti.

Išeina

II SCENA

Kita salos dalis.

Įeina Kalibanas, Stefanas ir Trinkulas.

STEFANAS

Cit, nė žodžio apie tai! Kai statinė ištuštės, tada laksime ir vandenį, o iki tol — nė lašo! Na, kreipkit pavėjui bures ir laviruokit! Tarne baidykle, gerk į mano sveikatą!

TRINKULAS

Tarnas baidyklė! Kokia beprotiška sala! Sako, čia, saloje, iš viso tik penki žmonės. Mes esame trys iš jų. Jei ir kitų dviejų smegeninės kaip mūsų, tai tikrai ši valstybė braška.

STEFANAS

Gerk, tarne baidykle, jei liepiu. Žiūrėk, tau akys jau ant kaktos iššoko.

TRINKULAS

O kurgi kitur joms iššokti? Iš tikrųjų, nieko sau būtų baidyklė, jei akys iššoktų po uodega.

STEFANAS

Mano pavaldinys baidyklė paskandino savo liežuvį vyne, o manęs ir jūra negali paskandinti. Ir plaukiau gi aš: kol prisikasiau ligi kranto, atmataravau kokias trisdešimt penkias mylias, kaip mane gyvą matot! Dievaži, baidykle, tu būsi mano karo vadas. Ne, verčiau vėliavnešys.

TRINKULAS

Karo vadu gal šiaip taip ir galėtų dar, bet vėliavos jis juk neišlaikys.

STEFANAS

Mes į ataką nesiveršime, sinjore baidykle.

TRINKULAS

Ką ten į ataką! Jūs net nepaeisite. Sukrisite kaip šunys, ir tiek.

STEFANAS

Na, besmegeni, prakalbėk nors kartą gyvenime, jei tu kalbantis besmegenis.

KALIBANAS

Kaip laikotės, šviesus valdove mano?
Man palaižyti leiski tavo batą,
O bailiui tam aš niekad netarnausiu.

TRINKULAS

Meluoja, neišmanėli baidykle: aš dabar galiu ir žandara apstumdyti. Ei tu, ištvirkėlė žuvis, sakyk, ar gali būti žmogus bailys, jeigu išgėrė tiek vyno, kiek šiandien aš? Kaip tu drįsti taip baisiai meluoti, būdamas pusiau žuvis, pusiau pabaisa?

KALIBANAS

Žiūrėk, kaip tyčiojas jis iš manęs!
Kam, viešpatie, jam taip daryti leidi?

TRINKULAS

„Viešpatie“ — pasakė jis. Na ir idiotiška ši baidyklė!

KALIBANAS

Štai, štai ir vėl! Įkąsk jam mirtinai!

STEFANAS

Trinkulai, laikyk liežuvį už dantų: jei maištausi, aš tave ant pirmos sausos šakos... Vargšė baidyklė yra mano pavaldinys, ir aš nepakęsiu, kad ji kas užgauliotų.

KALIBANAS

Valdove mano! Dėkui! Malonėkit
Dar kartą išklaudyti, ko prašau.

STEFANAS

Po šimts! Gerai! Klaupkis ir kartok savo prašymą. O aš stovėsiu. Trinkulas irgi stovės.

Ieina nematomas Arijelis

KALIBANAS

Kaip jau minėjau jums, aš priklausau
Tironui, burtininkui, kurs gudrybe
Klastingai iš manęs pagrobė salą.

ARIJELIS

Meluoji!

KALIBANAS

Tai tu meluoji, tu, paika beždžione!
Tegu už tai narsus valdovas mano
Tave užmuš! Aš nemeluoju.

STEFANAS

Trinkulai, jei tu dar bent kartą prasižiosi, aš išbarstysiu tau dantis.

TRINKULAS

Kodėl? Aš gi nieko nesakiau.

STEFANAS

Na, tai nė mur mur daugiau. (Kalibanui) Kalbėk!

KALIBANAS

Šią salą paveržė piktais kerais
Jis iš manęs. Jei jūsų didenybė
Tik panorės — atkeršys jam; juk tu
Gali, o šitas padaras negali.

STEFANAS

Taip, tikriausiai.

KALIBANAS

Tu būsi čia valdovas, aš tau tarnas.

STEFANAS

Kaipgi tai sukombinuoti? Gali mane nuvesti pas jį?

KALIBANAS

Taip, taip, valdove, miegantį jį rasim,
Galėsi įvaryt galvon jam vinį.

ARIJELIS

Meluoji, tu to negalėsi.

KALIBANAS

O koks kvailys! O suskis neraliuotas!
Apkulk jį, didenybe, aš prašau.
Ir butelį atimk iš jo. Tegers
Vien sūrų marių vandenį, nes jam
Šaltinių neparodysiu...

STEFANAS

Trinkulai, pasisaugok! Tik paprieštarauk tu baidyklei dar
kartą, tal, prisiekiu šiuo kumščiu, aš atsisveikinsiu su savo
gailestingumu ir taip išvelėsiu tave, kad tu tįsosi kaip ne-
gyva menkė.

TRINKULAS

Kodėl? Ką gi aš padariau? Aš nieko nekalbėjau. Einu
nuo jūsų tolyn.

STEFANAS

Argi nesakei, kad jis meluoja?

ARIJELIS

Meluoji tu.

STEFANAS

Aš meluoju? Še tau! (Muša Trinkulą) Jei tau taip patin-
ka, pasakyk dar kartą, kad aš meluoju.

TRINKULAS

Aš gi nesakiau, kad tu meluoji. Tau ne tik protas su-
simaišė, bet ir ausys užsikimšo! Tegu jį perkūnas, tą tavo
butelį! Štai prie ko priveda vynas ir girtuoklystė! Kad jis
padvestų, tas tavo baidyklė! Ir velniai griebtų tavo kumštį!

KALIBANAS

Cha, cha, cha!

STEFANAS

Na, porink toliau. (Trinkului) Prašau, pasitrauk į šalį.

KALIBANAS

Sudrožk dar kartą jam. Ir aš netrukus
Pradėsiu mušti jį.

STEFANAS

Pasitrauk. (Kalibanui) Tu kalbėk!

KALIBANAS

Jis, kaip sakiau, popiet miegot pripratęs:
Jam smegenis galėsi ištaškyti.
Tačiau pirma pagrobki jo knygas
Ir tik po to pliauska jam vožk į kiaušą.
Arba smailu kuolu į pilvą durk,
Arba peiliu per gerklę... Bet atmink —
Pradžioj paimk knygas; be jų jisai
Bus kvailas, kaip ir aš. Jo paliepiimų
Tada nebeklausys jau jokios dvasios,
Kurios jo neapkenčia kaip ir aš.
Žiūrėk, knygas sudegink. Turi jis
Vertingų reikmenų, kaip juos vadina,
Kuriais galvoja sau papuošt namus,
Kada galės jau įsikurti kaip reikiant.
Bet vertingiausias turtas — jo duktė;
Jis pats vadina ją gražių gražiausia.
Kitokių moterų nesu aš matęs,—
Tik ją ir Sikoraksą, savo močią,
Tačiau nuo Sikoraksos skirias ji
Kaip nuo nakties diena.

STEFANAS

Ir ji tikrai nieko sau mergšė?

KALIBANAS

Valdove, taip! Verta ji tavo guolio.
Šaunių vaikų tau pulką pagimdys.

STEFANAS

Baidykle, aš nugalabysiu tą raganių. Jo duktė ir aš būsime karalius ir karalienė. Tegyvuoja mūsų didenybės! O Trinkulas ir tu būsite vicekaraliais. Kaip tau patinka mūsų sąmokslas, Trinkulai?

TRINKULAS

Puikul

STEFANAS

Duokš ranką! Gailiuosi, kad tave apkūliau. Bet kol tu gyvas, laikyk liežuvį už dantų.

KALIBANAS

Po pusės valandos jis eis prigult.
Ar tu tada užmuši jį?

STEFANAS

Prisiekiu, taip!

ARIJELIS

į šalį

Aš apie tai pranešiu savo ponui.

KALIBANAS

Nudžiuginai mane. Laimingas aš!
Tad linksminkimės! Malonėk, valdove,
Užtraukti dainą — tą, kurios mane
Tu mokei neseniai.

STEFANAS

Jei tu prašai, baidykle, sutinku. Su viskuo dėl tavęs sutinku. Eik šen, Trinkulai, padainuokime.

Dainuoja

Mums švilpt į viską, spiaut į viską,
Mums spiaut į viską, švilpt į viską,
Sparnuotos mūsų mintys.

KALIBANAS

Melodija ne ta.

Arijelis šitą melodiją groja dūdele,
pritardamas būgneliu.

STEFANAS

Kas gi čia dar?

TRINKULAS

Tai mūsų dainelės melodija. Ją groja kažkoks ponas
Niekas.

STEFANAS

Jei tu esi žmogus, tai pasirodyk, koks iš tikrųjų esi,
o jeigu velnias, tai pasiversk, kuo nori.

TRINKULAS

O viešpatie, atleisk mano nuodėmes!

STEFANAS

Kai žmogus miršta, sudie visos jo nuodėmės ir skolos! Aš
tavęs nebijau. Viešpatie, pasigailėk mūsų!

KALIBANAS

Ar tu bijai?

STEFANAS

Ne, baidykle, nieko nebijau.

KALIBANAS

Tu nebijok: sala pilna garsų —
Šlamėjimų, melodijų, dainų.
Kurios tik džiaugsmą teikia,— nieko bloga.
Atrodo, kartais instrumentų šimtas
Palei ausis man skamba. Tie garsai,
Žiūrėk, pažadinę iš ilgo miego,
Ir vėl mane užmigdo. Aš sapnuoju,
Kaip debesys dangum su turtais plaukia,
Kuriuos ims dosniai berti ant manęs.

Ir nubundu tada. Taip gera man,
Kad, vos pabudęs, vėl šaukiuosi miegą.

STEFANAS

Šauni bus mano karalystė: muzika nieko nekainuos.

KALIBANAS

Tik Prosperą pirma nudėki.

STEFANAS

Tai bus tuojau padaryta. Tavo žodžiai dar neišgaravo
man iš galvos.

TRINKULAS

Muzika tolsta. Eikime paskui ją. Po to atliksime savo
darbą.

STEFANAS

Vesk mus, baidykle. Mes eisime paskui tave. Norėčiau
pamatyti tą muzikantą. Na, ir tratija būgną.

TRINKULAS

Aš einu su tavim, Stefanai.

Išeina

III SCENA

Ieina Alonzas, Sebastijanas, Antoni-
jus, Gonzalas, Adrijanas, Franciskas
ir kiti.

GONZALAS

Sinjorai, dievaži, toliau aš eit
Nebegaliu: senus įskaudo kaulus.
Klaidžius takus skersai ir išilgai
Išvaikščiojom! Jau leiskite dabar
Man pailsėt.

ALONZAS

Garbus žmogau, aš tau
Nepriekaištauju, nes ir pats pavargęs,
Visai jau apkvaišau. Sėsk, pailsėk.
Sudie, viltie, kuria lig šiol guodžiausi.
Be abejo, sūnus tikrai nuskendo.
Ieškodami tik klaidžiojame veltui.
Iš mūsų jūra tyčiojas, kad žemėj
Jos grobio ieškom. Ką gi! Tebūnie!

ANTONIJUS

I šali, Sebastijanui.

Tikrai džiaugiuos, kad jis vilties neteko.
Bet dėl pirmosios nesėkmės nekeisk,
Ką nutarei.

SEBASTIJANAS

I šali, Antonijui.

O ne! Vos pasitaikys
Patogi proga ir...

ANTONIJUS

I šali, Sebastijanui.

Geriausia šiąnakt;
Ieškodami jie bus labai išvargę,
Todėl kietai miegos; bus patogiau,
Nei dieną.

SEBASTIJANAS

I šali, Antonijui.

Sutarta. Gerai, tad šiąnakt!..

Iškilinga, keista muzika. Viršuje
pasirodo nematomas Prosperas.

ALONZAS

Kas per garsai? Klausykite, bičiuliai.

GONZALAS

Kokia melodija žavinga!

Įeina įvairios keistos figūros. Jos atneša padengtą stalą ir šoka aplink jį, įvairiais judesiais bei linkčiojimais sveikindamos karalių ir jo palydą. Pakvietusios visus valgyti, jos išnyksta.

ALONZAS

Dangau, kas šitie tvariniai malonūs?

SEBASTIJANAS

Tai gyvos lėlės! Nuo dabar tikėsiu
Ir aš stebuklais: kad yra būtybių,
Kurias vadina žmonės vienaragiais,
Ir kad Arabijoje yra toks medis,
Kur paukštis Feniksas plačiam lizde
Lyg soste viešpatauja po šiais dienai.

ANTONIJUS

Nuo šiol ir aš tikėsiu tuo. Prisieksiu —
Tiesa tai: keliauninkai nemeluoja,
Nors smerkia juos kvailiai.

GONZALAS

Jei apsakysčiau

Tatai Neapoly,— kas patikėtų,
Kad aš regėjau tokius saliečius,—
(O jie gyventojai juk šios salos)
Kurie — nors mums atrodo ir keisti,—
Bet mandagesnių, vaišingesnių maža —
Ką ten! — nerasite, tur būt, nė vieno
Net mūsų tarpe.

PROSPERAS

į šalį

Tu, garbingas pone,
Teisybę pasakei: yra tarp jūsų
Blogesnių net už velnią.

ALONZAS

Negaliu

Atsistebėti jais: kokie išvaizdūs,
Kokie jų mostai, muzika kokia!
Nors jie bežadžiai, bet daugiau byloja,
Negu kalbėdami.

PROSPERAS

į šalį

Pagirt dar spėsi.

FRANCISKAS

Kaip jie staiga išnyko!

SEBASTIJANAS

Na tai kas?

Valgius paliko, mes gi — alkani.
Gal malonėsit paragaut?

ALONZAS

O ne!

GONZALAS

Nebūkštaukit: net ir vaikystėj mes
Juk netikėjom, kad yra kalniečių
Su karančiom pagurklėm tarsi jaučių,
Lyg su mėsos maišeliais po kaklu —
Ir kad yra žmonių, kuriems galva
Ne ant pečių, o ant krūtinės styri.
Dabar gi, kai mes šitai apsakysim,
Kiekvienas daug kur plaukiojės jūreivis
Mumis tikės.

ALONZAS

Taip, valgysiu, nors gal
Ir paskutinį kartą, nes, jaučiu,
Gyvenimas man nežada jau nieko.
Prašau ragauti, hercoge! Tu, broli!

Žaibai ir perkūnija. Įeina Arijelis,
pasivertęs harpija. Sumosuoja ties
stalu sparnais. Visos vaisės išnyks-
ta.

ARIJELIS

Štai jūs, trys nusidėjėliai pikti!
Likimas, kurs pasaulį viską valdo,
Jūs liepė nepasotinamai jūrai
Išspiaut į šią neapgyventą salą;
Jūs neverti gyvent su žmonėmis,
Už tai bepročiais paverčiau aš jus.

Alonzas, Sebastijanas ir kiti išsitrau-
kia kardus.

Su tokia apgailėtina narsa
Bevilčiai žmonės karias ir skandinas.
O jūs, kvailiai! Ir aš, ir mano bendrai
Likimo valios vykdytojai esam,
Ir kaip negali jūsų kardo plienas
Sužeisti vėją ar kirčiu juokingu
Įveikti potvynį, taip jis bejėgis
Išpešt man iš sparnų bent vieną pūką.
Mes, elfai, esam nepažeidžiami.
O jeigu ir galėtumėt mums smogti,
Dabar jau bus per sunkūs jums kardai —
Nebepakelsit jų. Esu čia siųstas
Priminti jums visiems, kaip iš Milano
Jūs ištrėmėte Prosperą kadaise;
Atidavėte jūrai, bet jinai
Gražino jį ir jo nekaltą vaiką.
Dabar, niekšybės nepamiršę tos,
Aukščiausios jėgos atsiuntė jums bausmę:
Sukėlė jūrą, žemę ir visus
Sutvėrimus prieš jus. Jau netekai
Sūnaus, Alonzai. O kiekvieną jūsų
Kas žingsnis sąžinės graužimas kims
Kur kas baisesnis, nei mirtis iš karto.
Ir čia, tuščioj saloj, nuo šio prakeiksmo,
Kurs kris jums ant galvų, jūs išsigelbėt

Galėsite nebent tiktai doru
Gyvenimu ir atgaila tikra.

Sugriaudžia perkūnija, ir Prosperas
išnyksta. Po to, švelniai muzikai ai-
dinti, vėl pasirodo figūros. Šokdamos
ir kraipydamos! jos išneša stalą.

PROSPERAS

į šalį

Na, Arijeli! Šauniai vaidinai
Tu harpiją. Nors gąsdinai, grakštus
Vis vien buvai ir viską pasakei,
Ką tau liepiau. Ir žemesni tarnai
Taip pat paliepinus tiksliai išpildė.
Mani kera! galingi ėmė veikti,
Sukausčiau priešus beprotybės pančiais.
Tesiautėja, teplėšos tarp savęs,
Jie — visiškoje mano valdžioje.
Tokie kol kas tegu ir pasilieka.
Aš eisiu aplankyti Ferdinando,
Kurį paskendusiu visi jie laiko,
Ir tos, kuri ir jam, ir man brangi.

Išeina

GONZALAS

Vardan visų šventų, valdove mano,
Ko jūs taip išplėtėt akis?

ALONZAS

Siaubinga!

Siaubinga! Rodos, net bangų mūša
Daužydamos kalbėjo, vėjas švilpė,
Perkūnija trankiais vargonais gaudė,
Minėjo Prosperą ir mano kalnę.
Tad štai kodėl man sūnų jūros dumblas
Palaidojo. Nors tektų pasinert
Giliau, nei svambalas pasiekti gali,—
Surasiu jį ir gulsiu pats šalimais.

Išeina

SEBASTIJANAS

Man kautis duokite po vieną velnią,
Jų visą legioną nugalėsiu!

ANTONIJUS

Aš su tavim.

Sebastijanas ir Antonijus išeina

GONZALAS

Visi jie trys pakvaišo:
Kaltė, kaip veikiantys lėtai nuodai,
Dabar jau pradeda jiems sielą ėsti!
Sinjorai miklesni ir drąsesni,
Prašau, pasekite, neleiskit jiems,
Kad išprotėję jie kokios bėdos
Nepridarytų.

ADRIJANAS

Su manim! Greičiau!

Išeina

KETVIRTAS VEIKSMAS

I SCENA

Priešais Prospero olą.
Įeina Prosperas, Ferdinandas ir Mi-
randa.

PROSPERAS

Jei aš tave baudžiau ir per griežtai,
Dabar už tai atlygintas esi:
Tau įteikiu savos gyvybės siūlą
Ir atiduodu tai, kuo gyvenu.
Aš suteikiau tau daug nemalonumų,
Bet jais vien tavo meilę išbandžiau.
Šį bandymą tu išlaikei puikiausiai.
Priimk šią brangią dovaną,— aš ją
Dabar patvirtinu prieš patį dangų.
O Ferdinandai, tu nesistebėk,
Kad ją giriu. Matysi — ji pranoks
Visus pagyrimus.

FERDINANDAS

Šventai tikiu,
Ir joks orakulas to nepaneigs.

PROSPERAS

Kaip dovaną, kurią vertai laimėjai,
Paimki mano dukterį. Tačiau,
Jei tu atriši jai mergystės juostą,
Paniekindamas papročius taurius,
Kol dar šventųjų apeigų nebuvo,
Dangus tada šio ryšio nepalaimins
Ir jo skaidria rasa neapšlakstys;
Nesantaika ir panieka pikta
Pabers dagių jums į jungtuvių guolį,
Kad juo abu biau-rėsitės iš tolo.

Palaukit tad, kol Himenėjas pats
Uždegs žibintą jums.

FERDINANDAS

Tvirtai prisiekiu
Mums ainiais gimsiančiais, mūs meile, laime,
Kad niekados tamsi, slapta ola,
Nusidėjimui patogi vieta
Arba net ir stipri, saldi pagunda,
Piktųjų dvasių tyčia atsiųsta,
Neperlydys doros man į gašlybę
Ir neapniauks dienos, didžiai laimingos,
Kada atrodys, kad dangaus skliaute
Sustabdė Febas žirgus ir naktis
Prikaustyta grandinėm po žeme.

PROSPERAS

Tu išmintingai pasakei! Tad sėsk
Ir pakalbėk su ja — dabar ji tavo.
Kur tu, miklusis mano Arijeli?

Pasirodo Arijelis

ARIJELIS

Aš čia! Ką dar, valdove, man pavesit?

PROSPERAS

Tu ką tik su žemesnėm savo dvasiom
Gražiai patarnavai. Pavesiu vėl
Kai ką atlikt. Šauk visą būrį elfų,
Kuriems įsakinėt daviau tau galią.
Lai čia greičiau jie renkas. Noriu aš
Savųjų burtų reginiu palinksmint
Porelę šią, nes pažadą daviau,—
Jie iš manęs stebuklą laukia.

ARIJELIS

Tuoj?

PROSPERAS

Akies mirksniu.

ARIJELIS

Vos tik spėsi pasakyti:
„Noriu jus čionai matyti“,
Ir akimirką jau kitą
Elfai sudarys jums svitą.
Jūs patenkintas, ponyti?

PROSPERAS

Patenkintas, mielas Arijeli,
Atlėki, kai pašauksiu.

ARIJELIS

Supratau.

Išeina

PROSPERAS

Ferdinandui

Atmink, ką pažadėjai, ir glamonėms
Neduoki valios — priesaikos didžiausios
Juk sudega aistrų ugnį kaip šiaudas.
Būk tvirtas, santūrus, o jeigu ne —
Sudievu santuokai.

FERDINANDAS

Pasitikėkit.

Skaistybės šaltas sniegas ant širdies
Aistras man atvėsins.

PROSPERAS

Tikiu, tikiu.

Šen, Arijeli, kviesk dabar dvasias,
Visas, kiek tik turi. Lėk čia! gyviau!

Ferdinandui ir Mirandai

Dabar nė žodžio. Žvelkite! Tylos!

Švelni muzika. Pasirodo kaukės.
Įeina Iridė.

IRIDĖ

Dosni Cerera! Tu, kuriai plačiai
Banguoja kloniuos avižos, kviečiai,
Kuriai ant pievų, ant vešlių kalvų
Po žolę ganosi būriai avių!
Siunti balandžio lietų į laukus,
Kad iš gėlių sau pintų vainikus
Upelių nimfos. Tau priklauso gojai,
Kuriuos' jaunuolis liūdi, ašaroja,
Apviltas meilės. Tavo vynuogynai,
Pajūriai, kur tu šildaisi, uolynai...
Junona, karalienė debesų,
Kurios aš pas tave siūsta esu,
Įsako tau plačius laukus palikti,
Čionai, gėlių vejų, ją pasitikti
Ir jai tarnaut. Jos povai štai jau skrenda,
Skubėk, Cerera,— lai tave čia randa!

Įeina Cerera

CERERA

Sveika, vaivorykšte, šauklė mana!
Junonai visados ištikima.
Sparnais šafrano tu skrendi aukštai
Ir gaivią rasą ant žiedų šlakstai.
Margaspalviu lietaus lanku puikiuoju
Išdidžią mano žemę vainikuoji
Kaip šaliku puošniu. Bet ar žinai,
Kam karalienė šaukia mus čionai?

IRIDĖ

Sutuoktuves atšvęsti vienai porai —
Suteikti dovanų, palaimint nori.

CERERA

Sakyk, padangių lanke nuostabus,
Ar Venera su sūnumi čia bus?

Nenoriu jos regėt nei Kupidono,
Kad mano dukrą pavogė Plutonui.
Todėl aš šalinuosi nuo to laiko
Ir jos, ir to išdykėlio jos vaiko.

IRIDĖ

Jos nebijok! Mačiau, kaip dangumi
Balandžiai vežė ją su sūnumi
Link Pafoso. Sugundyti panoro
Jie šitą gražią, ištikimą porą,
Besaugančią šventai, kas dar užginta,
Kol Himenėjas jiems uždegs žibintą.
Bet veltui... Kupidonas piktas grįžo,
Strėles sulaužęs, vargšas, pasiryžo,
Kad nuo dabar širdžių daugiau nežeis,
O jeigu šaudys — vien su žvirbliais žais,
Ramus bus vaikas.

CERERA

Štai ir ji pati —
Junonos eigastį girdžiu arti.

Ieina Junona

JUNONA

Kaip sekasi, sesuo dosni? Meldžiu —
Eime palaiminti jaunavedžių,
Kad juos lydėtų vis geri laikai,
Kad laime džiaugtųs jie ir jų vaikai.

Dainuoja

Lai garbė ir turtas lydi,
Lai aplink jus gėlės žydi!
Bus gyvenimas džiugus!
Laimina Junona jus.

CERERA

Dainuoja

Žemė perteklių lai duoda
Ir pripildo jums aruodą!

Vynuogių lai sirpsta kekės,
Sodas vaisiais bus aptekęs!
Vaisiai tie dar nenukris,
Vėl pavasaris atskris.
Vargo, skurdo lai nebus —
Laimina Cerera jus!

FERDINANDAS

Koksai didingas reginys! Kokia
Žavinga muzika! Sakysit, čia
Iš tikro buvo dvasios?

PROSPERAS

Taip, jas burtais
Čia iššaukiau, kad mano troškimus
Įvykdytų.

FERDINANDAS

Tad leisk man visados,
Palikus čia, gyvent! Su tokia žmona,
Su nuostabiu ir išmintingu tėvu
Vieta ši rojum taps.

Junona ir Cerera šnabždasi. Iridei
jos kažką paveda.

PROSPERAS

Palauk, mielas! Rintai Junona ir Cerera šnabždas,
Jos sugalvos kažką. Tylėk, prašau,
Arba išnyks šitie kerai.

IRIDĖ

Čiurlenančių upelių nimfos meilios,
Meldų girliandom pasipuošę, dailios,
Atskriekit iš vandens į lanką žalią,
Junona šaukia — iškilmes ji kelia.
O nimfos skaisčiosios, jūs mums padėkit,
Atšvęst šią tikrą meilę paskubėkit.

Pasirodo nimfos

Darbymečio išvarginti piovėjai,
Čia pasilinksminkit, lankon suėję:
Papuošę skrybėles sau šiaudines,
Išveskit šokti nimfas, undines
Ir sukitės rately.

Ieina šventadieniškai apsirengę pio-
vėjai. Jie susimaišo su nimfomis ir
gracingai šoka. Baigiantis šokiui,
Prosperas staiga pakyla, ima kalbėti.
Po jo žodžių pasigirsta keistas dus-
lus triukšmas, ir regėjimas išnyksta.

PROSPERAS

į šalį

Buvau užmiršęs suokalbį šlykščiausią,
Gyvybei mano gresiantį, kurį
Man ruošia Kalibanas ir jo bendrai.
Jų sąmokslą minutė priartėjo.

dvasioms

Gerail Išnykite, kol kas pakaks.

FERDINANDAS

Kaip keista: jūsų tėvas kažkodėl
Taip sunerimo.

MIRANDA

Niekad nemačiau
Jo taip suerzinto ir taip rūstaus.

PROSPERAS

Sūnau, ko susirūpinęs žvelgi?
Lyg nuogąstauji,— būk ramus ir linksmas.
Vaidinimas jau baigės. Šie artistai,
Kaip tau esu jau sakęs, buvo dvasios;
Ištirpo jos ore, vaiskiam ore.
Ir, kaip nekūniški vaizdai šie buvo,
Taip kepurėti debesim kalnai,

Šventyklos puošniosios ir dailūs rūmai
Ir didis žemės rutulys su viskuo,—
Taip, taip, su viskuo, kas jame yra,—
Ištirps, išblės kaip vizija šita,
Nė ženklo nepalikus. Mes ir patys
Iš medžiagos, tokios pačios, kaip sapnas,
Juk sukurti, ir mūs būtis menka
Sapnais vien atasta. Atleisk, sūnau,
Aš susijaudinęs. Galva man sukas,
Bet nesisielokit dėl šios negalios
Ir eikite į olą pailsėti.
Aš dar pavaikščiosiu aplink truputį,
Kol nerimas atslugs.

FERDINANDAS ir MIRANDA

Ramybės linkim!

Išeina

PROSPERAS

Šen, Arijeli! Greitai, kaip mintis!

ARIJELIS

Tarnauju tavo minčiai. Ką paliepsit?

PROSPERAS

Turėsim greitai su Kalibanu
Mes susiremti.

ARIJELIS

Taip, valdove mano!
Vaidindamas Cererą, aš norėjau
Jums pasakyti, bet pabijojau pykinti.

PROSPERAS

Sakyk, kur girtuoklius tuos palikai?

ARIJELIS

Sakiau jau, pone, kaip jie pasigėrė...
Taip įsidrąsino, kad vėją muša,

Kam jiems į veidus dvelkia. Žemę spardo,
Kam kojas liečia, betgi savo kėslų
Jie nepamiršta. Kai trenkia į būgną,—
Kaip kumeliukai tik ausis pastatė,
Pakėlė nosis, išpūtė akis
Ir uodė muziką. Juos taip užbūriau,
Kad sekė kaip veršeliai iš paskos
Per krūmus, per brūzgynus ir dyglius,
Kurie blauzdas be gailesčio jiems draskė,
Kol pagaliau juos įvedžiau į pelkę,
Maurais aptrauktą, čia arti olos.
Jie trypčioja dabar, tame purve
Įklimpę lig ausų.

PROSPERAS

Puiku, sparnuočiau!
Kol kas dar būk nematomas. Atnešk
Man iš olos čia margus drabužius
Vagims šiems priviliot.

ARIJELIS

Lekiu, lekiui!

Išnyksta

PROSPERAS

Ne, Kalibanas — apsigimęs velnias,
Ir aš jo prigimtį nebepakeisiu.
Skaudu, kad veltui tiek jėgų padėjau,
Kaip senstant kūnas jo kaskart biau rūja,
Taip ir jo siela genda. Bet nubausiu
Aš juos visus.

Įeina Arijelis, blizgančiais rūbais ne-
šinas.

Kabink rūbus čionai!

Prosperas ir Arijelis lieka nemato-
mi. Įeina peršlapę Kalibanas, Stefa-
nas ir Trinkulas.

KALIBANAS

Prašau tyliau, kad žingsnių neišgirstų
Tas aklas kurmis, mes jau prie olos.

STEFANAS

Baidykle, nors tu ir sakai, kad tavo elfas nieko bloga
nedaro, bet jis pavertė mus kvailiais.

TRINKULAS

Baidykle, aš visas dvokiu arklio šlapumu, ir mano nosis
didžiai tuo piktinasi.

STEFANAS

Mano irgi. Girdi, baidykle! Jei pateksi mano nemalonėn,
tai žinok — bus riesta.

TRINKULAS

Tada jau tu pražuvęs, baidykle.

KALIBANAS

Valdove geras, būki palankus
Man ir toliau. Kantrybės tik! Nauda
Visus atlygins nemalonus.
Kalbėk pašnabždomis. Tylu aplink
Kaip gūdumoj nakties.

TRINKULAS

Taip, bet pamesti pelkėje mūsų butelius...

STEFANAS

Tai ne tik gėda ir negarbė, baidykle, bet ir begalinis
nuostolis.

TRINKULAS

Man tai blogiau, nei tas sušlapimas. Še tau, pabaisa, ir
nieko blogo nedarantis elfas.

STEFANAS

Aš surasiu savo butelį, nors beieškodamas ir ligi ausų
įklimpčiau.

KALIBANAS

Meldžiu, karaliau mano, nesijaudink,
Matai — anga į olą: eik be triukšmo,
Įvykdyki nusikaltimą gerą,
Ir ši sala visiems laikams bus tavo,
O Kalibanas kojas tau laižys.

STEFANAS

Duok ranką. Juntu, kad manyje pabunda kraujo troškimas.

TRINKULAS

O karaliau Stefanai! Jūsų didenybe! O prakilnusis Stefanai! Žiūrėk, kokie čia kabo tau drabužiai!

KALIBANAS

Palik, kvaily, juos čia, tai skudurai!

TRINKULAS

Oho, baidykle! Mes žinome, kur skarmalai, kur ne! O karaliau Stefanai!

STEFANAS

Nukabink šią mantiją, Trinkulai. Prisiekiu kumščiu, aš apsivilksiu šią mantiją.

TRINKULAS

Jūsų didenybei ji ir priklauso.

KALIBANAS

O neišmanėli, kad tu prilaktum!
Ko taip į skarmalus įsispoksojai?
Pirmiausia Prosperą tu nužudyk,
Nes kai pabus, tai nuo galvos lig kojų
Užgnaibys mus visai arba pavers
Kuo nors niekingu.

STEFANAS

Nusiramink, baidykle. Ponia virve, ar tik ne mano švarakas ant tavęs pakartas? Na, štai, ponas švarke, tu taip trinie-

si į ponią virvę, kad nuo šio trynimosi liksi tik nudryžęs švarkas.

TRINKULAS

Tai džiaukim! Su pačia virve! Jei jūsų didenybei patinka,— džiaukim švariai, nė virvės pakarti nepalikę.

STEFANAS

Dėkoju už šį sąmojį. Še už tai drabužis. Sąmojis neliks neatlygintas, kol aš esu šios salos karalius: „Džiauti švariai, nė virvės pakarti nepaliekant!“ Gudri tavo makaulė. Še tau dar kelnės.

TRINKULAS

Eikš, baidykle. Pasitėpk pirštus paukščių klijais ir džiauk švariai.

KALIBANAS

Nenoriu. Mes be reikalo tik gaištam.
Pavers jisai, ko gero, mus žuvėdrom
Ar žemakaktėm ir bauriom beždžionėm.

STEFANAS

Na, baidykle, čiupk, padėk viską pernešti ten, kur paslėpiau statinę vyno, arba aš tave išvarysiu iš savo karalystės. Greičiau. Nešk šituos!

TRINKULAS

Ir šituos!

STEFANAS

Ir dar šituos!

Girdisi medžioklės trimitas. Pasirodo įvairios dvasios, pasivertusios skališkais, ir puola juos. Prosperas ir Arielis siundo šunis.

PROSPERAS

Tuliui, tuliui, tu, Kudliau...

ARIJELIS

Vilkišiau, šen, tuliui, pui, pui.

PROSPERAS

Šen, Furija! Tirone! Šen, griebk juos!

Šunų persekiojami, Kalibanas, Stefan-
nas ir Trinkulas pabėga.

PROSPERAS

Arijeliui

Tuoj lėk ir miško dvasioms įsakyk,
Kad tiems nenaudėliams jos išstampytų
Rankas ir kojas traukuliais baisiais,
Kad raumenis konvulsijom tąsytų,
Kad jie sužnaibyti margais pavirstų
Kaip leopardai.

ARIJELIS

Ar girdi, kaip bliuana?
Tegu pagainioja gerokai juos!
Dabar visi jau priešai mano valioj;
Greit baigsis rūpesčiai, tada ir tu
Kaip oras laisvas būsi. Bet kol kas
Eime! Dar patarnauki man.

PENKTAS VEIKSMAS

I SCENA

Priešais Prospero olą. Įeina Prosperas su burtininko mantija ir Arijelis.

PROSPERAS

Į pabaigą artėja mano planas.
Kerai puikiausiai veikia, dvasios klauso.
Ritmingai laikas velka savo našta,
Pirmyn keliaudamas... Kiek valandų?

ARIJELIS

Šešta. Valdove, man sakei, jog viską
Pabaigsim šiandien šeštą.

PROSPERAS

Taip maniau,

Kai tik sukėliau audrą. Pasakyk,
Ką veikia ten karalius su svita?

ARIJELIS

Uždaręs, kaip liepei, juos palikau
Nelaisvėje, liepyne, kurs nuo vėtrų
Užstoja jūsų olą; iš tenai,
Kol nepaleisi, jie nepajudės.
Karalius, brolis jo ir tavo brolis
Tebėr apkvaišę. O visi kiti,
Nuliūdę, gailis jų ir nuogąstauja,
O ypač tas, kurį pavadinai
Geru kilniuotu bičiuliu Gonzalu.
Jam ašaros per žilą barzdą teka
Kaip rudenį lašai nuo nendrių stogo.

Taip smarkiai paveikė juos tavo burtai,
Kad tu dabar pasigailėtum jų,
Jei pamatytum.

PROSPERAS

Taip galvoji, elfe?

ARIJELIS

Jie būčiau aš žmogus — pasigailėčiau.

PROSPERAS

Ir man jų gaila. Jei jau tu, bekūnis,
Bėdoj juos užjauti, tai kaipgi aš,
Toks pats, kaip jie, su pojūčiais, aistrom,
Nepagailėčiau jų labiau, nei tu?
Nors jie žiauriausiai nuskriaudė mane,
Bet išmintis tauri įveikia rūstį,
Dorybė juk už kerštą galingesnė.
Jie atgailauja. Savo padariau.
Toliau kankint juos tikslo nebėra.
Nebepykstu. Paleisk juos, Arijeli.
Kerus nuimsiu, protą jiems grąžinsiu,
Bus vėl kaip buvę.

ARIJELIS

Tuoju lekiu pas juos!

Dingsta

PROSPERAS

Jūs, upių, ežerų ir girių dvasios!
Ir jūs, kurios po jūros krantą lakstot:
Čia veжатės atoslūgiu Neptuną,
Čia bėgate per potvynį nuo jo,
Ant smėlio nepalikdamos pėdų;
Ir jūs, nykštukai elfai, jūs, kurie,
Žaismingai mėnesienoj šokdami,
Taip užburiate žolę, kad paskiau
Ilgai toj vietoj nesigano avys;

Ir jūs, kurie tamsoj grybus auginat, —
Visi, kuriuos nakties žaismams ir pokštams
Pašaukia skambūs vakaro varpai,
Padėję man, nors patys ir silpni,
Užtemdyt saulės šviesą ir sukelt
Maištingus vėjus, o ant vandenių
Pašiaušt žalsvas bangas lig žydro skliauto.
Aš ugnį suteikiau trankiems griausmams
Ir ažuolą Jupiterio išdidų
Lengvai suskaldžiau jo paties strėle.
Stiprias, galingas sukračiau uolas,
Kedrus, pušis išroviau iš šaknų.
Kapus, man liepus, karstai atsivėrė
Ir mirusieji kėlėsi klusniai, —
Aš visa tai dariau kerų galia.
Tačiau dabar šios magijos niūrios
Galop atsizadu. Kai prisišauksiu
Aš dangiškąją muziką, kuri
Tokia galinga bus, kaip šie kerai,
Tada jau perlausiu šią burtų lazda,
Palaidosiu ją žemėje giliai,
Ir jūroj, kur net svambalas nesiekia,
Knygas aš savo paskandinsiu.

Iškilinga muzika. Pasirodo Arijelis.
Paskui jį Alonzas, trūkčiojamai gesti-
kuliudamas, ir Gonzalas. Toliau to-
kiu pat būdu Sebastijanas ir Antoni-
jus, po jų seka Adrijanas ir Francis-
kas. Visi jie įžengia į Prospero nu-
brėžtą burtų ratą ir stovi užkerėti.

PROSPERAS

O iškilinga muzika guodėja,
Vaizduotę sutrikdytą nuramink!
Pagydyk smegenis, karaliaus kiaušė
Tuščiai beverdančius! Liepiu — paklusk
Tu mano burtams!
O doras ir garbus žmogau, Gonzalai!
Tave užjausdamos, ir mano akys
Pasruvo ašarom. Išnyks tuoj burtai.

Kaip rytas veja naktį palengva
Ir nepastebimai ištirpdo tamsą,
Taip sąmonė apmirusi atgimsta,
Išsklaido tvaiką, temdantį dar protą.
Gonzalai, tu išgelbėtojas mano
Ir ištikimas tam, kuriam tarnauji!
Namo sugrįžęs, tau atsidėkosiu
Ir žodžiais, ir darbais. Alonzai, žiauriai
Elgeisi su manim ir su dukra,
O tau talkon atėjo tavo brolis
Sebastijanas, nubaustas už tai.
Antonijau, tikrasis mano broli,
Vaikydamasis vien tuščios garbės,
Ir prigimtį, ir sąžinę pamynei.
Juk tu drauge su Sebastijanu
(Už tai daugiau jis kenčia) sumanei
Užmušt karalių. Aš ir tau atleidžiu,
Nors išsigimėlis esi... Jiems protas
Šviesėja ir lyg potvynis artėjas
Užlies netrukus sąmonės jų krantą,
Kuris juoduoja, lyg dumbļu aptrauktas.
Dabar nė vienas jų manęs nemato,
Tai, žinoma, ir atpažint negali.
Duok skrybėlę ir kardą, Arijeli.
Tuoį pasirodysiu aš jiems toksai,
Koks Milane kadais buvau. Greit, elfe!
Netrukus laisvas būsi.

ARIJELIS

Dainuoja, padėdamas Prosperui ap-
sirengti.

Lyg bitutė aš brendu
Nuo žiedų vėl ant žiedų.
Guolį, kai nakčia gūdu,
Aš raktažolėį randu
Ir klausaus giesmės uodų.
O jei ko pasigendu,
Ant šikšnosparnio skrendu.
Linksmas, bus linksmas gyvent visados,
Amžiną vasarą slėptis žieduos.

PROSPERAS

Tave paleist man gaila, Arijeli,
Bet greitai būsi laisvas. Taip, taip, taip!
Nematomas prie laivo dar nuvyk,
Tenai kajutėse jūreiviai miega.
Pažadink bocmaną ir kapitoną,
Greičiau atveski juos abu čionai!
Tik paskubėk, prašau!

ARIJELIS

Aš skrisdamas tik atsigersiu oro,
Vos dukart tau suplaks širdis — sugrįšiu.

Išnyksta

GONZALAS

Aplink visur būtybės keistos, piktos
Ir stebuklingos. O dangau, išvesk mus
Iš šios šiurpios šalies!

PROSPERAS

Pažvelk, karaliau,
Štai Prosperas, kurį esi nuskriaudęs,—
Milano hercogas. Kad būtum tikras,
Jog aš čia gyvas su tavim kalbu,
Na, apkabink mane. Tave, karaliau,
Ir tavo svitą šitoje saloj
Aš sveikinu.

ALONZAS

Ar tu čionai, ar ne,
Ar tik užburtas tuščias reginys,
Kurs persekioja nuolatos mane,—
Aš nežinau... Bet pulsas tavo tvinksi
Kaip ir visų, kam gyslom teka kraujas.
Vos pamačiau tave,— nušvito protas,
Matyt, baisiausia beprotybė buvo
Užvaldžiusi mane. Jei tai ne sapnas,
Tikrai stebuklingiausia staigmena.

Maldauju, man atleisk už didžią skriaudą,
Aš sugrąžinsiu tavo hercogystę,
Bet, mielas Prosperai, mums apsakyki,
Kaip išsigelbėti pavyko tau?

PROSPERAS

Gonzalui

Pirmiausia leisk man apkabint tave,
Didžiai kilnus bičiuli žilagalvi.

GONZALAS

Čia tu ar ne, — suprasti negaliu.

PROSPERAS

Jus tebeveikia apžavai salos,
Todėl jūs netikit, ką regi akys.
Sveiki visi!

Sebastijanui ir Antonijui

Sinjorai, jums galėčiau
Užtraukt karaliaus didžią nemalonę —
Atskleist jam jūsų išdavystę. Bet
Kol kas tylėsiu.

SEBASTIJANAS

I šalį

Jis — pats velnias.

PROSPERAS

Ne!

Niekingas piktadari, aš ir tau,
Kurio net broliu pavadint nenoriu,
Kad nesuterščiau sau burnos, atleidžiu
Nusikaltimą šlykštų, niekšystes.
Bet reikalauju savo hercogystės,
Tu ją man sugrąžinti privalai.

ALONZAS

Jei Prosperas esi, sakyk, kaip gyvas
Tu išlikai, kaip mus radai čionai,
Kur prieš tris valandas, sudužus laivui,
Mus išmetė audra. Aš netekau —
Baisu net pagalvoti — Ferdinando,
Sūnaus brangiausio.

PROSPERAS

Užjaučiu aš jus.

ALONZAS

Kokia baissi nelaimė! Ir kantrybė
Bejėgė mano sielvarte.

PROSPERAS

Manau,
Kantrybėje pagalbos neieškojot,
O aš patyriau jos paguodą švelnią
Nelaimėj panašioj ir, matot pats,
Esu ramus.

ALONZAS

Nelaimėj panašioj?

PROSPERAS

Taip, panašioj, kuri ką tik įvyko,
Ir ją pakelti man kur kas sunkiau,
Nei jums. Aš netekau dukters.

ALONZAS

Dukters?

Dangau, kad būtų jie gyvi išlikę!
Neapoly abu — jisai karalius,
Ji karalienė būtų. Pats verčiau
Aš vietoje brangaus sūnaus gulėčiau,
Paskendęs mauruose. Kada dukters
Tu netekai?

PROSPERAS

Per šitą pačią audrą.
Matau, sinjorai stebisi be galo
Šituo nelauktu susitikimu,
Nustėrę stovi, savo akimis
Jie netiki ir neatgauna žado.
Tačiau, nors jūs sutrikę, patikėkit,
Aš — Prosperas, aš — hercogas, tas pats,
Kurs iš Milano buvo išvarytas.
Stebėtinai į šiuos krantus papuoliau,
Mane čia išmetė audra kaip jus,
Ir šioj saloj šeimininku tapau.
Bet apie tai kalbėsime vėliau.
Ilga istorija — vos susitikus
Arba prie vaišių stalo ji netinka.
Prašau, štai mano rūmai — ši ola.
Mažai tarnų, pavaldinių — nėra.
Karaliau, dirstelki vidun! Už tai,
Kad hercogystę man sugrąžinai,
Atsimokėsiu dovana aš lygia,
Parodysiu stebuklą, tau mielesnį,
Nei man manoji hercogystė.

Atidaro įėjimą į olą. Matyti Ferdinandas ir Miranda, bežaidžią šachmatais.

MIRANDA

Tu ką — gudrauji čia, mielas?

FERDINANDAS

Ne,
Nepadaryčiau to, brangioji meile,
Ir už pasaulį.

MIRANDA

O už kokį šimtą
Valstybių tai gudrautum? Betgi aš
Tauriu laikyčiau tavo šį žaidimą.

ALONZAS

Jei čia tik vizija tuščia, tai dukart
Sūnaus neteksiu.

SEBASTIJANAS

Koks stebuklas didis!

FERDINANDAS

Nors jūra ir žiauri, bet gailestinga,
Be reikalo ją keikiau.

Klaupiasi prie Alonzo

ALONZAS

Apkabina

Ir laimina tave nudžiugęs tėvas.
Sakyk, kaip patekai čia?

MIRANDA

Koks stebuklas!

Kokia daugybė nuostabių būtybių!
Kokie veidai jų! Koks puikus pasaulis
Su šitokiais žmonėmis!

PROSPERAS

Tau viskas nauja.

ALONZAS

Kas ta mergaitė, su kuria žaidei?
Tik prieš tris valandas juk ją išvydai!
Gal deivė ji, kuri išskyrė mus
Ir vėlėi suvedė?

FERDINANDAS

Ne deivė ji.

Mirtinga ji mergaitė, bet ją man
Apvaizda nemirtinga dovanojo.
Kai ją rinkaus, neatsiklausiau tėvo,
Nes aš maniau, kad gyvo jo nebėr.

Jinai — Milano hercogo duktė...
Apie jos tėvą tiek buvau girdėjęs!
Pažįstat jį? Gyvenimą jis antrą
Man suteikė... Per šią mergaitę mielą
Jisai antruoju mano tėvu tapo.

ALONZAS

Aš jai taip pat antrasis tėvas būsiu.
Bet kaip skaudu prašyti naują dukrą,
Kad man atleistų ji.

PROSPERAS

Karaliau, kam tai?
Kam aitrinti save, skausmingai minint
Praėjusius vargus?

GONZALAS

Aš nuoširdžiai
Verkiau tylėdamas. Dievai, šią porą
Palaiminkit malonių vainiku;
Juk jūs nubrėžėte kelius, kurie
Mus atvedė į čia?

ALONZAS

Gonzalai, amen!

GONZALAS

Ar ištrėmė ne tam tave Milanas,
Kad per ainius Neapolį valdytum?
O džiaukitės didžiai visi šia laime,
Į amžinas knygas įbrėžkit auksu,
Kad toj pačioj kelionėj Klaribelė
Sau vyrą susirado Tunisė,
Ir josios brolis Ferdinandas — žmoną
Tada, kai mes jau manėme jį žuvus,
O Prosperas atgavo hercogystę
Skurdžioj saloj. Taip pat ir mes visi
Daug pasimokėme, nors jau atrodė.
Jog išprotėjom.

ALONZAS

Ferdinandui ir Mirandai

Duokite rankas,—
Tegu suspaudžia skausmas širdis tiems,
Kurie jums nelinkėtų džiaugsmo.

GONZALAS

Amen!

Pasirodo Arijelis. Paskui jį seka nu-
stebę kapitonas ir bocmanas.

Žiūrėk, valdove! Štai daugiau mūsųškių!
Juk aš pranašavau: pakol pasauly
Dar neišnyko kartuvės, neskirta
Nuskęst šitam vyrukui. Ei keikūne!
Burnojai jūroje, o sausumoj
Likai be žado? Kokios gi naujienos?

BOCMANAS

Naujienos kuo geriausios — gyvą regim
Karalių su svita, o mūsų laivas,
Kuris prieš tris dar valandas, atrodė,
Tuoju tuoju nuskęs, dabar vėl sveikutėlis,
Toks pat, kaip tąsyk, leidžiantis kelionėn.

ARIJELIS

Aš ką tik viską sutvarkiau.

PROSPERAS

Gera,

Mitrusis elfe!

ALONZAS

Čia kažkas ne taip!
Stebuklas po stebuklo! Pasakyk,
Kaip jūs čionai patekote?

BOCMANAS

Valdove,

Nors nežinau, ar nespėsiu aš,
Bet pasistengsiu viską apsakyti.
Triume miegojome kaip užmušti.
Nežinom, kas tenai uždarė mus,
Staiga aplink keisčiausias triukšmas kilo —
Kažkas tik šaukia, bilda, grandys žvanga...
Na, mes pabudom — ir iškart į laisvę.
Gi žiūrim: dar naujesnis ir dailesnis
Karališkasis mūsų laivas žėri.
Jo apžiūrėti šoko kapitonas.
Staiga mus pagriebė, lyg ir sapne,
Mums nesuprantama keista jėga,
Ir atsidadėm čia.

ARIJELIS

Į šalį, Prosperui.

Gera! Juk viską

Aš atlikau?

PROSPERAS

Arijeliui, tyliai.

Stropus! Greit būsi laisvas.

ALONZAS

Mes klaidžiojam tarytum labirintais;
Gamta tokių stebuklų juk nedaro!
Jų prasmę gal atskleist galėtų mums
Nebent orakulas.

PROSPERAS

O jūs, valdove,
Nevarginkite veltui savo proto,
Mėgindami šias paslaptis atspėti.
Nutaikęs valandėlę, pats atskleisiu,—
Tada jums viskas nebebus taip keista.

Tuo tarpu džiaukitės linksmi, dėl nieko
Nebūkštaukit.

I šalį, Arijeliui.

Sen, elfel Čia atvesk
Išlaisvinęs nuo burtų Kalibaną
Ir jo sėbrus.

Arijelis išeina

Na, prakilnus valdove!
Kai ko dar trūksta iš jūsiškių čia,
Linksmų vaikinų porą gal pamiršot?

Ieina Arijelis, vesdamasis Kalibaną,
Stefaną ir Trinkulą, apsirengusius
vogtais drabužiais.

STEFANAS

Visi už vieną, o vienas nė už vieną, nes viską lemia li-
kimas. Drąsiau, kvailas baidykle, drąsiau.

TRINKULAS

Jei tie du sekliai, kuriuos nešioju kaktoje, ne apgavikai,
tai čia puikiausias reginys.

KALIBANAS

O Setebosė! Kokios puikios dvasios!
Koksai žavingas mano šeimininkas!
Bijau — jisai nubaus mane.

SEBASTIJANAS

Antonijau! Vai, kas per tvariniai!
Gal galima nupirkti juos?

ANTONIJUS

Tur būt!
Štai ši žuvis tikriausiai pardavimui.

PROSPERAS

I jų rūbus pažvelkite, sinjorai,
Ir pasakykite, ar gali būti

Dori šie žmonės? Štai biaurusis vergas!
Jo močia buvo ragana galinga,
Jos net mėnulis klausė. Ji galėjo
Atoslūgius bei potvynius sukelt.
Jos benkartas, šis pusvelnis, sukurstė
Šiuos jūsiškius klasta mane užmušti.
Man pavogė rūbus šita trijulė.
Du saviškius, be abejo, pažįstat,
O šis tamsybės vaikas — mano vergas.

KALIBANAS

Dabar mane jis mirtinai užgnaibys.

ALONZAS

Stefanas čia? Liokajus mano rūmų?

SEBASTIJANAS

Jis girtas ir dabar? Kur gavo vyno?

ALONZAS

Ir Trinkulas svyruoja kaip žąselė.
Kur jie nutvėrė tokio eliksiro,
Kad šitaip švyti? Ei, sakyk, Trinkulai,
Į kokį mirkalą buvai įkritęs?

TRINKULAS

Ak, nuo tada, kai matėmės paskutinį kartą, aš taip nusile-
siau, kad bijau, jog pramirkau iki pat kaulų. Dabar manęs,
tur būt, nė musės nebekandžios...

SEBASTIJANAS

O tu, Stefanai, ką mums pasakysi?

STEFANAS

Susimildamas, neliesk manęs. Aš ne Stefanas, o skau-
dulys.

PROSPERAS

Ruošėis salos karalium būti, latre?

STEFANAS

Kokiu ten karaliu? Dejuojančiu skauduliu...

ALONZAS

rodydamas į Kalibaną

Dar nemačiau keistesnio sutvėrimo.

PROSPERAS

Ir elgesiu, ir išvaizda bjaurus.
Kelčiau, nenaudėli, su savo sėbrais
Į mano olą. Jeigu atleidimo
Jūs tikėtės, gražiai ją sutvarkykite.

KALIBANAS

Išpildysiu, ir būsiu protingesnis,
Užsitarnausiu tavo atleidimą.
Koks trigubas aš asilas buvau,
Kad šį girtuoklį kvailą palaikiau
Dievu ir garbinau.

PROSPERAS

Na, eik šalin!

ALONZAS

Šiuos drabužius padėkite tenai,
Kur radot.

SEBASTIJANAS

Pavogėte — bus tiksliau.

Kalibanas, Stefanas ir Trinkulas iš-
eina.

PROSPERAS

Kviečiu, valdove, jus su palyda
Į prastą savo olą, kur šią naktį
Jūs pailsėsit. Vakaras mums greit,
Be abejo, praeis, kol aš smulkiausiai
Gyvenimą jums savo apsakysiu

Ir visa, ką man teko išgyvent,
Kai patekau į šitą nykią salą,
O rytą sėsime visi į laivą,
Išplauksime Neapolin ir ten,
Tikiuos, įsimylėjėliams šitiems
Iškelsim iškilmingas vestuves.
Paskui namo sugrįšiu į Milaną,
Kur mintys mano suksis nuolatos
Apie kapus.

ALONZAS

Aš taip nekantriai laikiu
To pasakojimo, kuris, tikiu,
Apstulbins mus.

PROSPERAS

Aš viską apsakysiu.
Kelionei prižadų jums ramią jūrą
Bei gerą vėją, kurs išpūs bures,—
Galėsite karališką laivyną
Greit pasivyti.

Tyliai Arijeliui

Padaryk dar tai,
Sparnuotas mano drauge Arijeli!
Ir laisvas būk, į stichijas sugrįžk!
Sudie! Sudie!

Kitiems

Prašau jus su manim.

Visi išeina

ĖPILOGAS

PROSPERAS

Atsižadėjau aš kerų,
Jų galios jau nebeturiu.
Dabar prašau aš jus nulemt,
Ar likti man saloj gyvent,
Ar grįžt Neapolin. Manau,
Kai sostą susigražinau,
Atleidau sukčiams niekšystes, —
Kentėt nykioj saloj neteks.
Jei nepaplosit man karštai,
Vadinas, linksminau prastai.
Jei plosit — plėsit man bures
Namo išplaukti per marias.
O jeigu ne — man bus sunkiau,
Kai aš jau galios netekau
Dvasias valdyt kerų menu.
Tik viltimi dar gyvenu,
Kad jus pasieks mana malda.
Jūs maloningi visada...
Pasigailėjimo tikiuos
Iš jūsų ir žemai lenkiuos.
Suklupti tenka juk visiems!
Meldžiu man būti atlaidiems.

VASARVIDŽIO NAKTIES SAPNAS

Komedija parašyta 1594 ar 1595 metais; tada ir suvaidinta. Pirmą kartą išspausdinta 1600 metais. Dabartinis tekstas remiasi šiuo leidiniu, tik kai kas (ypač skyryba) ištaisyta pagal 1623 m. Šekspyro raštų rinkinį.

Tiesioginių siužetinių šaltinių komedija neturi, nors kai kurių motyvų kilmė gana aiški. Anglų literatūroje ne kartą sutinkamas antikinis pasakojimas apie Atėnų valdovo Tesėjo vedybas su nugaltųjų amazonių karaliene Ipolita; dar XIV amžiuje Čoseris jį panaudojo „Kenterberio pasakojimuose“. Šią istoriją, kuri tik savotiškai įrėmina „Vasarvidžio nakties sapną“ ir didesnio siužetinio svorio neturi, Šekspyras pasiskolino arba iš savo tėvynainių raštų, arba iš romėniškų šaltinių — pavyzdžiui, iš Plutarcho „Palyginamųjų gyvenimo aprašymų“, tada jau išverstų ir į anglų kalbą. Piramo ir Tisbės meilės istorija, kurią Šekspyras parodijuoja amatininkų valdinime, buvo jo amžininkams žinoma iš Ovidijaus „Metamorfozių“; greičiausiai ir Šekspyras naudojosi šiuo šaltiniu.

Tesėjo įvedimas suteikia visam veikalui graikišką atspalvį; graikų vardai duoti ir abiem jaunuolių porom, kurių santykiai komedijos veiksmo užima svarbią vietą. Tačiau krinta į akis, kad Lisandro, Demetro, Hermijos ir Elenos personažai labai primena „itališkas“ Šekspyro komedijas. Artima šioms komedijoms ir bendra kūrinio dvasia, o pasakiški bruožai tik sustiprina poetinę nuotaiką.

Daugelis tyrinėtojų sutinka, kad Šekspyras „Vasarvidžio nakties sapną“ skyrė, matyt, kažkokioms aukštuomenės vestuvėms. Bet tai jokių būdu nėra siaurai proginis kūrinys. Vedybinį „įrėminimą“ nustelbia juokingas pasakiškas veiksmas, kuris teikia puikių progų šlovinti nuoširdų jausmą ir nuvainikuoti visa, kas verčia žmogų išklysti iš didelės meilės kelio.

Kaip ir kitais atvejais, Šekspyras poetinį vaizduotės polėkį su-derina su realiais, net kasdieniškais vaizdais. Kūrinio fantastika paremta visų pirma anglų tautosaka. Dar svarbiau, kad į atėniškai nuspalvintą pasakos pasaulį dramaturgas drąsiai įveda labai angliškų amatininkų būrį. Tai neabejotinai pabrėžia realų gyvenimišką Šekspyro sprendžiamų meilės problemų pagrindą, jų ryšį su to meto Anglijos tikrove.

6 psl. *Tesėjas, Atėnų kunigaikštis*. — Šekspyras legendiniam Tesėjui suteikia titulą, kuris buvo įprastas XVI—XVII amžiuje, ir nieko bendra neturi su senovės Graikija.

Oberonas, tėvų ir elfų karalius. — Šitokiu vardu minimas elfų karalius viename sename prancūzų romane. Jo žmonai Titanijos vardą suteikė, matyt, pats Šekspyras.

7 psl. *Jau arti vedybos mūsų: ketvertas dienų beliko laukt...* — Iš komedijos nelabai aišku, kodėl pasirinktas keturių dienų terminas. Įdomu, kad net pats Šekspyras šių laiko rėmų nepaiso: iš tikrųjų veiksmas sutelpa į dvi dienas ir dvi naktis.

Bet vestuves kitu tonu iškelsiu... — Tesėjas ginklu išsikovojo meilę — jis užkariavo amazonių šalį ir tuo būdu paruošė dirvą sutuoktuvėms su šalies karaliene. Bet dabar karas baigėsi, nugalėtojų ir nugalėtųjų nebėra. Pasinaudodamas muzikiniu terminu, Tesėjas pabrėžia, kad prasidėjo taikos, meilės ir linksmybės metas.

8 psl. *Duktė privalo vykdyt tėvo valią! ...Lai ji, kaip kad įstatymas numato, nedelsiant būna pasmerkta myriop!* — Garsusis Atėnų politikas Solonas (VII—VI amž. prieš m. e.) buvo išleides įstatymą, pagal kurį vaikų gyvybė ir mirtis buvo visiškoje tėvų valioje. Šekspyras panašaus įstatymo veikimą nukelia į gilią senovę, į legendinius laikus, greičiausiai todėl, kad tai atitiko kūrinio sumanymą. O gal jis iš viso neturėjo galvoje konkretaus įstatymo ir tik pasiskolino siužetiniame šaltinyje rastą užuominą.

9 psl. *Ar išnešiosi tu vienuolės rūbą...* — Vienuolynų senovės Graikijoje nebuvo. Nebuvo ir vienuolių. Tačiau Šekspyras ir jo veikėjai turi prieš akis Angliją. Be to, ano meto anglų vertimuose iš graikų kalbos vienuolės pavadinimas buvo kai kada taikomas vaidilutėms, žynėms.

...begiedanti šaltam mėnuliui giesmes. — Mėnulis dažnai buvo laikomas liūdnos, beviltiškos meilės simboliu. Tai siejasi su senovės

graikų padavimu apie mėnulio deivės Selenos nelaimingą meilę jaunuoliui Endimionui.

13 psl. *...ėjot gegužio ryto apeigų atlikti.* — Dar vienas atvejis, kada šios komedijos herojai gyvena Anglijos tikrovės realijomis, nors formaliai veiksmas vyksta Graikijoje. Čia turima galvoje gegužės pirmoji, kuri nuo seno Anglijoje būdavo švenčiama kaip linksma pavasario ir atgimimo šventė. Ypač gegužinių švenčių pa-pročius mėgo jaunimas.

Aš Kupidono tau lanku prisiekiu ir jo taikliausia auksine strėle... — Paprastai poetai pabrėždavo, kad tos Kupidono strėlės, kurių antgaliai auksiniai, lemia laimingą meilę (skirtingai nuo švininių, kurios pagimdo nelaimingą meilę).

Veneros balandėlių skaistumu... — Meilės ir grožio deivės Veneros vežimaitį paprastai traukdavo balandžiai.

Ugnim, kuri Didoną glamonėjo, nakčia klastingai paliktą Enėjo... — Dažna Šekspyro kūryboje užuomina apie Kartaginos karalienės Didonos ir trojiečio Enėjo meilę. Čia turima omeny pasakojimas iš Vergilijaus „Eneidos“ apie tai, kaip Enėjo palikta Didona susidegino ant laužo.

15 psl. *Vos Febė savo veidą sidabrinį ryt naktį upės veidrody išvys...* — Febės vardu buvo vadinama Diana, nakties ir mėnulio deivė. Lisandras metaforiškai ir kiek įmantriai kalba apie mėnulį.

17 psl. *„Graudingiausia komedija apie žiauriausią Piramo ir Tisbės mirtį.“* — Vargu ar Šekspyras turi omeny kokį konkretų savo meto scenos veikalą. Jis tik parodijuoja tokio tipo dramos kūrinius. Pats vaidinimo siužetas artimas Ovidijaus „Metamorfozėms“. Romėnų poetas pasakoja apie Babilone įvykusią meilės tragediją. Kadan-gi Piramo ir Tisbės tėvai buvo priešai, įsimylėjęliai galėdavo susitikti tik slapta. Į naktinį pasimatymą Tisbė atėjo pirmoji, bet, išsigandusi liūtės, pabėgo. Pirmas randa liūtės sudraskytą mylimosios skraistę, nusprendžia, kad Tisbė žuvusi, ir nusižudo. Grįžta Tisbė ir, matydama mirštantį Piramą, taip pat nusižudo. Vaidinimą šia tema Šekspyras į savo komediją įvedė ne tik žiūrovams palinksminti. Pašaipiai traktuodamas pasakojimą apie Piramą ir Tisbę, jis savotiškai papildo jaunųjų atėniečių meilės istorijas. Tiek vienur, tiek kitur jis be didelio susižavėjimo vaizduoja aklą, kraštutinumus prieinančią meilės jausmą. Kaip tikras Renesanso žmogus, jis nori matyti gaivią, pilnakrauję meilę, kurioje aistringą širdį paremia sąmojis, protas,

gyvenimo džiaugsmas. Oberono ir Titanijos linija iš esmės irgi šią temą vysto, tik komiškiau. Be to, parodija čia turi dar kitą prasmę. Praėjo tie laikai, kada tėvų nesantaika ir savivalė galėjo pastoti kelią nuoširdiems vaikų jausmams. Hermijos, Lisandro, Elenos ir Demetro santykiai įrodo meilės pergalę prieš įstatymą, kuris gina neribotas, nehumaniškas tėvų teises. Ir konfliktas, kuris pagimdė Piramo ir Tisbės tragediją, jau nebetenka aktualumo.

18 psl. *...mano sritis — tai tirynų vaidmenys.* — Yra pagrindo manyti, kad Šekspyras, piešdamas Metmenį, daug kur šaipėsi iš garsaus tragedijų aktorius Edvardo Aleino, vadovavusio „Lordo Admirolo trupei“, su kuria konkuravo Šekspyras ir jo draugai. Kartu ironija čia turi platesnę prasmę: Šekspyras išjuokia perdėtą, išpustą tragiškų vaidmenų atlikimą. Dar nuosekliau ir giliau jis tai paskiau padarys Hamleto patarimuose aktoriams.

Erkulį suvaidinčiau kaip rėtą kas... — Metmuo iškraipo Herkوليو ir kitų antikinių herojų vardus.

...neverskite manęs vaidinti moteries. Man jau barzda želia. — Šekspyro laikų teatre moterų aktorių nebuvo. Jų vaidmenis atlikdavo jaunuoliai, kuriems dar neželdavo barzda.

20 psl. *Su kokia barzda man jį geriau vaidinti?* — Plaukų ir barzdos spalva iš karto leisdavo žiūrovui pamatyti, kokio tipo yra tas ar kitas veikėjas. Pavyzdžiui, niekšai ir išdavikai būdavo su rudomis barzdomis. Metmuo išskaičiuoja nemažą spalvų, tačiau visos jos nelabai tinka vaidinti įsimylėjusiam Piramui.

21 psl. *Jeigu tu vaikysies prancūziškumo, tai žinok...* — Originalu čia sunkiai išverčiamas kalambūras. Metmuo kalba apie prancūzų kronos spalvos — atseit, geltoną — barzdą. O Rūgščius panaudojo kitą žodžio „French crown“ prasmę: „prancūzų karūna“ dažnai būdavo vadinama plikė, atsirandanti žmogui po vadinamosios „prancūziškos ligos“, atseit, venerinės ligos.

22 psl. *Atims iš jos tą nuostabų berniuką, kurs pavogtas iš Indijos karaliaus.* — Buvo tikima, kad elfai ir fėjos pagrobia žmonių kūdikius, o jų vieton įbruka į lopšį savuosius.

24 psl. *...pasivertęs Korinu, perdien meilingajai Filidei savo meilę giedojai...* — Korinas (Koridonas) ir Filidė — dažnai sutinkami pastoralinėje poezijoje vardai, paprastai priskiriami besimylintiems piemenaičiams.

...sū aukštakulniais batais amazonė... — Įprastas senovės graikų ir romėnų apavas buvo sandalai. Amazonės, pasak legendų, avėjusios koturnais — suvarstomais aukštakulniais batais.

25 psl. *Argi ne tu žvaigždėtą giedrą naktį nuo Perigenos jį prisiviliojai?* — Padavimas pasakoja apie gražuolę Perigeną, kurios tėvą plėšiką užmušė Tesėjas. Mituose apie Tesėją nėra jokios Titanijos, bet Šekspyras ir savo sukurtą fėjų karalienę įjungia į Tesėjo mylėtų moterų būrį.

Juk dėl tavęs ir pažadus sulaužė jis Iglei, Ariadnei, Antijopei. — Visos šios moterys žinomos iš padavimų kaip Tesėjo mylimosios. Ariadnė — Kretos karalaitė, padėjusi Tesėjui nugalėti pabaisą Minotaurą ir išeiti iš savo tėvo, Kretos karaliaus Minoso, labirinto; vėliau Tesėjas ją metė. Antijopė — amazonė; kai kuriuose padavimuose amazonių karalienė, tapusi Tesėjo žmona po to, kai pastarasis užkariavo amazonių šalį.

Nuo vasaros pradžios, kur besuelsim... — Krinta į akis, kad visas šis Titanijos pasakojimas apie kivirčą su vyru pavirsta sodriu šalτος vasaros aprašymu. Vienas kitą seka konkretūs vaizdai, kurie nėra nei pasakiški, nei graikiški. Tai grynai Anglijos peizažas. Čia labai daiktiškai nupiešta anglų kaimo buitis. Kaip ir kitur, Šekspyras nepastebimai liaudies mitus perpina gausia kasdienybės medžiaga — ir poezija nuo to nė kiek nenukenčia.

Nebėr takų žaliuosiuos labirintuos... — Čia kalbama apie to meto anglų žaidimą, ypač mėgstamą jaunimo. Tam žaidimui, kuris buvo vadinamas „Robino Hudo lenktynėmis“, arba „piemenų lenktynėmis“, velėnoje būdavo išraižomi ilgi vingiuoti takai.

27 psl. *...nusitaikęs į valdančią vestalę Vakaruos.* — Atrodo, kad tai pagarbi užuomina, skirta karalienei Elžbietai. Tolesnis vaizdas dar labiau išaukština „mergystę“ (Elžbieta buvo netekėjusi).

28 psl. *...Kol mylių spės praplaukt leviatanas...* — Biblijoje pasakojama apie jūros pabaisą šiuo vardu. Leviatanas neretai sutapatinamas su banginiu.

30 psl. *Ir pasaka lai keičias: tegu vejoja Dafnė Apoloną...* — Graikų legenda pasakoja, kaip įsimylėjęs Apolonas (Febas) vijosi nimfą (undinę) Dafnę, bet toji išsigelbėjo, pavirtusi lauro medžiu.

Grilas — fantastinis plėšrūnas liūto kūnu ir erelio galva bei sparnais.

40 psl. *Tegu kitas prologas paaiškina.* — Prologu buvo vadina mas ir aktorius, kuris sakydavo prologo tekstą.

Tegu kiekviena eilutė turės po aštuonis skiemenis. — Anglų baladės būdavo paprastai rašomos besikaitaliojančiomis aštuonių ir šešių skiemenų eilutėmis. Metmuo siūlo prologui ištisinį aštuonių skiemenų eiliovimą gal todėl, kad jam toks ritmas atrodo pakilesnis, svaresnis.

42 psl. *Kai tik savo žodžius atpyškinsi, drožk į krūmus.* — Tais laikais krūmai kartais atstodavo teatro kulusis.

43 psl. *Abu prie Ninos kapo susitiksime.* — Legendinis Asirijos karalius Ninus (Ninus) žinomas kaip Asirijos sostinės Ninevijos įkūrėjas. Ovidijaus pasakojime Piramas ir Tisbė irgi skiria pasimatymą prie jo kapo. Dūdelė iškraipo vardą, daro jį „suprantamesnį“.

47 psl. *...jei įsipiausiu pirštą, išdrisiu jus pavartoti.* — Voratinkliu būdavo sustabdomas kraujas iš nedidelės žaizdos.

49 psl. *Ir pro tą spragą mėnuo pasirodęs sudrumstų šviesių dieną antpodams.* — Antipodais vadinami žmonės, gyvenantieji diametraliai priešingoje žemės rutulio pusėje; ten visada pirmajai pusei priešingas dienos metas. Būdinga, kad Šekspyras ir jo amžininkai dažnai metaforiškus posakius paremia gamtos reiškiniiais.

53 psl. *Viršūnė Tauro juodą rūbą velkas.* — Turimas galvoje Tauro kalnynas Mažojoje Azijoje.

56 psl. *Mes kaip du skydai herbo to paties...* — Bajorų herbą sudarydavo dvi dalys (skydai) su atitinkamais žvėrių paveikslais, o abi dalis vainikuodavo bendras antgalvis.

59 psl. *Išdažyta dilba...* — Užsigavusi, kad ją tariamai niekina už žemą ūgį, Hermija bando Eleną įžeisti, sugretindama ją su aukštu stulpu, kuris Anglijoje būdavo puošiamas gegužės pirmosios šventės metu gėlėmis bei žalumynais ir apie kurį jaunimas šokdavo, dainuodavo ir linksmindavosi.

62 psl. *Užtrauk žvaigždes miglom, kaip Acheronas tamsiomis.* — Senovės graikų mitologijoje Acheronas buvo viena iš požeminės mirusiųjų buveinės upių.

63 psl. *Nakties drakonai pralekia juk veikiai.* — Vaizdingas posakis, paremtas antikinė mitologija. Nakties judėjimą senovės graikai — panašiai kaip ir dienos judėjimą — vaizdavo si vežimo pavidalu: juodi drakonai traukia per dangų nakties dievo vežimą (kaip kad ugniniai žirgai traukia dienos metu saulės dievo vežimą).

Aš medžioju lig ryto su Auroros mylimuoju... — Originalo tekstas gali būti aiškinamas įvairiai. Oberonas kalba apie „morning's love“ — ryto mylimąjį (arba mylimąją). Vieni komentatoriai mano, kad čia turima galvoje aušros deivė — Aurora, arba Eos. Kiti įžiūri užuominą apie kurį nors padavimuose veikiantį Auroros mylimąjį — pavyzdžiui, apie medžiotoją Kefalą. Bet veikiausiai čia tik norėta vaizdingai pasakyti, kad Oberonas bendrauja su ryto šviesa — atseit, kad jis nėra nakties dvasia.

72 psl. *Gegužės ryto apeigas jau baigėm.* — Tesėjas lyg tikras anglas kalba apie tradicinę pavasario šventę, kurią dar komedijos pradžioje buvo užsiminę Lisandras ir Hermija. Jo žodžiais tarsi apibūdintas komedijos veiksmo laikas: tai paskutinės balandžio mėnesio dienos ir gegužės pirmoji. Tačiau ši užuomina prieštarauja kūrinio pavadinimui, kuris sietinas su Joninių naktimi, tos nakties liaudies apeigomis bei padavimais. Matyt, Šekspyriui — ypač pasakiškame siužete — ypatingas tikslumas ar nuoseklumas šia prasme mažai terūpėjo. O poetinę kūrinio atmosferą atitiko ir gegužės pirmosios, ir Joninių papročiai.

Mieľoji dar muzikos šunų pasiklausys. — Jau Čoseris XIV amžiuje vaizdavo Tesėją kaip alstringą medžiotoją, tad visai natūralu, kad ir Šekspyro komedijoje pastarasis net prieš pat vestuves susiruošia į smagią medžioklę.

73 psl. *Jie nelabai gretti, bet gerklės darnios — tarytumei varpai skirtingo tembro.* — Čia ne poetinė figūra ir ne hiperbolė. To meto didikai mėgdavo medžioklinius šunis parinkti kuo įvairesnių veislių, kad jų lojimas skambėtų visais balsais ir sudarytų savotišką harmoniją.

Kadmas — anot legendos, senovės graikų miesto Tebų įkūrėjas.

74 psl. *Šventasis Valentinas — linksmos dienos...* — Buvo manoma, kad šventojo Valentino dieną (vasario keturioliką) pradeda poruotis paukščiai.

78 psl. *Taip jis ir neteko šešių pensų per dieną lig grabo lentos.* — Už patikusį vaidinimą ar vaidmenį trupės globėjai kartais vienam kuriam aktoriui duodavo dovaną — nuolatinį atlyginimą iki gyvenimo pabaigos. Antai komikas Viljamas Kempas, dirbęs ilgą laiką kartu su Šekspyru ir jo draugais, nuo 1600 m. iš vieno didiko pradėjo gauti metinį 40 šilingų atlyginimą, kas sudaro mažiau nei 1,5 penso į dieną. Vargu ar ši užuomina liečia kokį konkretų asmenį. Veikiau čia Šekspyras ne be ironijos kalba aplamai apie aktorių būklę, darbo sąlygas ir priklausomybę nuo globėjo užgaidų.

80 psl. *...gražioji Elena vaidenas...* — Turima galvoje gražioji Elena, dėl kurios kilo legendinis Trojos karas.

82 psl. *Kaip girtos ir įtūžusios bakchantės...* — legendinį poetą Orfėją bakchantės sudraskė už tai, kad jis vengė moterų.

85 psl. *O šis su žiburiu, erškėčio krūmu ir šunimi — Mėnulis apvalus.* — Senovėje matomos mėnulio dėmės buvo įsivaizduojamos kaip žmogus, nešąs erškėčių krūmą bei žibintą ir vedąs šunį.

88 psl. *Limandriška ištikimybė, Elena, Šatalas, Prokrusa.* — Vaidintojai painioja antikinius vardus. Iš tikrųjų jie turi galvoje tokias iš padavimų žinomas besimylinčiųjų poras, kaip Leandras ir Hera, Kefalas ir Prokrida.

89 psl. *Štai ir nebėra užtvaros tarp dviejų kaimynų.* — Originale ši vieta paini, ir tyrinėtojų tarpe dėl jos nemaža ginčytasi. Dauguma sutinka, kad Tesėjas čia greičiausiai kalba apie mūro sieną ar užtvarą, tik į tekstą yra įsibrovusi korektūros klaida. Toks interpretavimas gana logiškas: Tesėjo replika darosi kalambūriška, ją galima suprasti ir tiesiogine, ir perkeltine prasme. O visa tai prisideda prie pašalpus, parodijinio nuspalvinimo, kuris Šekspyriui toks svarbus.

92 psl. *O parkės, ko dar laukiat?* — Kreipiamasi į tris parkes — likimo deives, kurios verpia žmogaus gyvybės siūlą ir skirtu laiku tą siūlą perkerpa, atnešdamos mirtį.

94 psl. *Trys Sesers!* — Vėl kreipiamasi į parkes.

95 psl. *Bergamiečių šokis* — linksmas italų liaudies šokis.

96 psl. *...lėkim pas Hekatę!* — Šekspyro kūryboje ši senovės graikų deivė visada siejama su burtų pasauliu ir dažnai minima greitą pasakiškų motyvų iš anglų liaudies mitologijos.

Parašyta ir pirmą kartą suvaidinta 1598 ar 1599 metais. Išspausdinta 1600 metais. Šiuo tekstu, kuris beveik atkartotas 1623 m. leidime, remiamasi ir dabar.

Siužetiniai kūrinio griaučiai randami įvairiuose šaltiniuose. Daugelio jų pagrindas — vienas italų rašytojo Mateo Bandelo pasakojimas iš jo „Novelių“ (1554), kurio veiksmas taip pat vyksta Mesinoje ir įvykių eiga labai primena „Daug triukšmo dėl nieko“ siužetą. Sinjoro Lionato duktė Fenicija apšmeižiama kaip ir Šekspyro Hera. Atstatyti merginos gerą vardą irgi padeda tariama jos mirtis. Tik „neištikimybė“ inscenizuojama daug paprastesniu būdu, o tiesa išaiškėja ne kokių sargybinių dėka, bet todėl, kad prabilo šmeižiko sąžinė.

Prancūzų rašytojas Belforė vėliau įdėjo laisvą šios novelės vertimą į eilinių savo „Tragiškų istorijų“ tomą, išėjusį 1582 metais. Su kai kuriomis variacijomis ir kitais vardais šis siužetas dėstomas italų poeto Ariosto poemos „Sėlstantis Rolandas“ penktoje knygoje (angliškai ji buvo išleista 1591 metais), anglų poeto Edmundo Spenserio poemoje „Fėjų karalienė“ ir kitur.

Reikia manyti, kad Šekspyras rėmėsi keliais šaltiniais. Gal jis skaitė pačią Bandelo novelę, jei mokėjo itališkai, nes anglų vertimo dar nebuvo, arba kas nors jam tą novelę papasakojo. O gal jis pasinaudojo mums nežinoma pjese: yra duomenų, kad Šekspyro vaikystės laikais anglų scenoje buvo vaidinamas panašus veikalas.

Būdinga, kad tie personažai, kurie yra artimiausi Bandelo noveli ir kitiems šaltiniams, komedijoje kaip tik blankesni: Don Pedras, Klaudijus, Hera, Leonatas, Antonijus. Išimtį sudaro Don Chuanas, tačiau, kurdamas šį charakterį, Šekspyras mažiau laikėsi savo pirmtakų. Bandelas ir kiti autoriai šmeižiką piešė ne tokį jau blogą, jo veiksmus aiškino grynai asmeniškais motyvais, apvilta meile ir panašiai, o Šekspyro Don Chuanas labiau apibendrintas ir grėsmingesnis. Intrigą jis pina todėl, kad jaučiasi nuskriaustas, apeitas, griežia dantį prieš visą pasaulį. Tuo Don Chuanas giminingas Ričardui Glosteriui (draminė kronika „Ričardas III“), Edmundui („Karalius Lyras“), o taip pat Jagui iš tragedijos „Otelas“, nors kaip asmenybė už juos gerokai menkesnis. Jo charakteris komedijoje sodresnis, negu kitų dvariškių, išskyrus, žinoma, Benediktą. Individualesnė yra ir Don Chuano kalba — šurkštoka, kampuota, irzli, ne be ironijos naudojanti aristokratinio stiliaus įmantrybes.

Don Chuano paveikslas įprastam siužetui suteikė daugiau dramatiškumo ir paslėptos grėsmės. Kita vertus, gyvos ir labai angliškos sargybinių figūros įneša į nenaują pasakojimą ryškių kasdienybės spalvų ir liaudies komedijos bruožų. Šių naujovių dėka Heros istorija praranda savo sentimentalumą ir tam tikrą didaktiškumą.

Vis tik svarbiausia komedijoje — Benedikto ir Beatričės linija, kuri gana paviršutiniškai susijusi su Heros, Klaudijaus ir Don Chuano istorija. Tiesa, galėjo ir čia ne viskas būti grynai Šekspyro vaizduotės vaisius. Panašių žodinių dvikovių randama apskiai to meto literatūroje. Be to, kai kas ne be pagrindo teigia, kad gyvavo mūsų nepasiekusi pjesė „Benediktas ir Beatričė“, iš kurios į Šekspyro komediją galėjo atkelti tie smailaliežuviai. Bet tai nė kiek nesumažina Šekspyro meistriškumo. Šamojingi, šmaikštūs, išradingi, renesansiškai sodrūs Benedikto ir Beatričės charakteriai sudaro didžiausią komedijos vertę. Ne veltui juos ir tada labai mėgo žiūrovas. Jų jausmo raida byloja apie meilės galią ir grožį daugiau, negu skolin-tas siužetas, kuriame veikia nuobodoki Klaudijus ir Hera.

100 psl. *Don Chuanas*. — Originale vardas duodamas angliška forma: Don Džonas. Šekspyras nelabai žiūrėdavo, kad visi be išimties veikėjai turėtų vardus, kurie atitiktų vaizduojamą kraštą. Logiška būtų, kad greta Don Pedro matytume ir ispaniškai pavadintą jo (tegu ir netikrą) brolį; todėl dauguma Šekspyro vertėjų iš Džono daro Chuaną. Tačiau įdomu, kad Aragono princas porą kartų pjesės pradžioje irgi pavadinamas angliškai — „Don Piteriu“. Kai kas čia mato Šekspyro panaudotos pjesės liekaną.

Borachijus — prasminis vardas, gal iš isp. „borracho“ — girtuoklis. Nurodomos dar kitos prasmės, irgi neigiamo atspalvio.

Spanguolė. Krivulė. — Vardai originale skamba kaip angliški žodžiai (Dogberry, Verges). Bet ano meto Anglijoje pasitaikydavo ir šitokių pavardžių.

103 psl. *...keturios iš penkių jo proto galių pasitraukė šlubuodamos*. — Tais laikais būdavo kalbas ne tik apie penkis pojūčius, bet ir apie penkias proto galias. Beatričė nori pasakyti, kad keturios Benedikto proto galios — atmintis, vaizduotė, išradingumas, sugebėjimas daryti sprendimus — išnyko, ir beliko sveikas protas.

106 psl. *...jūs būtumėte puiki papūgų mokytoja*. — Beatričė kan-džiai kalba, o papūgos dažniausiai būdavo mokomos tarti užgaulius žodžius.

108 psl. ...*kaip tie, kurie tvirtina Kupidoną esant puikų zuikių medžiotoją, o Vulkaną — retą rąstų kilotoją.* — Benediktas šaiposi: Kupidas vaizduojamas aklas arba užrištomis akimis, tad koks iš jo medžiotojas; o Vulkano amatas mituose visai kitoks, — jam pavaldūs ugnis ir kalvystė.

109 psl. ...*nešioti kepurę be įtarimo, kad slepia ragus?* — Apie „raguotą“ — atseit, žmonos apgautą — vyrą šioje komedijoje kalbama labai dažnai. Tuo ne kartą paremti sąmojingi Beatricės, Benedikto ir kitų veikėjų kalambūrai.

111 psl. ...*kad man ant kaktos aidėtų medžioklės rago muzika arba kad pasikabinčiau ragelį ant nematomo dirželio.* — Benediktas vėl liečia neišitikimybės temą ir metaforiškai sako, kad nenori būti žmonos apgautas nei atvirai, nei slapta.

...*pavadinkite Adomą Belu.* — Anglų baladėse minimas puikus lanko šaulys Adomas Belas, daug kuo primenąs garsųjį Robiną Hūdą.

112 psl. *Jeigu Kupidas neiššaudė Venecijoje viso saldoko...* — Venecija garsėjo gana laisvu gyventojų požiūriu į meilę.

...*liepos 6 d. Jūsų ištikimas draugas Benediktas.* — Klaudijus ir Don Pedras skaito tariamą Benedikto meilės laišką. Tokių laiškų stilių jie aiškiai parodijuoja.

114 psl. *Kurgi mano sūnėnas, tavo sūnus?* — Niekur daugiau Antonijaus sūnus neminimas, o penktame veiksme net kalbama, kad Antonijus bevaikis. Matyt, ščia Šekspyro neapsižiūrėjimas.

116 psl. *Tu sakaisi gimęs Saturno žvaigždyne, o siūlai moralinį vaistą prieš mirštamą ligą.* — Buvo tikima, kad žmonės, gimę „po Saturno žvaigždė“, paprastai esti pikto, irzlaus ir niūraus būdo. Don Chuanas nori pasakyti, kad Konradas tokio pat nusiteikimo žmogus, kaip ir jis, todėl turėtų žinoti, kad panašios dvasinės būsenos negalima pagdyti.

117 psl. ...*smilkinau vieną priplėkusių menę...* — Tų laikų kambariuose dažnai pribarstydavo nendrių, todėl kartas nuo karto tekdavo kambarius kvėpinti, kad dingtų nemalonūs kvapas.

120 psl. ...*Piktai karvei dievas trumpus ragus duoda.* — Tai sena anglų patarlė. Galima būtų gretinti ją su tokia lietuvių patarle, kaip „Jei kiaulė ragus turėtų, visą pasaulį subadytų.“

...geriau parsisamdysiu kokiam meškų vedžiotojui už šešis pensus ir, senmerge tapus, vedžiosiu jo beždžiones į pragarą. — Buvo sakoma, kad merginos, kurios taip ir neištekėjo, po mirties „vedžioja beždžiones į pragarą“, nes, neturėdamos savo vaikų, mėgstančios žaisti su beždžionėmis. Meškų vedžiotojai kartais turėdavo ir beždžionių.

121 psl. *Argi vargšei mergaitei neapmaudu, kad ją valdytų karingas molio gabalas?* — Beatričė ironiškai panaudoja biblinę legendą, skelbiančią, kad pirmąjį žmogų, Adomą, dievas sutvėręs iš molio.

122 psl. *Džigas, menuetas, penkiažingsnis* — mėgstami tų laikų šokiai. Penkiažingsniu („cinque-pas“ pranc.) dažnai buvo vadinamas galiardas, nes jis susideda iš penkių „žingsnių“ — penkių „pa“.

123 psl. *Mano kaukė — Filemono pastogė, kurioje yra Jupiteris.* — Ovidijaus „Metamorfozėse“ pasakojama apie Filemoną ir Bauidę, gerus senukus, kurie kuklioje savo pastogėje svetingai priėmė Jupiterį (Dzeusą). Todėl Hera čia pat užsimena apie šiaudus, dengiančius kuklią trobelę.

124 psl. *...tokia pat išdžiūvusi ranka, kaip jo.* — Buvo manoma, kad sausa ranka rodo aistringumo stoką, o drėgna — juslingumo perteklių.

125 psl. *„Šimtas linksmųjų pasakų“* — populiarius tais laikais Anglijoje grubokų anekdotų rinkinys.

Mes turime sekti paskui pirmuosius. — Benediktas su Beatričė kalbasi šokdami, ir pastaroji turi galvoje pirmąjį (vedančią) šokėjų porą. Tai dar viena proga abiem pasisvaidyti sąmojais.

127 psl. *...prie pirmo verkiančio gluosnio.* — Girliandos iš gluosnio šakų simbolizuodavo atstumtą meilę.

...ant kaklo, kaip vertėivos grandinę... — turtingi miestelėnai nešiodavo ant kaklo pasikabinę brangią aukso grandinę.

128 psl. *...kalbate kaip galvijų pirklys, gerai pardavęs jaučius.* — Pardavęs galviją, pirklys naujam jo šeimininkui palinkėdavo laimingai naudotis pirkinium.

...elgiatės kaip aklas... — Gal būtų, Benediktas prisimena kokį žinomą pasakojimą.

130 psl. *...jeigu net kas duotų jai kraičio visa, ką Adomas turėjo prieš nusidėdamas.* — Atseit, jeigu jos kraitis prilygtų rojui, iš kurio,

anot biblinės legendos, dievas išvaręs Adomą, kai tas su Ieva nusi-
dėjęs.

...*krikščionių karaliaus Jono pėdos ilgį*. — Pagal viduramžiais
gyvavusią legendą, Azijos Rytuose viešpatavęs galingas ir turtingas
valdovas krikščionis. XVI amžiuje tas vardas buvo priskiriamas
vienam Abisinijos karaliui.

...*nuvykti pas pigmėjus*... — Ši nykštukų tauta minima dar „Ili-
adoje“ ir kituose mitologiniuose bei literatūriniuose senovės Graikijos
šaltiniuose. Ne kartą apie tai rašė keliautojai ir mokslo žmonės
Šekspyro laikais. Padavimą greičiausiai pagimdė miglotos žinios apie
mažaūgių žmonių gentis. Šekspyro amžininkams kelionė pas pigmė-
jus buvo sunkiai įmanomos kelionės sinonimas.

...*su šia harpija*... — Benediktas nori kuo užgauliau apibūdinti
Beatričę ir prisimena fantastines būtybes, žinomas dar iš antikinių
mitų. Harpijos buvo vaizduojamos su moters galva ir kūnu, bet
paukščio uodega, sparnais ir plėšriais nagais.

131 psl. *Malonus kaip apelsinas*... — Originale neišverčiamas žo-
džių žaismas, paremtas žodžiais „civil“ (mandagus, malonus) ir „Se-
ville orange“ (Sevilijos apelsinas).

...*trupulį pavydžios spalvos*. — Geltona spalva simbolizavo pa-
vydą, ir čia keleriopas žodžių žaismas: princo veidas išgeltęs kaip
apelsinas ir kupinas pavydo.

141 psl. *Taip, tu, Klaudijau, sakai tiesą*. — Don Pedras atsako
Klaudijui, su kuriuo kalbėjosi, kol Benediktas sakė repliką „į šalį“.
Paskui, baigęs su Klaudijum, jis jau kreipiasi į Baltazarą.

147 psl. *Tos popierinės strėlės* — atseit, iš knygų skolintas są-
mojis.

155 psl. ...*nuo juosmens į viršų kaip ispanas — nematyti lieme-
nės*. — Ispanai vaikščiodavo su apsiaustais, kurie liemenę pridengdavo.

156 psl. ...*tai, kas buvo jo skruostų papuošalu, bus panaudota
prikimšti teniso sviedinėllams*. — Kartais teniso sviedinėliai būdavo
tais laikais prikemšami žmonių plaukų.

160 psl. *Kitaip būtų galla, jei jų siela ir kūnas kentėtų amžiais
rojuje*. — Spanguolė mėgsta kalbėti įmantriai, knygiskai, bet nuolat
painioja tarptautinius žodžius ir specialius terminus, nesusidoroja
su elementariausia logika. Krivulė irgi painiojasi kalbėdamas.

164 psl. *Aš tau viską išporinsiu kaip tikras girtuoklis.* — Borachijus, atrodo, šaiposi iš savo vardo.

166 psl. *...kaip dievaičio Balo žynius senų bažnyčių vitražuose.* — Senovės Sirijoje ir Finikijoje buvo garbinamas saulės dievas Balas (Babilonijoje — Belas). Matyt, Borachijus mini kažkokį senovinį siužetą, panaudotą vitražui.

...kaip plikai kirptą Herkulį. — Ši vieta kelia ginčų. Kai kas mano, kad arba Borachijus, arba gobelenų audėjai sumaišė graikų Herkulį su bibliiniu Samsonu, kuriam, pasak padavimo, miegančiam buvę nukirpti plaukai ir tuo būdu atimta visa galybė. Yra ir kitų aiškinimų, bet jie irgi stokoja svaresnių įrodymų.

170 psl. *Peršokite kad ir į „Meilės šviesos“ tonaciją.* — Margarita užsimena apie populiarią to meto dainą. Beje, panašiam kalambūriui šią dainą Šekspyras panaudojo dar komedijoje „Du veroniečiai“.

178 psl. *...skaistesnė už Dianą, ...nesantūresnė už Venerą.* — Beveik visuose antikos mituose Diana (Artemidė) buvo vaizduojama kaip nekalta mergelė, o aistringiausia dievų tarpe būdavo Venera (Afroditė).

202 psl. *Jeigu priežodis sako, kad sielvartas ir katę pribaiigia...* — Populiarus to meto priežodis „Sielvartas ir katę pribaiigia“ angliškai skambėjo labai žaismingai dėl savo aliteracijos („Care will kill a cat“). Jis buvo susijęs su prietaru, kad katė labai gaji — turinti devynias gyvybes, nes joje lindįs velnias.

204 psl. *Ir dar tai, kaip dievas matė jį pasislėpusį sode.* — Ironiška užuomina, paremta biblijos pasakojimu apie tai, kaip Adomas ir Ieva nusidėję slapstėsi nuo dievo.

212 psl. *Leandras, garsusis plaukėjas...* — Senovės graikų padavimas pasakoja apie jaunuolį Leandrą, kuris perplaukdavo Helespontą, kad galėtų susitikti su savo mylimąja, žyne Hera. Kelią jam rodydavo Heros uždegtas švyturys. Sykių audros metu vėjas užpūtė švyturį, ir Leandras nuskendo. Šekspyras ir jo amžininkai šią istoriją žinojo iš Ovidijaus kūrybos, o žiūrovų dauguma — iš Kristoferio Marlo poemos „Hera ir Leandras“. Pastaruoju kūriniu veikiausiai ir remiasi Benedikto užuomina.

...Troilas, kuris pirmasis pasitelkė sąvadautojus. — Viduramžiais ir Renesanso laikais daugelis literatūros kūrinių naudojo populiarią

pasakojimą apie Trojos karaliaus Priamo sūnaus Troilo meilę neištikimajai Kresidei. Tarpininkas jūdvių santykiuose buvo Kresidės dėdė Pandaras, kurio vardas įgijo bendrinę sąvadautojo prasmę. Šekspyras dažnai mini šios istorijos dalyvius, o komedijoje „Troilas ir Kresidė“ jie yra pagrindiniai veikėjai.

213 psl. *Tai buvo tais laikais, kada žmonės vienas kitam nepavydėjo.* — Benediktas perfrazuoja žinomą to meto priežodį: „Giriasi tik tas, kas neturi gera linkinčių kaimynų.“ Jis tuo ironiškai sako, jog praėjo laikai, kada, anot priežodžio, žmogų girdavo geri kaimynai; dabar belieka pačiam save girti.

216 psl. *Danguj greit Febo ratai sužioruos.* — Atseit, netrukus patekės saulė. Febas (Apolonas) dažnai sutapatinamas su saulės dievu Helijum, keliaujančiu savo vežimaityje per dangaus skliautą.

219 psl. *Visa Europa džiaugsis, kaip tada, kai ją mylėjo, jaučiu pasivertęs, galingas Dzeusas su visa aistra.* — Senovės graikų legenda pasakoja, kaip Dzeusas įsimylėjo Finikijos valdovo dukterį Europą, pasivertė jaučiu, pagrobė ją ir nugabeno į Kretos salą.

223 psl. *Nėra garbingesnio ramento už tą, kuris apkaustytas ragais.* — Nelabai aišku, apie kokį ramentą Benediktas kalba — gal apie ragu kaustytus ramentus, kuriais pasiramstydamo seniai. Bet replikos esmė — bendresnė ir nepalieka jokių abejonių: su geraširdiška ironija Benediktas apibūdina vedusio vyro dalią, prieš pačią komedijos pabaigą vėl linksmai užkabindamas „ragų“ temą.

AUDRA

Pirmą kartą šis veikalas suvaidintas 1611 metais. O kadangi Šekspyro kūriniai neužsigulėdavo, tai 1611 metai tikriausiai yra ir „Audros“ parašymo data. Išspausdinta pjesė žymiai vėliau — 1623 metų leidime, kurį po dramaturgo mirties paruošė jo draugai aktoriai. Tekstas geras, tik gana trumpas. Todėl kai kurie tyrinėtojai teigia, kad čia — kaip ir „Makbeto“ atveju — tesas gerokai sutrauktas sceninis variantas. Labiau pagrįsta atrodo kita nuomonė, būtent: kad Šekspyras „Audrą“ skyrė rūmų teatrui, kurio spektakliai trukdavo apie dvi valandas, tad tekstas buvo rašomas trumpesnis. Be to, apimtį galėjo riboti ir fantastiniai kūrinio bruožai — jie reikalavo gausiau naudoti sceninę techniką, ir tai vyko teksto sąskaita.

Šekspyro laikais „Audra“ buvo priskiriama prie komedijų — visų pirma dėl savo laimingos pabaigos. Vėliau vis dažniau taikomas tragikomedijos terminas, kalbama ir apie romantinę dramą ar panašiai. Šiuo klausimu nuomonės skiriasi ir mūsų laikais. Tačiau beveik visi tyrinėtojai bei kritikai išskiria „Audrą“ kartu su „Cimbelinu“ ir „Žiemos pasaka“ į atskirą grupę. Pabrėžiami šiai grupei (arba vadinamajam trečiajam Šekspyro kūrybos laikotarpiui) būdingi ypatumai: mažesnis dramatiškumas, konfliktų sprendimas pasakos priemonėmis, ryškesnis alegoriškumas ir tam tikras stilizavimas.

Siužetiniai „Audros“ šaltiniai labai neaiškūs. Matyt, pačius audros motyvus Šekspyriui padiktavo realūs faktai. 1609 metais anglų admiras seras Džordžas Somersas su savo laivynu plaukė į Virginiją (Virdžiniją) — pirmąją anglų koloniją Šiaurės Amerikos žemyne. Prie Bermudų salų juos užklupo baltas audras. Išliko tik paties Somerso laivas. Tie įvykiai aprašomi Silvestro Žurdano knygoje „Kaip buvo atrastos Bermudų salos, dar kitaip Vėlių salomis vadinamos“ (1610). Čia pasakojama, kad admiralas laivas įstrigo tarp dviejų uolų maždaug per pusę mylios nuo kranto ir todėl nenuskendo. Kai kurios minėtos aprašymo detalės primena „Audros“ pradžią. Labai gali būti, kad šiame ar kitame Somerso kelionės aprašyme (jų buvo keletas) Šekspyras rado tarsi užuomazgą savo pjesei, o gal net akstiną vaizdiniam jos sprendimui.

Užuomina apie Bermudų salas pjesės pradžioje (Arijelio žodžiai) kartu su šiomis detalėmis padeda nustatyti ir pjesės parašymo datą, kurią kai kurie tyrinėtojai buvo linkę nukelti į žymiai ankstesnį laiką. Kažin ar „Audra“ galėjo būti parašyta anksčiau kaip 1609 metais, o greičiausiai — ne anksčiau kaip 1610 metais.

Nagrinėjant siužetą, su pjesė gretinami visai kiti šaltiniai. Dažniausiai čia minima vokiečių autoriaus Jakobo Airerio pjesė „Gražioji Sidėja“, parašyta XVI amžiaus pabaigoje ar XVII amžiaus pradžioje. Veikėjų vardai skirtingi, bet siužetas išoriniais bruožais panašus. Kunigaikštis Loidegastas užgrobia kunigaikščio Ludolfo žemes ir priverčia jį tapti tremtiniu. Ludolfas su savo gražiole dukra Sidėja gyvena miške. Kaip ir Prosperas, Ludolfas pasižymi didele magiška galia. Primena „Audrą“ ir Ludolfo tarnai — fantastiška dvasia Runcifalis ir šiurkštus malūnininkas Jonas Molitoras. Kartą medžioklės metu, atsiskyręs nuo viso būrio, miške atsiduria Loidegasto sūnus Engelbrechtas. Ludolfas užburia jo kardą, jaunuolis nepajėgia jo ištraukti ir gintis, todėl patenka į savo tėvo priešininko nelaisvę. Kaip „Audroje“ Ferdinandas, taip čia Engelbrechtas priverstas nešioti

malkas. Tačiau jo pasigaili Sidėja. Jaunuoliai pamilsta vienas kitą. Po daugelio nuotykių jų meilė nugali visas kliūtis ir net sutaukina tėvus.

Nors kai kurios detalės ir sutampa, krinta į akis visai kita siužeto traktuotė. Airerio pjesė aprašo dviejų kunigaikščių kovą dėl valdžios, ir svarbiausia veiksmo varomoji jėga — Ludolfo kerštas savo skriaudėjui. Šekspyriui artimesnis yra viską nugalinčios meilės motyvas. Bet Airerio pjesėje jis nelabai poetiškas ir remiasi ne tiek jausmo jėga, kiek Sidėjos sugebėjimais irgi panaudoti magiją. Be to, Ludolfas tai meilei priešingas. Skiriasi taip pat treminio burtininko tarnai: Runcifalis — gana įprastas pasakų velnias ir niekuo nepriemena poetiškojo Arijelio; o Jonas Molitoras gerokai buitiškesnis už Kalibaną, daugiau komiškas, negu dramatiškas. Pagaliau Airerio kūrinyje nėra kiek apčiuopiamesnės filosofinės minties.

Visa tai nuneigia koki gilesnį kūrybinį „Audros“ ryšį su „Graziąja Sidėja“. Bet vargu ar Šekspyras pasinaudojo net šios pjesės siužeto metmenimis, nes Aireris to meto Anglijoje nebuvo žinomas. Tuo tarpu Aireris kaip dramaturgas dažniausiai perdirbinėdavo anglų rašytojų dramos veikalus. Tačiau savo ruožtu ir jis „Audra“ negalėjo remtis, nes mirė 1605 metais. Iš to daroma išvada, kad gal Anglijoje dar iki Šekspyro buvo panašaus siužeto pjesė arba prozos kūrinys. Aireris tuo šaltiniu pasinaudojęs tiesiogiai ir nedaug tepakeitęs, o Šekspyras, kaip visada, pajungęs skolintą medžiagą naujam humanistiniam sumanymui.

Kadangi šiai nuomonei stinga svarių argumentų, tai nurodoma nemaža kitų šaltinių, ypač itališkų. Yra keletas XVII amžiaus pradžios itališkų komedijų, kurios susišaukia su tuo ar kitu „Audros“ motyvu. Apie šių kūrinių ryšį su „Audra“ tenka kalbėti su didelėmis išlygomis, nes komedijos buvo improvizacinio pobūdžio ir mums nežinomi jų scenarijai.

Kokie bebūtų „Audros“ siužeto šaltiniai, viena yra neabejotina: kaip ir kitais atvejais, Šekspyras meistriškai sulydė į puikią visumą tai, ką rado pirmtakų darbuose. Dar svarbiau, kad jis savo pirmtakus smarkiai pralenkė.

Prosperas — ne tiek burtininkas ar politinių kovų dalyvis, kiek taurus, giliai mąstantis ir aktyviai veikiantis humanistas. Kartu jo paveikslas toli gražu ne idealus — tiek Arijeliui, tiek Kalibanui Prosperas kartais gana despotiškas, nors ir siekia kilnaus tikslo. Ferdinandas ir Miranda poetiškai įkūnija meilės grožį, o savo nuoširdumu jie prilygsta geriausiems romantiškiems jaunuolių paveikslams Šeks-

pyro dramose. Su Antonijum, Sebastijanu ir kitais sodriai nupieštais neapoliečiais bei milaniečiais į salą atkeliami aštrūs epochos konfliktai, kurie įprastomis sąlygomis pagimdytų skaudžių tragedijų, o čia Prospero dėka baigiasi laimingai.

Labai saviti fantastiškieji kūrinio veikėjai. Arijelis ir Kalibanas tarytum simbolizuoja dangiškąsias ir žemiškąsias jėgas, tarnaujančias Prosperui ir padedančias gėriui laimėti. Tačiau jie labai žmogiški, ypač savo laisvės troškimu, kuris kiekvieno charakteryje reiškiasi kitaip. Labai įdomus savo prieštaringumu Kalibanas. Iš motinos raganos paveldėjęs žemą, laukinę prigimtį, jis vis dėlto nėra paprastas pabaisa. Kalibanas ne tik grubus, jis tarpais atviraširdis ir naivus. Jį valdo aistros ir instinktai, tačiau jis moka jausti gamtos grožį. Kerštauti Prosperui jis ketina žiauriai, tačiau be smulkaus savanaudiškumo. Nėra abejonės, kad Šekspyras suteikė Kalibanui nemažą tokių bruožų, kuriuos keliautojų pasakojimai priskirdavo „laukiniams“, naujai atrastų žemių gyventojams. Ir vis tik Šekspyras pasirodo įžvalgesnis ir jautresnis už daugelį savo amžininkų: net laukinį „čiabuvį“, kuriame sutelktos tamsiosios žmogaus pusės, jis piešia kaip dramatiškai kenčiančią būtybę. Požiūryje į kolonijas bei tų kolonijų gyventojus Šekspyro humanizmas irgi gerokai pranoko savo epochą.

227 psl. *Prosperas*. — Vardas italų kilmės ir, matyt, sąmoningai pasirinktas: itališkai „prospero“ reiškia laimingas, o angliškai „to prosper“ — klestėti.

Kalibanas. — Manoma, kad vardas padarytas iš žodžio „kanibalas“ — žmogėdra. Tačiau Kalibano charakteris pjesėje nepateisina tokios vardo prasmės, nes veikėjo poelgiuose nėra nieko žmogėdriško. Kai kurie tyrinėtojai vardą kildina iš čigonų kalbos. Kiti primena, kad Kalibano motina (kaip pjesėje pasakoja Prosperas) atkeliavusi iš Šiaurės Afrikos, todėl Kalibano vardas — arabiškos kilmės. Greičiausiai Šekspyras ne pats šį vardą sugalvojo, o paėmė iš panaudoto šaltinio.

Trinkulas — prasminis vardas, ironiškai pabrėžias šio komiško veikėjo polinkį girtuokliauti. Jį galima sieti su it. „trincare“ (mėgti išgerti), „trincone“ (girtuoklis), pranc. „trinquer“ (susidaužti geriant), „triqueur“ (mėgėjas išgerti kompanijoje), vok. „trinken“ (gerti).

Miranda. — Jos vardo prasmė aiškinama kaip „Nuostabioji“, „Stebuklingoji“ (plg. lot. „miranda“ — verta nuostabos, nuostabi).

Yra pagrindo manyti, kad ir jis pasiskolinęs Šekspyro, o ne pasidarytas.

Arijelis. — Vardas hebrajiškos kilmės ir žinomas iš religinių raštų. Arijelis hebrajiškai reiškė „dievo liūtas“, „liūtas galiūnas“. Šitaip kartais vaizdingai buvo vadinamas Jeruzalės miestas. Viduramžių religinėse žydų knygose Arijelis — vienas iš angelų. Šekspyras (ar šaltinis, kuriuo jis pasinaudojo) galėjo remtis šia viduramžių tradicija. Bet reikia manyti, kad jam rūpėjo visai ne religinis vardo turinys, o aiškos asociacijos su anglišku žodžiu „air“ (oras). Ne veltui ir veikėjų sąrašė Arijelis apibūdinamas kaip „oro dvasia“ (an airy spirit).

230 psl. *O, kad dešimt kartų prigirdytų tave užlėjęs jūra!* — Išreikšdamas pasipiktinimą bocmanu, Antonijus prisimena Anglijai būdingą reiškinį. Pasmerkti mirti piratai Anglijoje būdavo karlami jūros pakrantėje prie atoslūgio ribos ir ten paliekami tol, kol tris kartus praeidavo potvynis. Bocmaną Antonijus laiko tokiu niekšu, kad jam nubausti ir dešimties potvynių maža. Beje, tai dar vienas atvejis, kada Šekspyro veikėjas italas samprotauja kaip tikras anglas.

240 psl. *Karaliaus laivas prigludęs tūno įlankoj ramioj, kur kartą iššaukė mane nakčia surinkt Bermudų salose rasų, ten atslirandančių audroms besiaučiant.* — Bermudų salos yra Atlanto vandenyne, o pjesės veiksmas apribojamas Viduržemio jūra: Alonzas ir jo bendrakeleiviai buvo užklupti audros, kai plaukė iš Tuniso į Neapolį. Šekspyras niekad nesilaikė didelio geografinio tikslumo, o juo labiau tai neturėjo jam reikšmės tokioje sąlygiškoje ir pasakiškoje pjesėje. Bermudų salos, ypač po Somerso kelionės, dramaturgo dėmesį patraukė ir tuo, kad ši vieta garsėjo ten siautėjančiomis audromis, ir tuo, kad jas supo gausios legendos.

242 psl. *Sikoraksa.* — Atrodo, kad šis pasakiškas personažas yra paties Šekspyro sugalvotas ar paimtas iš kokio mums nežinomo šaltinio. Daug kas galvoja, kad Sikoraksos vardas sudarytas iš graikiškų šaknų, turinčių vienokią ar kitokią neigiamą prasnę. Kiti čia, kaip ir Kalibano varde, randa saitų su arabų kalba.

243 psl. *Už vieną josios gerą darbą paliko gyvą..* — Ši vieta labai miglota. Gali būti, jog Šekspyrui terūpėjo pasakyti, kad Sikoraksa, nors ir išvyta kaip ragana, nebuvo nužudyta ir tokiu būdu liko gyventi saloje; todėl jis ir neaiškina, už ką jūreiviai ją paliko gyvą.

246 psl. *Pikta rasa, kurią su varno plunksnom prišluostė mano motina iš pelkių...* — Panašūs raganavimai aprašomi to meto knygoose.

O pietvakaris vėjas tegu abu jus rūplėmis užkrės! — Tais laikais manyta, kad pietvakaris vėjas itin pragaištingas — gal todėl, kad jis būdavo (ypač Anglijoje) šiltas ir drėgnas.

248 psl. *Setebosas*. — Dar garsiojo portugalų keliautojo Magelano kelionių aprašyme minimas Setebosas, kurį Patagonijos gyventojai garbinę kaip „didįjį velnią“. Šekspyras šį vardą tikriausiai užtiko kurioje nors kelionių knygoje.

Au, au! — Šuneliai loja. — Dėl šių replikų nemaža ginčijamasi. Yra pagrindo manyti, kad šunų lojimas pasigirsdavo už scenos. Žodžiai „Šuneliai loja“ — gal taip pat ne Arijelio replika, o tik remarkė. Panašiai ir „Ku-ku-ri-kū“ galėtų nepriklausyti Arijeliui, o tik žymėti, kad už scenos pragysta gaidys.

251 psl. *Audroj nuskendo ten su karaliumi visi didikai, Milano hercogas ir jo sūnus*. — Pjesės veikėjų tarpe jokio Milano hercogo (Antonijaus) sūnaus nėra. Čia arba Šekspyro neapsižiūrėjimas, arba kokios ankstesnės redakcijos liekana. Kai kas siūlo Milano hercogo sūnum laikyti Franciską, bet kūrinio medžiaga šito niekaip neįrodo.

259 psl. *Su trupučiu žalių pelėsių*. — Gal būt, Sebastijanas šią pastabą ironiškai taiko Gonzalo asmeniui.

260 psl. *Matrona Didonal.. Enėjas su ja glamonėjos?* — Šekspyras dažnai prisimena Vergilijaus „Eneidos“ herojus — legendinio Trojos karo didvyrį Enėją ir Kartaginos karalienę Didoną, kuri mylėjo Enėją.

264 psl. *Kitaip valstybę savo sutvarkyčiau...* — Gonzalas savo monologe piešia idealios, civilizuoto gyvenimo „nesugadintos“ bendruomenės paveikslą, kuris gana artimas panašioms motyvams kituose Renesanso kūriniuose. Labiausiai jo žodžiai primena laukinių gyvenimo aprašymą, randamą garsiojo prancūzų filosofo humanisto Mišelio Montenio (1533—1592) „Etiudų“ (Essais) I knygoje. Šekspyras labai mėgo Montenį ir ne atsitiktinai jo utopines mintis įdėjo į savo veikėjo lūpas. Bet krinta į akis, kad Gonzalo žodžiai kiek ironiškai nuspalvinti: Šekspyras nemanė, kad toks natūralus, morališkai tyras ir laimingas gyvenimas yra praktiškai įmanomas tikrovėje.

Nuosavybės teisių valdyti žemę niekas neturėtų. *Laukų kapčius išversčiau...* — Gonzalo žodžiais Šekspyras smerkia vadinamuosius „aptvėrimus“, kurie nuskurdino Anglijos valstiečius.

265 psl. *...protingu savo valdymu pralenkičiau ir aukso amžių.* — Aiškiai turimas galvoje žinomas „aukso amžiaus“ aprašymas Ovidijaus „Metamorfozėse“. Anglų rašytojai gana dažnai užsimindavo „aukso amžių“ ir ne kartą yra šlovinę laimingą pirmųjų žmonių gyvenimą.

266 psl. *...eitume su fakelais paukščių medžioti.* — Tais laikais buvo mėgstama naktinė paukščių medžioklė su deglais.

270 psl. *Nebent tik saulė jai nuneštų žinių, o ne mėnulio nerangus žmogus.* — Antonijus metaforiškai kalba apie spartų saulės judėjimą ir lėtesnį mėnulio judėjimą. Jo metafora paremta liaudies prietaru, kad dėmės mėnulyje — tai „mėnulio žmogus“, ten patekęs už savo nuodėmes.

275 psl. *Jei dabar būčiau Anglijoje — o ten aš lankiausi — ir ją parodyčiau nors nupieštą, tai neliktų nė vieno žioplio, kuris neduotų sidabrinio.* — Tais gausių kelionių ir naujų žemių atradimų laikais Anglijoje dažnai už pinigus buvo demonstruojami keisti užjūrio padarai, kartais net iš tolimų kraštų atvežti žmonės (ypač indėnai).

276 psl. *Tegu jis paragauna iš mano butelio.* — Stefano elgesys su Kalibanu labai primena Europos jūreivių ir kolonizatorių elgimąsi su naujai atrastų žemių gyventojais. Daugelis čiabuvių pirmą kartą gyvenime svaigalų paragauti gaudavo iš ateivių. Vėliau čiabuvių girdymas ir svaigalų keitimas į brangias prekes virto kolonizatorių mėgstama pirkliavimo bei pavergimo priemone. Šekspyras, matyt, rėmėsi realiais faktais ir panašiam europiečių elgesiui aiškiai nepritarė.

277 psl. *Vynas tau, katine, atpalaiduos liežuvį.* — Populiari to meto patarlė sakė: „Geras alus (arba vynas) privers ir katiną prabilti.“

279 psl. *Iš mėnulio, sakau tau.* — Stefanas juokais panaudoja liaudies prietarą apie „mėnulio žmogų“. O naivusis Kalibanas bemačiant patiki.

280 psl. *Prigaudysiu tau ant aukštų uolų jaunučių kūrų.* — Originalo tekstas neaiškus ir kelia abejonių, ką iš tikrųjų Kalibanas mini.

Vis tik dauguma tyrinėtojų sutinka, kad turimas galvoje kažkoks jūros paukštis.

284 psl. *Tavo priesaką sulaužiau.* — Prosperas buvo uždraudęs dukteriai pasisakyti savo vardą, jei kas užklystų į salą. Jo priešai, sužinoję, kad jis liko gyvas, būtų jį nužudę.

295 psl. *Viršuje pasirodo nematomas Prosperas.* — Remarkę galima įvairiai suprasti. Gal čia tik nurodymas, kad Prosperas visą epizodą stebi iš scenos gilumoje esančio balkono, kuris dažnai Šekspyro veikaluose naudojamas. O gal čia buvo taikoma ir kokia sudėtingesnė mašina, kurios dėka „nematomas“ Prosperas nusileisdavo tarsi iš aukštybių.

296 psl. *Tai gyvos lėlės!* — Sebastijanas turi omeny lėlių teatrą, kuriame anais laikais lėlių vaidmenis atlikdavo ir gyvi aktoriai.

...*kad yra būtybių, kurias vadina žmonės vienaragiais...* — Dar nuo senų laikų buvo žinomos pasakos apie arklio pavidalo gyvulį su vienu ragu kaktoje.

...*kad Arabijoje yra toks medis, kur paukštis Feniksas plačiam lizde lyg soste viešpatauja po šiai dienai.* — Senovės Egipto legendos pasakoja apie paukštį Feniksą, kuris ilgainiui literatūroje virto nemirtingumo simboliu. Anot legendų, Feniksas kas 500 metų susidegina ir iš savo pelenų atgimsta. Šekspyro laikais buvo tikima, kad tikrasis Feniksas gyvena Arabijoje, ten suka lizdą ypatingame medyje ir prieš susidegindamas prisirenka gausybę kvapnių augalų bei smilkalų.

297 psl. ...*vaikystėj mes juk netikėjom, kad yra kalniečių su karančiom pagurklėm tarsl jaučių...* ir *kad yra žmonių, kurlėms galva ne ant pečių, o ant krūtinės styri!* — Šekspyro kūryboje dažnai minimi pusiau fantastiniai padarai, apie kuriuos mėgo pasakoti anų laikų keliautojai. Žmonės be galvų, su akimis ir burna krūtinėje minimi senovės romėnų gamtininko Plinijaus (Vyresniojo), o XVI amž. keilionių aprašymų autoriai juo, matyt, sekė. „Otele“ pats Otelas pasakoja apie žmogėdrų padermę „su galvomis žemiau pečių“ (I v. 3 sc.). Akstinas legendai apie žmones su mėsingais pagurkliais galėjo būti tam tikra beždžionių rūšis.

298 psl. *Įeina Arijelis, pasivertęs harpija. Sumosuoja ant stalo sparnais. Visos vaisės išnyksta.* — Harpija — pabaisa paukščio kūnu ir moters galva — antikinėje mitologijoje garsėjo ne tik žiaurumu,

bet ir rajumu. Tad Arijeliui šitokiu pavidalu labiausiai tinka sunaikinti stebuklingas vaises.

302 psl. *Palaukit tad, kol Himenėjas pats uždegs žibintą jums.* — Antikinėje mitologijoje santuokos dievas Himenėjas buvo vaizduojamas kaip jaunuolis, pasipuošęs gėlių vainikais ir laikęs rankose deglį ar žibintą. Prosperas dar kartą įspėja Ferdinandą kantriai laukti vedybinių apeigų.

...*kad dangaus skliaute sustabdė Febas žirgus...* — Saulės dievą Febą Ferdinandas mini, metaforiškai norėdamas pasakyti, kad sustojo laikas.

304 psl. *Švelni muzika. Pasirodo kaukės.* — Šis interpas labai primena mitologinius vaidinimus, vadinamas „maskės“, kurias mėgo rūmų teatras. Juose daug vietos būdavo skiriama muzikai, šokiams. „Maskės“ vaidindavo kartais patys didikai; savo laiku tokiuose vaidiniuose dalyvavo ir karalienė Elžbieta. Šekspyras paprastai tokių pjesių nerašė. Iridės, Cereros ir Junonos monologai gerokai skiriasi nuo bendro „Audros“ stiliaus. Dėl to nemaža tyrinėtojų abejoja, ar šis mitologinis interpas priklauso Šekspyrui. Kai kas mano, kad žodinio teksto iš pradžių nebuvo ir mitologiniai veikėjai dalyvavo tik pantomimoje — panašiai, kaip Arijelis kartu su dvasiomis atlieka vaišių sceną trečiame veiksmo. Tik paskiau kitas dramaturgas prirašęs tekstą.

Iridė — senovės graikų mitologijoje vaivorykštės deivė. Buvo tikima, kad vaivorykštė jungia dangų ir žemę. Todėl Iridė — tarsi dievų ir žmonių tarpininkė, dievų valios skelbėja žmonėms. Iridės vardas naudojamas ir bendrine, perkeltine „skelbėjos“, „šauklės“ prasme.

Dosni Cerera. — Cerera romėnų mitologijoje (Graikijoje — Demetra) buvo derlingumo ir žemdirbystės deivė. Iš čia kilęs posakis „Cereros dovanos“ — žemės dovanos.

Junona, karalienė debesų... — Romėnų mitologijoje Junona (atitinkanti graikų mitologijos Herą) buvo, kaip ir jos vyras Jupiteris (Graikijoje — Dzeusas), laikoma dangaus valdove. Nuo jos, kaip ir nuo Jupiterio, priklausydavo lietus, derlius, žmonių žygių sėkmė, pergalės. O šalia Junonos buvo vaizduojama Iridė — graži mergina su puodeliu rankose, parūpinanti debesims vandenį.

...*jos povas jau skrenda.* — Povas (greta gegutės ir varno) buvo laikomas šventu Junonos paukščiu.

Sparnais šafrano tu skrendi aukštai. — Ši metafora gal yra atgarsis į vaivorykštės aprašymą Vergilijaus „Eneidoje“.

Ar Venera su sūnumi čia bus? — Cerera yra įtūzusi ant Veneros ir Kupidono už tai, kad jiedu padėjo požemio karalystės valdovui Plutonui pagrobti jos dukterį Prozerpiną. Prozerpina (graikų mitologijoje — Persefona) buvo garbinama kaip požemių karalystės, o laip pat derlingumo deivė.

305 psl. *Balandžiai vežė ją su sūnumi link Pafoso.* — Pafoso miestas Kipro saloje buvo laikomas Veneros buveine; pasak legendų, kaip tik čia meilės deivė išntrusi iš jūros.

307 psl. *Įeina šventadieniškai apsirengę piovéjai.* — Piovėjų pasirodymas, o taip pat Iridės kreipimasis į juos suteikia mitologiniam vaidinimui neabejotinai liaudišką atspalvį. Tai šioks toks argumentas, kad šio intarpo autorius vis dėlto yra Šekspyras.

308 psl. *Šventyklos puošniosios ir dailūs rūmai ir didis žemės rutulys su viskuo... ištirps, išblės kaip vizija šita, nė ženklo nepalikus.* — Kai kas šiuos žodžius sieja su puošniomis dekoratyvinėmis arkomis, kurios 1604 m. buvo Londone pastatytos karaliaus Jokūbo I garbei. Pagrindo tokiems spėliojimams yra — arkos vaizdavo ir šventyklą, ir rūmus, ir žemės rutulį. Jei priimtume šią hipotezę, tai Prospero monologe nesunku įžiūrėti antimonarchistinę mintį ar bent skeptišką Šekspyro požiūrį į karaliaus Jokūbo viešpatavimą. Kartu — nepriklausomai nuo kokių to meto realijų — Prospero monologas turi ir bendresnę filosofinę prasmę. Mintis apie žemiškojo gyvenimo iliuzoriškumą ne kartą skamba vėlyvesnėje Šekspyro kūryboje (pvz., kai kuriuose sonetuose, garsiajame Makbeto monologe „Rytoj — ir vėl rytoj — ir vėl rytoj...“). Šis motyvas ir Prospero apmąstymai apie „menką būtį“ atspindi, matyt, ne tiek Prospero nuotaiką, kiek paties Šekspyro dvasinį nusiteikimą ir tuos filosofinio skepticizmo pradmenis, kurie tuo metu nuspalvindavo dažno humanisto santykį su tikrove.

310 psl. *...tas aklas kurmis.* — Kalibanas nori pasakyti, jog reikia eiti taip tyliai, kad net puikią klausą turįs kurmis nieko negirdėtų.

315 psl. *Jūs, upių, ežerų ir girių dvasios!* — Prospero monologo vaizdai primena burtininkės Medėjos kreipimąsi į gamtos gaivalus Ovidijaus „Metamorfozėse“.

...žalsmingai mėnesienoje šokdami, taip užburiate žolę, kad paskiau ilgai toje vietoje nesigano avys. — Į vaizdus, atautus antikiniaiis motyvais, įsiterpia anglų tautosakos bruožai. Liaudis tikėjo, kad tose vietose, kur naktimis šoka elfai, auga labai vešli, bet rūgšti ir aitri žolė, kurios gyvuliai neėda.

316 psl. *Tada aš perlašiu šią burtų lazda...* — Kaip ir ankstesniame Prospero monologe (po mitologinio vaidinimo), čia vėl ryškūs liūdesio ir nuovargio motyvai. Prosperas padeda gėrio jėgoms nugalėti, bet didelio pergalės džiaugsmo nejaučia. Gana pagrįstai daug kas čia mato lyg ir paties Šekspyro išpažintį: dramaturgas pernelyg gerai žinojo, kad gyvenime blogį kur kas sunkiau įveikti, negu gražioje pasakoje. Galima sutikti ir su tais tyrinėtojais, kurie Prospero žodžius supranta kaip alegoriškai išreikštą Šekspyro atsisveikinimą su teatru.

327 psl. *Jo močia... galėjo atoslūgius bei potvynius sukelti.* — Buvo tikima, kad raganos sugebančios pajungti sau mėnulį. Todėl Prosperas ir sako, kad Sikoraksa galėjo sukelti potvynius ir atoslūgius — atseit, šeimininkauti toje srityje, kuri priklauso mėnuliui.

330 psl. *Epilogas.* — Labai gali būti, kad epilogas ne Šekspyro rašytas. Pridėti prologus ir epilogus kito autoriaus ranka anų laikų teatre buvo įprastas dalykas. Dar svarbiau, kad šis epilogas nieko neduoda nei draminiam veiksmui, nei Prospero atvaizdui, o minties gilumu ir vertingesnėmis poetinėmis savybėmis taip pat nepasižymi. Būdinga, kad tokiu lengvu, rimuotu keturių pėdų jambu Šekspyras rašydavo gana retai, ir tai — daugiausia įterptines daineles.